

Εβδομαδιαία έκδοση του «Εθνικού Κήρυκα»
Σάββατο 10 - Κυριακή 11 Φεβρουαρίου 2024

ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

*«Τη γλώσσα μου έδωσαν
ελληνική»*

Οδυσσέας Ελύτης

Ημέρα Ελληνικής Γλώσσας

**10 Καθηγητές Πανεπιστημίων μιλούν
για τις Νεοελληνικές Σπουδές στην Ευρώπη και στις ΗΠΑ**

Be My Valentine!

Γιώργος Κωνσταντίνου:
65 χρόνια καριέρα
στο θέατρο

Γνήσια Γεύση από Ελλάδα

Παράδοση, σύγχρονες τεχνικές επεξεργασίας, ανώτερη ποιότητα

krinos

1750 Bathgate Avenue, Bronx, NY 10457 • 1-718-729-9000 • www.krinos.com

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Μόνιμες στήλες

Ποίηση: Βία στον Αθλητισμό	Σελίδα 3
Εισαγωγικό σημείωμα: Ο έρωτας της γνώσης και η γνώση του έρωτα γιορτάζουν	Σελίδα 3

Αφιέρωμα: Ημέρα Ελληνικής Γλώσσας

Ελληνες ακαδημαϊκοί της Διασποράς που στηρίζουν τον εθνικό κορμό της Γλώσσας και του Ελληνικού Πολιτισμού	Σελίδα 4
Η ανάπτυξη των Ελληνικών Σπουδών στα αμερικανικά πανεπιστήμια	Σελίδα 6
Η ελληνική γλώσσα ως κρίκος συνοχής των Ελλήνων της Διασποράς	Σελίδα 7
Διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στη Διασπορά	Σελίδα 8
Ενα Εργαστήριο Νεοελληνικών Σπουδών με το όνομα της Μυρσίνης Ζορμπά στο Πανεπιστήμιο της Ρώμης Sapienza	Σελίδα 11
Νεοελληνικές Σπουδές στο Μόναχο	Σελίδα 13
Η χρήση και διατήρηση της ελληνικής γλώσσας στη Διασπορά της Βόρειας Αμερικής	Σελίδα 14
Οι πολλαπλές δεσμεύσεις των σπουδών του νέου ελληνισμού	Σελίδα 15
Η ανθρωποκεντρική υποστασιοποίηση της Ελληνικής Γλώσσας	Σελίδα 26
Μαθητές Ελληνικών ως γλώσσα κληρονομιάς	Σελίδα 28
Η διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας στο Λουδοβίκειο Μαξιμιλιάνειο Πανεπιστήμιο του Μονάχου (LMU).....	Σελίδα 30

Αφιέρωμα: Ημέρα των Ερωτευμένων

«Be My Valentine»	Σελίδα 16
ΑΡΕΤΗ όπως ΕΡΩΤΑΣ	Σελίδα 18
Κική Δημουλά	Σελίδα 20
Γιώργος Κωνσταντίνου	Σελίδα 23

Ιστορία

4 Φεβρουαρίου 1843: Μνήμη Θεόδωρου Κολοκοτρώνη	Σελίδα 31
---	-----------

Ζώδια

Ερμής στον Υδροχόο έως 22 Φεβρουαρίου	Σελίδα 32
---	-----------

Μνήμες

Είμαστε οι μεγαλύτεροι νεροπότες της υδρογείου... ..	Σελίδα 34
---	-----------

Ιστορίες της Ομογένειας

Ζαν Μπαλούκας: Μία ξεχασμένη πρωταθλήτρια	Σελίδα 35
---	-----------

Υγεία

Σχέση καρδιακής νόσου και μαστού	Σελίδα 36
Οι επιπλοκές του συναισθηματικού στρες στην καρδιά	Σελίδα 37

Μαγειρική

Εδέσματα και γαστριμαργικές συνταγές των Αρχαίων Ελλήνων	Σελίδα 38
---	-----------

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ NATIONAL HERALD

Εθνικός Κήρυξ/National Herald Way, 37-10 30th Street, Long Island City, N.Y. 11101-2614
ΓΡΑΦΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ: Δημοκρίτου 1 & Ακαδημίας Τ.Κ. 106 71

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1915 FOUNDED 1915

Ιδρυτής ΠΕΤΡΟΣ ΤΑΤΑΝΗΣ

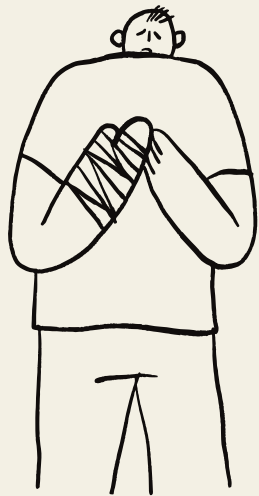
ΗΡΑΚΛΗΣ Α. ΔΙΑΜΑΤΑΡΗΣ ΕΚΔΟΤΗΣ-ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΒΕΤΑ Η. ΔΙΑΜΑΤΑΡΗ-ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Βοηθός Εκδότη - Υπεύθυνη Διαφημιστικού Τμήματος
ΙΩΑΝΝΑ ΚΑΤΣΑΓΕΩΡΓΗ Αρχισυντάκτρια ΧΡΥΣΟΥΛΑ ΚΑΡΑΜΗΤΡΟΥ Υπεύθυνη Παραγωγής

periodiko@ekirikas.com

Ποίηση

ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΗΝΕΛΟΠΗ ΧΑΡΙΣΙΑΔΗ

Βία στον Αθλητισμό

Σε αντίπαλες ομάδες παίζανε παιδιά
από χώρες που είχαν μεταξύ τους
προβλήματα, αντιθέσεις, από τα χρόνια τα παλιά.
Με πολέμους, μάχες, νίκες, ήττες, άμυνες, κατακτήσεις,
αιματοβαμμένη των γειτονικών λαών η Ιστορία.
Του μίσους η σπορά, σοδειά δίνει αλγεινή.
Ο εχθρός να νικηθεί, είχαν κι οι δυο φανατισθεί,
όχι για «να λάμψει των ευγενών Αγώνων η ορμή»*
αλλά για του μίσους το στεφάνι που με τον καιρό
όλο και πιο κοφτερά αγκάθια βγάζει.

Μέσα στην φούρια του αγώνα
για μια ασήμαντη αφορμή δεν δείλιασαν
στα χέρια να πιαστούν, το ένα το άλλο άρχισαν
με λύσσα να γρονθοκοπούν. Κόκκινη βάφτηκε η γη,
κάτω από τα πόδια πόνεσαν, βόγκηξαν, ζαλίστηκαν,
λύγισαν, έπεσαν, είδαν τότε πως όλων το αίμα
που ζεστό χύνονταν στο χώμα, ίδιο είχε κόκκινο χρώμα.
Το βογκητό από τον πόνο, ήτανε στον ίδιο τόνο.
Των μανάδων τους τα μάτια γεμάτα ανησυχία
ίδια πλημμύριζε απελπισία.

Τρόμαξαν, δίστασαν, κοκάλωσαν για μια στιγμή, που αιώνας έμοιασε,
δίχως μιλιά, στα μάτια κοιταχτήκαν.
Τα χέρια έδωσαν, συμφιλιώθηκαν, αγκαλιάστηκαν.
Από τους γύρω ελαιώνες, φύσπεσε αέρας ζωοποιός.
Ολόχαροι οι θεατές. Σείστηκε ο χώρος από επιδοκιμαστικές κραυγές,
χειροκροτήματα, ιαχές. Τα νιάτα είναι που πάντα ξεκινούν τις αλλαγές
και στον «λευκοπόρφυρο μέγα ναό τρέχει προσκυνητής κάθε λαός»*

* Κωστής Παλαμάς, Ολυμπιακός Ύμνος

Ο έρωτας της γνώσης και η γνώση του έρωτα γιορτάζουν

Με μια γιορτή ξεκινάει το σημερινό τεύχος, την γιορτή της Παγκόσμιας Ημέρας της Ελληνικής Γλώσσας. Φέραμε μαζί σημαντικούς ακαδημαϊκούς καθηγητές και δασκάλους που διδάσκουν στα πανεπιστήμια της Αμερικής και της Ευρώπης, ανθρώπους που αυτό που έχουν σπουδάσει και αγωνίζονται να διατηρήσουν βάλλεται από παντού. Οι κλασικές σπουδές έχουν μπει στο μάτι του κυκλώνα με τους νεωτερισμούς της πολιτικής ορθότητας, η οποία παρασύρει στο διάβα της κάθε τι αρχαίο ελληνικό και κυρίως τη γλώσσα την Νεοελληνική, που και λόγω του ότι είναι γλώσσα που δεν χρησιμοποιείται ευρέως, γίνεται ένας μεγάλος και άνοιος αγώνας για να παραμείνει ζωντανή στη λαίλαπα της παγκοσμιοποίησης.

Η συνέντευξη του Γιώργου Κωνσταντίνου στον Πάνο Λιάκο είναι η έκπληξη του «Περιοδικού», για να σας θυμίσουμε τον μεγάλο Έλληνα ηθοποιό, σεναριογράφο και σκηνοθέτη της τηλεόρασης και του κινηματογράφου και συγγραφέα θεατρικών κειμένων, που μας έκανε την τιμή να μας μιλήσει. Και αφήνουμε τελευταία μια άλλη μεγάλη γιορτή του έρωτα, όπως την περιγράφει η μεγάλη νεορομαντική ποιήτρια Μαρία Πολυδούρη που χειριζόταν την ελληνική γλώσσα με πάθος και γνώση, στο εξαιρετο ποίημά της: «Μόνο γιατί μ' αγάπησες γεννήθηκα, γι' αυτό η ζωή μου εδόθη. Στην άχαρη ζωή την ανεκπλήρωτη, μένα η ζωή πληρώθη. Μόνο γιατί μ' αγάπησες γεννήθηκα. Μονάχα για τη διαλεκτική αγάπη σου μου χάρισε η αυγή ρόδα στα χέρια. Για να φωτίσω μια στιγμή το δρόμο σου μου γέμισε τα μάτια η νύχτα αστέρια, μονάχα για τη διαλεκτική αγάπη σου. Μονάχα γιατί τόσο ωραία μ' αγάπησες έζησα, να πληθαίνω τα ονειράτά σου, ωραίες που βασίλεψες κ' έτσι γλυκά πεθαίνω μονάχα γιατί τόσο ωραία μ' αγάπησες».

Μια ακόμα απόδειξη ότι η μουσικότητα της Ελληνικής είναι εφάμιλλη της συμπαντικής!

Γιάννα Κατσαγεώργη
Αρχισυντάκτρια

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

Για την Ομογένεια. Για τον Ελληνισμό!

Από το 1915!

Η Ομογενειακή Εφημερίδα

ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΠΙΠΕΔΟΥ

www.ekirikas.com

www.thenationalherald.com

718-784-5255 • 011-30 210-3614-598

Ελληνες ακαδημαϊκοί της Διασποράς που στηρίζουν τον εθνικό κορμό της Γλώσσας και του Ελληνικού Πολιτισμού

Της Γιάννας Κατσαγέωργη

Οι Έλληνες ακαδημαϊκοί Κλασικών και Νεοελληνικών Σπουδών της Διασποράς καθώς και οι υποψήφιοι διδάκτορες και οι δάσκαλοι, αποτελούν ένα πολύτιμο παράγοντα που ισχυροποιεί τη φωνή της Ελλάδας στο εξωτερικό, η οποία αγωνίζεται να ανακτήσει την αξιοπιστία και το διεθνές κύρος της. Με τη βαθιά αγάπη τους για τις εθνικές ρίζες τους και την εργατικότητα τους στις δεύτερες πατρίδες τους, προάγουν καθημερινά τις Κλασικές Σπουδές, τα Ελληνικά Γράμματα και τον Ελληνικό Πολιτισμό στις πανεπιστημιακές αίθουσες των μεγαλύτερων πανεπιστημίων του κόσμου.

Το έμπυχο αυτό εθνικό κεφάλαιο της ελίτ της ελληνικής σκέψης που στελεκώνει κορυφαία πανεπιστήμια του εξωτερικού είναι σχεδόν άγνωστο σε πολλούς Έλληνες, αν και η συνεισφορά τους αποτελεί μεγαλειώδες έργο για την ηθική διάσταση της ανθρωπότητας.

Επ' ευκαιρία της Παγκόσμιας Ημέρας της Ελληνικής Γλώσσας στις 9 Φεβρουαρίου, ο «Εθνικός Κήρυκας» προβάλλει ένα μικρό αριθμό από αυτούς τους εκλεκτούς φορείς πολιτισμού που είναι πρεσβευτές της γενέτειράς μας και παρουσιάζουν τις θέσεις και τους προβληματισμούς τους σχετικά με το πόσο ελκυστικές είναι οι Ελληνικές Σπουδές στους Ελληνοαμερικανούς και ξένους φοιτητές, πόσο αποδεκτές είναι στο ευρύτερο περιβάλλον

και πόσο σημαντικό είναι να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στο στόχο της Ελληνικής Παιδείας, στο πλαίσιο ενός παγκοσμιοποιημένου γλωσσικού περιβάλλοντος.

Οι απαντήσεις τους μας φέρνουν αντιμέτωπους, άλλοτε με χαρμόσυνες, άλλοτε με λυπητερές διαπιστώσεις και προβλέψεις. Ευχαριστούμε θερμά τους καθηγητές: Βασίλη Λαμπρόπουλο - Ομότιμο Καθηγητή της Νεοελληνικής Έδρας Κ. Π. Καβάφη στα Τμήματα Κλασικής και Συγκριτικής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου του Μίσιγκαν, Λίλια Διαμαντοπούλου - καθηγήτρια Έδρας Νεοελληνικών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο LMU Μονάχου, Δημήτρη Κουτσογιάννη - Αναπληρωτή Καθηγητή και στον Τομέα Γλωσσολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Α. Π. ΕΛΛΑΔΑ, Χρήστο Μπιντούδη - Αναπληρωτή Καθηγητή Νεοελ-

ληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας, Εργαστήριο Νεοελληνικών Σπουδών, Μυρσίνη Ζορμπά - Πανεπιστήμιο Ρώμης Sapienza, Γεράσιμο Κατσαν - Αναπληρωτή Καθηγητή Νεοελληνικής Φιλολογίας, Διευθυντή του Τμήματος Ευρωπαϊκών Γλωσσών και Διευθυντή του Κέντρου Βυζαντινών και Νεοελληνικών Σπουδών στο Queens College - CUNY, Ευαγγελία (Λίλια) Δασκαλάκη - Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Γλωσσολογίας στο Πανεπιστήμιο της Αλμπέρτα, στον Καναδά, Βασιλική (Βίκη) Χονδρογιάννη - Καθηγήτρια Διγλωσσίας και Γλωσσικής Ανάπτυξης στο Πανεπιστήμιο του Εδιμβούργου, στη Σκωτία, Μίλτο Πεχλιβάνο - Επίκουρο Καθηγητή Γενικής και Συγκριτικής Γραμματολογίας στο Α.Π.Θ. και Καθηγητή Νεοελληνικών Σπουδών στο Freie Universität του Βερολίνου, Πολύβια Παραρά, Επίκουρη καθηγήτρια στο τμήμα Ελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Μέριλαντ, Πίτερ Δούσκαλη υποψήφιο διδάκτορα του Ιονίου Πανεπιστημίου στην Ελλάδα με θέμα διατριβής τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας και Μαρία Λιάνου - Επιτετραμμένη για τη διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας, Λουδοβίκιο Μαξιμιλιάνιο Πανεπιστήμιο του Μονάχου (LMU).

Ευχόμαστε να συνεχίσουν το δύσκολο έργο τους προβάλλοντας στην ανθρωπότητα την Ελληνική Γλώσσα και τον Ελληνικό Πολιτισμό.

Το έμπυχο αυτό εθνικό κεφάλαιο της ελίτ της ελληνικής σκέψης που στελεκώνει κορυφαία πανεπιστήμια του εξωτερικού είναι σχεδόν άγνωστο σε πολλούς Έλληνες, αν και η συνεισφορά τους αποτελεί μεγαλειώδες έργο για την ηθική διάσταση της ανθρωπότητας

Η ανάπτυξη των Ελληνικών Σπουδών στα αμερικανικά πανεπιστήμια

Βασίλης Λαμπρόπουλος* PhD - University of Michigan

Ο Δρ Βασίλης Λαμπρόπουλος είναι Ομότιμος Καθηγητής της Νεοελληνικής Έδρας «Κ. Π. Καβάφη» στα Τμήματα Κλασικής και Συγκριτικής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου του Μίσιγκαν.

Η αρχή του 21ου αιώνα έφερε ένα ανανεωμένο και εμπλουτισμένο ενδιαφέρον για τον Ελληνισμό. Καθώς ο Δυτικός κόσμος περνάει μια έντονη πολιτική, κοινωνική, πολιτιστική και ηθική κρίση στρέφεται συχνά στην ελληνική ιστορία, σκέψη και τέχνη για να δει πώς οι αρχαίοι και νέοι Έλληνες διαχειρίστηκαν παρόμοιες καταστάσεις. Τα φλέγοντα θέματα της εποχής μας είναι γνωστά – οικολογικό, οικονομικό, φυλετικό, προσφυγικό, συννοριακό, εθνοτικό, αυτονομιστικό, ταυτοτικό κ.λπ. Εδώ και 30 αιώνες διάφορες ομάδες Ελλήνων τα αντιμετώπισαν με αξιόλογα αλλά και καταστροφικά αποτελέσματα. Η Δύση εξακολουθεί να μελετά αυτά τα αποτελέσματα για να διδαχθεί από τα ελληνικά πειράματα. Για παράδειγμα, αν ρίξουμε μια ματιά στις εφημερίδες, βλέπουμε πόσο ενδιαφέρονται σήμερα η ηθική για τους Στωικούς, η πολιτική επιστήμη για τον Θουκυδίδη, ο κινηματογράφος για τη μυθολογία, το θέατρο για την τραγωδία, η ρητορική για την παρρησία, η ιστορία για την Επανάσταση του 1821, η νομική για τους πρόσφυγες του Αιγαίου και η λογοτεχνία για τους «διαφορετικούς» της κοινωνίας.

Αφού λοιπόν ο νέος Αμερικανός συναντά τους Έλληνες στην καθημερινή κουλτούρα του, υπάρχει κάθε λόγος να καλλιεργούνται και να υποστηρίζονται οι Ελληνικές Σπουδές στα αμερικανικά πανεπιστήμια. Σημασία δεν έχει μόνο πόσοι φοιτητές παίρνουν μαθήματα ελληνικού πολιτισμού όσο το τι κάνουν με αυτόν. Το ενθαρρυντικό είναι πως οι περισσότεροι εμπνέονται να κάνουν κάτι δημιουργικό στη δουλειά, στην παρέα, στον εθελοντισμό τους. Όσοι ασχολούνται με τον ελληνικό βίο, λόγο και στοχασμό βρίσκουν τρόπους

να το αξιοποιήσουν δυναμικά και τολμηρά στη ζωή τους. Ακόμα και όσοι ενοχλούνται ανοίγουν έναν έντονο διάλογο με τον Ελληνισμό και τον διαδίδουν αμφοβητώντας τον.

Στο σημείο αυτό αξίζει να τονίσουμε την αξία της κριτικής που γίνεται τα τελευταία χρόνια σε σοβαρά προβλήματα του Ελληνισμού. Η σύγχρονη επιστήμη μάς επιτρέπει να καταλάβουμε πως, όσο και αν τους θαυμάζουμε, μερικές φορές οι Έλληνες φέρθηκαν και φέρονται ρατσιστικά, ξενοφοβικά, σεξιστικά και τυραννικά. Το ότι σήμερα μπορούμε να τα κατονομάσουμε όλα αυτά δείχνει ότι οι Ελληνικές Σπουδές παραμένουν αφοσιωμένες στην αμερόληπτη έρευνα, ακόμα και στην αυτοκριτική. Το βασικό ζήτημα είναι πως όσοι διδάσκουν και καλλιεργούν ελληνικά θέματα πρέπει να μιλούν

για μια γλώσσα σημερινή και ερεθιστική, και να μη χρησιμοποιούν ξεπερασμένες μεθόδους. Αν φέρνουν αρχαίους και νεότερους Έλληνες στην επικαιρότητα και στο διαδίκτυο, θα τους διαδώσουν με τον πιο παραγωγικό τρόπο. Για παράδειγμα, τα τελευταία δύο χρόνια ζήτησα από πενήντα (50!) νέους Έλληνες ποιητές να γράψουν ο καθένας τι πιστεύουν για τη σημασία της εξέγερσης και της επανάστασης. Μάζεψα τα ελληνόγλωσσα κείμενά τους και τα ανέβασα σε μια ειδική ιστοσελίδα του Νεοελληνικού Προγράμματος του Πανεπιστημίου του Μίσιγκαν.

Μπορεί να τα βρει όποιος θέλει όπου και να βρίσκεται. Έτσι έδωσα την ευκαιρία σε νέους, αξιόλογους δημιουργούς να γράψουν στη γλώσσα τους για ένα σημαντικό σύγχρονο

θέμα και να διαβαστούν σε όλο τον κόσμο. https://lsa.umich.edu/mod-greek/window-to-greek-culture/_---revolt.html

Η εξαιρετική ικανότητα προσαρμογής φαίνεται στα χρόνια αυτά της πανδημίας όπου οι Ελληνικές Σπουδές αξιοποιούν τα πιο τελειοποιημένα τεχνολογικά μέσα για να διδάξουν μαθήματα, να προσφέρουν ομιλίες, να οργανώσουν συζητήσεις και να κάνουν συνέδρια, όλα δωρεάν και διαθέσιμα στους πάντες. Έτσι το προσωπικό των Ελληνικών Σπουδών κάνει ένα τεράστιο πρόβλημα παγκόσμιο πλεονέκτημα. Όταν ένα αμερικανικό πανεπιστήμιο βλέπει τέτοια προσαρμογή και δραστηριοποίηση είναι πρόθυμο να υποστηρίξει οικονομικά, υλικά και ηθικά κάθε Ελληνικό/Κλασικό Τμήμα, Πρόγραμμα και Κέντρο.

“ Αφού λοιπόν ο νέος Αμερικανός συναντά τους Έλληνες στην καθημερινή κουλτούρα του, υπάρχει κάθε λόγος να καλλιεργούνται και να υποστηρίζονται οι Ελληνικές Σπουδές στα αμερικανικά πανεπιστήμια. Σημασία δεν έχει μόνο πόσοι φοιτητές παίρνουν μαθήματα ελληνικού πολιτισμού όσο το τι κάνουν με αυτόν

Η ελληνική γλώσσα ως κρίκος συνοχής των Ελλήνων της Διασποράς

Του Γεράσιμου Κατσάν, Queens College - CUNY

Η Παγκόσμια Ημέρα Ελληνικής Γλώσσας, που γιορτάζεται στις 9 Φεβρουαρίου, έχει στόχο να αναδείξει τον ρόλο που έπαιξε η ελληνική γλώσσα στον παγκόσμιο πολιτισμό, να ενθαρρύνει τους Έλληνες της Διασποράς καθώς και όσους ενδιαφέρονται να μάθουν περισσότερα για την ελληνική γλώσσα η οποία ομιλείται και γράφεται συνεχώς για τουλάχιστον 3.500 χρόνια - με την ελπίδα να πυροδοτήσει το ενδιαφέρον για αυτή τη γλώσσα σε παγκόσμιο επίπεδο.

Με την αφορμή αυτού του εορτασμού, θα αναφερθώ στον σημαντικό και παγκοσμίως γνωστό ποιητή Κ. Καβάφη και την αντίληψη που είχε για τη σημαντικότητα της ελληνικής γλώσσας. Ο Κ. Καβάφης εξέφρασε σε πολλά ποιήματά του το δίλημμα του ίδιου αλλά και των Ελλήνων της Διασποράς απέναντι στην προσπάθεια να κρατήσει μια διαχρονική, «κοσμοπολίτικη» αίσθηση ελληνικής ταυτότητας όχι μόνο με την ιστορία, τα ήθη και τις παραδόσεις του Ελληνισμού, αλλά προπαντός με τη γλώσσα. Αν και σε μεγάλο βαθμό αυτή η περίπλοκη «ταυτότητα» που αναζητά ο Καβάφης παραμένει σε ένα επίπεδο απόλυτα προσωπικό, συνδέεται με μια ευρύτερη αντίληψη της πολιτιστικής, γλωσσολογικής και αισθητικής έννοιας του Ελληνισμού.

Στο ποίημά του «Ποσειδωνιάτα» οι κάτοικοι μιας αρχαίας ελληνικής αποικίας, αν και επιθυμούν να θυμούνται τις ελληνικές ρίζες τους και τις γιορτές των προγόνων τους με «τελετές ωραίες... τα παλαιά τους έθιμα να διηγούνται και τα ελληνικά ονόματα να ξαναλένε, που μόλις πια τα καταλάμβαναν ολίγοι». Ίσως το πιο σημαντικό για τον Καβάφη - είναι ότι παρόλο που νιώθουν πως είναι και αυτοί Έλληνες, νιώθουν ότι «εξέπρεσαν» και έγιναν «ζουν βαρβαρικά» διότι έχουν χάσει τη γλώσσα, και καταλήγουν να είναι «βγαλμένοι -ω συμφορά!»

από τον Ελληνισμό»: δηλαδή χάνουν την ελληνικότητά τους χωρίς την γλώσσα. Σύμφωνα με τη σκέψη του Καβάφη, αντιλαμβανόμαστε ότι δεν αρκούν οι επετειακές γιορτές αλλά η ελληνική γλώσσα είναι αυτή που θα πρέπει να είναι ο κεντρικός άξονας σύνδεσης και συνοχής της ελληνικότητας.

Αυτή την ελληνική γλώσσα εμείς οι εκπαιδευτικοί παλεύουμε να διατηρήσουμε και να καταστήσουμε σημείο αναφοράς και συνοχής των Ελλήνων της Διασποράς.

Στο τμήμα Ελληνικών Σπουδών του Queens College, στο οποίο είμαι καθηγητής τα τελευταία 18 χρόνια, παρέχονται εκπαιδευτικά προγράμματα, τα οποία απευθύνονται σε φοιτητές ελληνικής και μη ελληνικής καταγωγής που επιθυμούν να γνωρίσουν και να εμβαθύνουν στον ελληνικό πολιτισμό. Αρκετά μεγάλο ποσοστό των φοιτητών κυρίως στο πρώτο επίπεδο εκμάθησης της Ελληνικής Γλώσσας αποτελείται από φοιτητές μη ελληνικής καταγωγής. Τα κίνητρα επιλογής των μαθημάτων Νέων Ελληνικών ποικίλουν και εξαρτώνται συχνά από το διανοητικό τους υπόβαθρο και το προσωπικό ενδιαφέρον. Συχνά το κίνητρο είναι η γνωριμία και η πρόκληση μιας νέας γλώσσας και κατ'επέκταση η επαφή με την ελληνική κουλτούρα. Σύμφωνα με μια εκτίμηση, περισσότερες από 150.000 λέξεις της αγγλικής προέρχονται από ελληνικές λέξεις. Αυτές περιλαμβάνουν τεχνικούς και επιστημονικούς όρους αλλά και πιο κοινές λέξεις. Για το λόγο αυτό, ένα από τα αγαπημένα πρώτα μαθήματα είναι να επισημαίνεται ότι οι αγγλόφωνοι γνωρίζουν ήδη πολλά ελληνικά. Μαθαίνοντας κάποιος την Ελληνική Γλώσσα κατανοεί καλύτερα την Αγγλική και είναι σπουδαίο που οι δύο γλώσσες συνυπάρχουν και συμπληρώνουν η μια την άλλη.

Για τους φοιτητές που έχουν ελληνική κα-

ταγωγή αυτό που τους οδηγεί να επιλέξουν μαθήματα Ελληνικών είναι η ανάγκη να συνδεθούν με τις ρίζες τους, να έχουν γενικότερη επαφή με την οικογένεια και τους φίλους τους στην Ελλάδα και συνήθως έχουν κάποια εξοικείωση τόσο με τη γλώσσα όσο και την ελληνική κουλτούρα. Επίσης, σε αρκετές περιπτώσεις αναφέρουν ότι ως φοιτητές έχουν την ωριμότητα να εκτιμήσουν περισσότερο τη γλώσσα και την καταγωγή τους σε σχέση με την αντίληψη που είχαν στην παιδική τους ηλικία. Καταλυτικό ρόλο οπωσδήποτε έπαιξε η οικογένεια, η εκκλησία και η ελληνική κοινότητα στην αρχική διαμόρφωση της ελληνικής τους συνείδησης. Στην πανεπιστημιακή τους ζωή όμως έχουν τη δυνατότητα και την επιλογή να εντυφλήσουν περισσότερο στην ελληνική κουλτούρα.

Στο Queens College εδώ και αρκετά χρόνια κάνουμε μια τεράστια προσπάθεια να κρατήσουμε ζωντανή και εφικτή την εκμάθηση της Ελληνικής Γλώσσας. Το πρόγραμμα διδασκαλίας περιλαμβάνει ταυτόχρονα και τη διδασκαλία του Πολιτισμού και της Ιστορίας της Ελλάδας ανάλογα με τις θεματικές ενότητες του κάθε μαθήματος. Διδάσκονται επίσης μαθήματα προφορικής συνομιλίας για την εξάσκηση των φοιτητών στον προφορικό λόγο, μαθήματα λογοτεχνίας, μάθημα Ελληνικού Κινηματογράφου καθώς και ένα μάθημα που αφορά την Ελληνοαμερικανική Κοινότητα και τη Διασπορά. Επίσης, διδάσκονται μαθήματα Βυζαντινής Ιστορίας και Ιστορία Βυζαντινής Τέχνης τα οποία υποστηρίζονται από το Κέντρο Βυζαντινών και Νεοελληνικών Σπουδών που διαθέτει το Queens College.

Όπως και σε άλλα πανεπιστημιακά ιδρύματα της Αμερικής παρατηρείται τα τελευταία χρόνια έλλειψη κονδυλίων για τη στήριξη Προγραμμάτων Ελληνικών σπουδών και τη δημιουργία

καινούργιων. Ο αριθμός των εγγεγραμμένων φοιτητών πάντα είναι ο δείκτης στη διοίκηση του εκάστοτε Πανεπιστημίου για τη χρησιμότητα των ξένων γλωσσών. Και δυστυχώς ιδιαίτερα φέτος η πολιτειακή ηγεσία της Νέας Υόρκης σε συνεργασία με την κεντρική διοίκηση του CUNY, προχώρησε σε πολύ εκτεταμένες περικοπές που επηρεάζουν τις σχολές των ανθρωπιστικών σχολών κατ'επέκταση και το τμήμα Ευρωπαϊκών Γλωσσών στο οποίο ανήκει και η Ελληνική Γλώσσα. Επιπλέον, το Κέντρο Βυζαντινών και Νεοελληνικών Σπουδών στο οποίο αναφέρθηκα παραπάνω, μαζί με τα άλλα πολιτιστικά κέντρα (Ιταλικό, Εβραϊκό, Ασιατικό κτλ.) που υπήρξαν για δεκαετίες ενεργά με σημαντική συνεισφορά στην πολυπολιτισμικότητα και την ακαδημαϊκή υπόσταση του Πανεπιστημίου, έχουν αποκλειστεί από κάθε οικονομική κρατική και πολιτειακή υποστήριξη. Κατά συνέπεια αποτελεί μονόδρομο η ανεξάρτητη λειτουργία του Βυζαντινού Κέντρου προκειμένου να επιβιώσει. Αυτό προϋποθέτει την αναζήτηση βοήθειας σε ομογενειακούς φορείς και δωρητές. Έχουμε την τύχη στην ευρύτερη περιοχή της Νέας Υόρκης να δραστηριοποιούνται πολλοί Έλληνες που ενδιαφέρονται θερμά και ουσιαστικά για τον Ελληνισμό, τη διατήρηση της ελληνικής γλώσσας και της πολιτιστικής μας κληρονομιάς. Η αρωγή τους και η υποστήριξή τους μας κάνει να ευελπιστούμε στη συνέχιση και μακροπρόθεση των προγραμμάτων σπουδών μας.

* Ο Γεράσιμος Κατσάν είναι αναπληρωτής καθηγητής Νεοελληνικής Φιλολογίας, διευθυντής του Τμήματος Ευρωπαϊκών Γλωσσών και διευθυντής του Κέντρου Βυζαντινών και Νεοελληνικών Σπουδών στο Queens College - CUNY Email:gerasimus.katsan@qc.cuny.edu

Διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στη Διασπορά: Ενδεικτικές διαπιστώσεις από το ερευνητικό πρόγραμμα «Migrant»

Δημήτρης Κουτσογιάννης - Αναπληρωτής Καθηγητής και στον Τομέα Γλωσσολογίας
της Φιλοσοφικής Σχολής του Α.Π. ΕΛΛΑΔΑ

Στο παρόν κείμενο αποτυπώνονται ενδεικτικές διαπιστώσεις από εκτενή έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε παιδιά νέων μεταναστών τα οποία εγκατέλειψαν με τους γονείς τους την Ελλάδα κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης (2010-2018) και εγκαταστάθηκαν στην Αυστραλία και στη Γερμανία.

Η έρευνα ήταν τριετής (2020-2023), είχε εθνογραφικό προσανατολισμό, χρηματοδοτήθηκε από το ΕΛΙΔΕΚ (Ελληνικό Ίδρυμα Έρευνας και Καινοτομίας) και τα δεδομένα που αναλύθηκαν προέρχονται από 40 εκτενείς συνεντεύξεις παιδιών και γονιών (είκοσι από κάθε χώρα) και 30 μελέτες

περίπτωσης (case studies) παιδιών (15 από κάθε χώρα). Πρόκειται για την πρώτη μεγάλης έκτασης έρευνα που ξεκινάει από παιδιά, πραγματοποιείται σε δύο διαφορετικές χώρες και εστιάζει στην αξιοποίηση των αποτελεσμάτων για τον σχεδιασμό της διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας στη Διασπορά.

Παρότι η έρευνα αντλεί δεδομένα από τις συγκεκριμένες διασπορικές ομάδες που ζουν στις δύο προαναφερθείσες χώρες, πιστεύουμε ότι προκύπτουν ενδιαφέρουσες γενικότερες διαπιστώσεις, οι οποίες μπορεί να ληφθούν υπόψη σε κάθε μελλοντικό σχεδιασμό.

Παρατίθενται στη συνέχεια διαπιστώσεις που αφορούν τρεις τομείς: την οικογένεια, τη διδασκαλία της Ελληνικής και την αξιοποίηση των Ψηφιακών Τεχνολογιών (ΨΤ).

Οικογένεια

Από την ανάλυση των δεδομένων μας προκύπτει ότι η οικογένεια αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο μιας μη ρητά διατυπωμένης οικογενειακής γλωσσικής πολιτικής ως προς τη χρήση και διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας. Είναι ενδεικτικό ότι δεν υπήρξε ούτε μία οικογένεια από αυτές που μελετήσαμε στις δύο χώρες που να μην ενδιαφέρεται ή να αδιαφορεί για τη χρήση και κυρίως για τη διδασκαλία της Ελληνικής στα παιδιά της. Όλοι οι γονείς που συμμετείχαν στην έρευνα φάνηκε να υποστηρίζουν την ύπαρξη δομών τυπικής διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας στις κατά τόπους κοινότητες. Επίσης, όλα τα παιδιά που συμμετείχαν στην έρευνα έδειξαν να ενδιαφέρονται, σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό, για τη διατήρηση της πρώτης τους γλώσσας (της Ελληνικής). Για την ορθή αποτίμηση της διαπίστωσης αυτής είναι χρήσιμο να επισημανθεί ότι πρόκειται για νέους μετανάστες που εγκατέλειψαν την Ελλάδα πρόσφατα. Είναι, επομένως, λογικό το ενδιαφέρον τους για την καλλιέργεια της Ελληνικής στα παιδιά τους να είναι έντονο.

Βέβαια, δεν αξιολογούνται πάντοτε όλες οι απόπειρες ως επιτυχημένες. Υπήρξαν, για παράδειγμα, περιπτώσεις παιδιών που σταμάτησαν τα μαθήματα ή κάποιες που δεν άρχισαν καν, αν και πολύ λίγες σχετικά.

Από την ανάλυση προκύπτει ότι τρεις είναι κυρίως οι παράγοντες που επηρεάζουν τις επιλογές των γονιών στους σχεδιασμούς τους, οι οποίοι συνυπάρχουν, συνήθως. Ο ένας είναι το ζήτημα της ταυτότητας. Γονείς και παιδιά συνδέουν στενά την εθνική τους ταυτότητα με τη χρήση της ελληνικής γλώσσας. Ο δεύτερος είναι συναισθηματικός: θεωρείται ότι η ελληνική γλώσσα αποτελεί τον συνδετικό κρίκο τόσο μεταξύ των μελών της οικογένειας όσο και με συγγενείς και φίλους στην Ελλάδα. Ο τρίτος είναι χρηστικός: γονείς και παιδιά θεωρούν ότι είναι πρακτικά χρήσιμο να μπορεί κανείς να επικοινωνεί στα Ελληνικά, όταν θα βρίσκεται στην Ελλάδα, ότι η γνώση των Ελληνικών αφήνει μια «πόρτα ανοιχτή» στο μέλλον σε περίπτωση που τα παιδιά αποφασίσουν να επιστρέψουν στην Ελλάδα και ότι μπορεί, επίσης, να αποτελέσει επαγγελματικό προσόν στο μέλλον.

Αξίζει να επισημανθεί εδώ με έμφαση ότι τα παιδιά δεν είναι παθητικοί δέκτες στους γονεϊκούς σχεδιασμούς, αλλά έχουν ή διεκδικούν ενεργό ρόλο στις όποιες αποφάσεις. Διακρίνουμε τέσσερις διαφορετικές

στάσεις, σχετικά. Παιδιά που συμμερίζονται και ακολουθούν τον οικογενειακό σχεδιασμό. Παιδιά που συμμορφώνονται στις «κοινές αποφάσεις», χωρίς να τις υιοθετούν στην πράξη ή απλώς τις ανέχονται και τέλος παιδιά που αντιδρούν, διακόπτοντας, για παράδειγμα, τα μαθήματα που παρακολουθούν. Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι κυριότεροι λόγοι που τα παιδιά διακόπτουν ή θέλουν να διακόψουν είναι ο επιπλέον χρόνος που προστίθεται στον εβδομαδιαίο σχολικό τους χρόνο και, σε σημαντικό βαθμό, το γεγονός ότι τα μαθήματα δεν είναι πάντα ελκυστικά. Τέλος, υπήρξαν λίγα παιδιά στο δείγμα μας που αναπτύσσουν τα ίδια ισχυρά κίνητρα για την εκμάθηση της Ελληνικής και επενδύουν αρκετό προσωπικό χρόνο, πέρα από τους σχεδιασμούς των γονιών τους.

Διδασκαλία

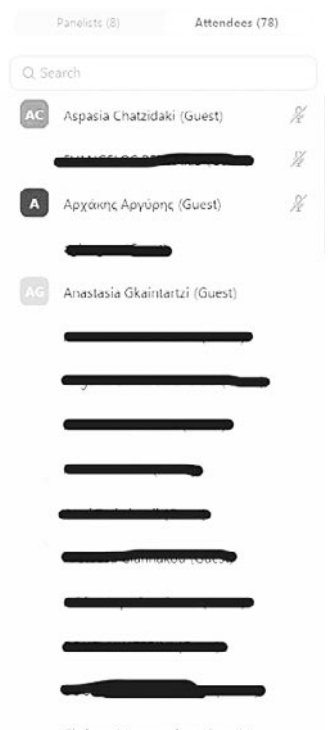
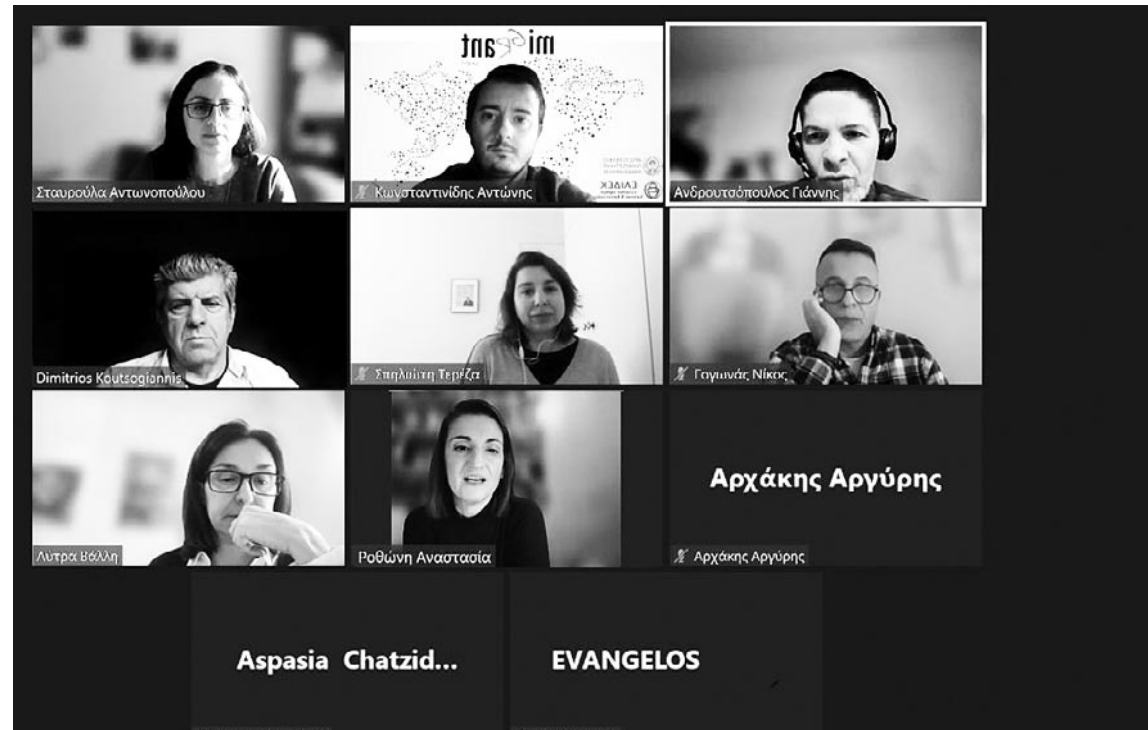
Από την ανάλυση του υλικού το οποίο χρησιμοποιούσαν τα παιδιά στα σχολεία που διδάσκονταν Ελληνικά προκύπτει ότι βασικός άξονας των διδασκαλιών είναι τα διδακτικά εγχειρίδια. Μπορεί να διακρίνει κανείς εύκολα τρεις κατηγορίες, με την επισημάνση ότι η αξιοποίηση εγχειριδίων από μία κατηγορία δεν αποκλείει τη συναξιοποίηση υλικού από τις άλλες. Στην πρώτη ανήκουν τα εγχειρίδια τα οποία έχουν δημιουργηθεί στην Ελλάδα (π.χ. βιβλία

που χρησιμοποιούνται στα ελληνικά σχολεία ή αξιοποιούνται για παιδιά που συμμετέχουν στις εξετάσεις Πιστοποίησης της Ελληνομάθειας του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας). Στη δεύτερη κατηγορία ανήκουν διδακτικά εγχειρίδια που έχουν δημιουργηθεί εκτός Ελλάδος για τη διδασκαλία της Ελληνικής σε παιδιά της Διασποράς.

Η πρώτη κατηγορία βιβλίων επιλέγεται πρωτίστως για σχολεία και παιδιά που εστιάζουν στη διδασκαλία της Ελληνικής σε πιο απαιτητικό μαθητικό κοινό ως προς τις δυνατότητές τους στην ελληνική γλώσσα, ενώ στη δεύτερη σε μαθητικό κοινό που υποστηρίζεται σημαντικά από την αγγλική γλώσσα. Η περιγραφή αυτή δείχνει ήδη ότι παρατηρούνται πολύ μεγάλες διαφορές: σε κάποιες περιπτώσεις τα παιδιά είναι σε θέση να παρακολουθήσουν διδακτικά εγχειρίδια που χρησιμοποιούνται στην Ελλάδα και σε κάποιες άλλες η χρήση της Ελληνικής ως μέσο διδασκαλίας σχεδόν δεν χρησιμοποιείται.

Υπάρχει και μια άλλη τρίτη κατηγορία μαθησιακού υλικού. Δεν πρόκειται τόσο για εγχειρίδια όσο για υλικό που αναπτύσσεται από σχολεία ή από εκπαιδευτικούς και το οποίο είναι προσαρμοσμένο στο εκάστοτε μαθητικό κοινό. Συννηθέστερη μορφή τέτοιου υλικού είναι οι φωτοτυπίες ή τα φύλλα εργασίας (handouts), τα οποία διανέμονται στα παιδιά. Το περιεχόμενό τους

Φωτογραφίες από την ημερίδα της 13ης Ιανουαρίου 2024

Γραμματισμοί

- Αξιοποίηση των πολλαπλογλωσσικών (plurilingual) ρεπερτορίων των παιδιών
 - Προσοχή στην φθίνουσα πολλαπλογλωσσία
 - Προσοχή στην ανισοβαρή διαγλωσσική παιδαγωγική
 - Διαγλωσσική/ πολλαπλογλωσσική παιδαγωγική διπλής φοράς
- Οικογένεια ο κυριότερος χορηγός (sponsor) ελληνομάθειας
 - Σημαντικές διαφορές στους σχεδιασμούς - χώροι συνάφειας για γονείς (Affinity spaces)
 - Διασύνδεση οικογένειας - σχολείων (από και προς την οικογένεια)
- Κοινότητες
 - Ενδιαφέρουσες πρωτοβουλίες
 - Ανάπτυξη συνειδητών πρακτικών γραμματισμού (π.χ. ραδιόφωνο, θέατρο, παρουσιάσεις βιβλίων κλπ.)
 - Νέες μορφές συλλογικής συνόπαρης
- Πολυσημειωτική εστίαση
 - Κυριαρχία έντυπων μορφών
 - Αναγνώριση πολυσημειωτικών ρεπερτορίων των παιδιών - Πολυσημειωτική παιδαγωγική διπλής φοράς (π.χ. ενίσχυση στην αξιοποίηση ψηφιακών πόρων στα ελληνικά)
 - Δημιουργία - ανάδειξη των ψηφιακών πόρων στην ελληνική γλώσσα

Σταυρούλα Αντ...

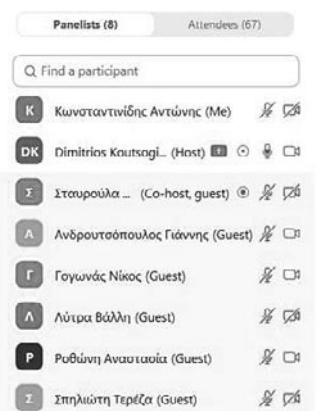
Κωνσταντίνος Αντ...

Ροθώνη Αναστασία

Dimitrios Koutsogiannis

Γαγιανάς Νίκος

Λύτρα Βάλλη

ποικίλει: πίνακες γραμματικής ή λεξιλογίου, ασκήσεις, κείμενα με ερωτήσεις κλειστού τύπου κ.λπ. Τα φυλλάδια αυτά μπορεί να αντλούνται από το διαδίκτυο, να είναι φωτοτυπίες σελίδων κάποιου εγχειριδίου ή και προϊόν της αυτενέργειας των εκπαιδευτικών.

Στην ίδια κατηγορία, υπάρχουν και άλλες μορφές υλικού, αν και όχι διαδεδομένες. Ιδιαίτερα στην περίπτωση της Αυστραλίας, όπου υπάρχει ισχυρή διδακτική παράδοση να μην χρησιμοποιείται ένα εγχειρίδιο, διαπιστώθηκε ότι χρησιμοποιούνται πολλαπλοί μαθησιακοί πόροι στο πλαίσιο της λογικής των σχεδίων εργασίας (projects). Από την έρευνά μας προκύπτει ότι τέτοια πολύ ενδιαφέροντα παραδείγματα υπάρχουν, αποτελούν ωστόσο εξαιρέσεις. Αυτά τα παραδείγματα θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν ως καλά παραδείγματα αναφοράς σε μελλοντικές απόπειρες εισαγωγής αλλαγών και επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών. Στη Γερμανία ως εναλλακτική λογική, επηρεασμένη από την τοπική εκπαιδευτική παράδοση, είναι η αξιοποίηση της λογοτεχνίας για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας.

Από τα παραπάνω είναι προφανές ότι δεν έχουμε απλώς ποικιλία ως προς το μαθησιακό υλικό που χρησιμοποιείται αλλά ότι αυτό οφείλεται σε πολλούς παράγοντες, όπως το είδος σχολείου και οι στόχοι του, η χώρα, το επίπεδο ελληνομάθειας των παιδιών και οι διδακτικές ιδεολογίες που υπάρχουν. Η νεομετανάστευση επέκτεινε και επέτεινε τις διαφορές αυτές. Με δεδομένο δε ότι οι συνεχείς μετακινήσεις πολιτών από και προς τον ελληνόφωνο χώρο φαίνεται με βάση τα στατιστικά ότι θα είναι διαρκείς, οι διαφορές δεν θα είναι στοιχείο προσωρινό που οφείλεται απλώς στην ελληνική οικονομική κρίση και

στη νεομετανάστευση. Αντίθετα, φαίνεται ότι η ποικιλότητα των αναγκών ως προς τη διδασκαλία της Ελληνικής στη Διασπορά θα είναι συνεχώς μεγάλη.

Αυτή είναι η εικόνα, σε γενικές γραμμές, ως προς τα διδακτικά εγχειρίδια που χρησιμοποιούνται. Αξίζει όμως να διατυπωθούν κάποιες διαπιστώσεις ως προς τις διδακτικές ιδεολογίες που διαπερνούν το υλικό αυτό. Με αυτήν να είναι η εικόνα, σε γενικές γραμμές, ως προς τα διδακτικά εγχειρίδια που χρησιμοποιούνται. Αξίζει όμως να διατυπωθούν κάποιες διαπιστώσεις ως προς τις διδακτικές ιδεολογίες που διαπερνούν το υλικό αυτό. Με αυτήν να είναι η εικόνα, σε γενικές γραμμές, ως προς τα διδακτικά εγχειρίδια που χρησιμοποιούνται. Αξίζει όμως να διατυπωθούν κάποιες διαπιστώσεις ως προς τις διδακτικές ιδεολογίες που διαπερνούν το υλικό αυτό.

τίστως στη Γραμματική. Τέλος, υπήρξαν περιπτώσεις που κινήθηκαν σε διαφορετικές και πιο σύγχρονες κατευθύνσεις σε μικρό όμως αριθμό περιπτώσεων. Πρόκειται για εκπαιδευτικούς που γνωρίζουν να αναπτύσσουν μαθησιακό υλικό ή ακολουθούν διερευνητικές και βιωματικές προσεγγίσεις στη γλωσσική διδασκαλία.

Σε γενικές γραμμές, στη διδασκαλία της Ελληνικής βρίσκουμε πολλά παραδοσιακά και εν πολλοίς ξεπερασμένα στοιχεία. Η σημαντική αυτή διαπίστωση δεν δείχνει απλώς μια ξεπερασμένη λογική ως προς τη διδασκαλία αλλά και μια σαφή εικόνα σε σχέση με τις ταυτότητες των διδασκόντων, κάτι ιδιαίτερα σημαντικό σε οποιοδήποτε μελλοντικό σχεδιασμό. Η πραγματικότητα αυτή έχει σε κάποιες περιπτώσεις αρνητικές συνέπειες στα παιδιά, τα οποία δεν αγαπούν τη διδασκαλία της Ελληνικής.

Με βάση τα δεδομένα μας, κάθε απόπειρα για βελτίωση της διδασκαλίας της Ελληνικής στη Διασπορά θα πρέπει να διέπεται από τις

εξής αρχές:

- *Να είναι πολυεπίπεδη, που σημαίνει να λαμβάνει υπόψη της τα πολλά και διαφορετικά επίπεδα της πραγματικότητας που συνήθως υπάρχουν, όπως: διαφορετικές τοπικές παραδόσεις ως προς τη διδασκαλία, διαφορετικά γλωσσικά επίπεδα και διαφορετικά κίνητρα των παιδιών.*

- *Να μην είναι επιβαλλόμενη. Με βάση τα δεδομένα μας, κάθε προσπάθεια που θα στηρίζεται σε αποφάσεις οι οποίες λαμβάνονται σε κέντρα που δεν αξιοποιούν/ ενεργοποιούν τοπικές ιδιαιτερότητες και παραδόσεις είναι καταδικασμένη να έχει περιορισμένη απήχηση. Ενα ευρύ πλαίσιο αρχών είναι, προφανώς, απαραίτητο να υπάρχει, αλλά θα πρέπει να είναι ευέλικτο και έτσι δομημένο που θα μπορεί να αξιοποιείται σε διαφορετικές τοπικότητες και παραδόσεις.*

- *Να κατανοεί τη διδασκαλία ευρύτερα, που σημαίνει να παρέχεται ποικιλία προγραμμάτων και να λαμβάνονται υπόψη προτεραιότητες και ενδιαφέροντα των παι-*

διών. Στο πλαίσιο αυτό, κάποια παιδιά θα μπορούν να ακολουθούν προγράμματα που θα δίνουν μεγαλύτερη βαρύτητα στη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας με έναν συστηματικό αλλά ελκυστικό τρόπο. Κάποια άλλα παιδιά θα έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθούν προγράμματα που θα δίνουν μεγαλύτερη βαρύτητα στην ανάδειξη στοιχείων του ελληνικού πολιτισμού προς μια ανοιχτή και κοσμοπολιτική κατεύθυνση. Στη δεύτερη περίπτωση η έμφαση στη γλωσσική διδασκαλία θα είναι μικρότερη.

Για να πραγματοποιηθούν όμως όλα τα παραπάνω, πέραν των άλλων, χρειάζονται πολύ καλά καταρτισμένους εκπαιδευτικούς. Και από την παρούσα έρευνα προκύπτει ότι αυτό είναι ένα ζήτημα στο οποίο θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα. Διαπιστώσαμε, για παράδειγμα, ότι το εργασιακό καθεστώς των εκπαιδευτικών είναι συχνά ρευστό και αβέβαιο, ότι σε κάποιες περιπτώσεις (κυρίως στην Αυστραλία) εργάζονται ως εκπαιδευτικοί γονείς που απλά ξέρουν Ελληνικά, ότι οι αντιλήψεις αρκετών εκπαιδευτικών, ευτυχώς όχι όλων, ως προς τη διδασκαλία είναι ιδιαίτερα παραδοσιακές. Η μεγάλη διάθεσή τους και ο κόπος που πολύ συχνά καταβάλλουν δεν αρκούν. Το όλο σύστημα που κατανοεί τη διδασκαλία της Ελληνικής ως ένα άθροισμα παραμέτρων, όπως κάποιες ώρες που διατίθενται σε κάποιο κτήριο + εκπαιδευτικός + κάποιο βιβλίο, χρειάζεται σοβαρή συζήτηση και επανεξέταση.

Ψηφιακές τεχνολογίες

Η κυρίαρχη άποψη που υπάρχει είναι ότι χρήση των Ψηφιακών Τεχνολογιών στη διδασκαλία των γλωσσών έχει ευεργετικές συνέπειες. Από την παρούσα έρευνα προκύπτει ότι το ζήτημα αυτό είναι πιο σύνθετο. Διαπιστώθηκε ότι οι διδασκαλίες που χρησιμοποιούσαν με ενδιαφέροντα τρόπο τις ΨΤ δεν ήταν πολλές. Σε κάποιες περιπτώσεις χρησιμοποιούνταν απλώς ως άλλοθι εκσυγχρονισμού των μαθημάτων (π.χ. στο τέλος μαθημάτων τα παιδιά παίζουν και κάποιο ψηφιακό παιχνίδι ή γίνεται προβολή επιπλέον εποπτικού υλικού).

Υπήρξαν περιπτώσεις στις οποίες οι ΨΤ χρησιμοποιούνταν ως υποχρεωτικά περιβάλλοντα για τη διδασκαλία, κυρίως κατά την

περίοδο της πανδημίας. Δεν διαπιστώθηκε, ωστόσο, ότι άλλαζε κάτι ουσιαστικά ως προς τον τρόπο διδασκαλίας. Λίγες είναι, επίσης, οι περιπτώσεις που τα παιδιά ωθούνται να χρησιμοποιήσουν το διαδίκτυο για έρευνα ή για παραγωγή λόγου που στηρίζεται σε πηγές. Αλλά και όπου είδαμε πρωτοβουλίες παιδιών να αξιοποιούν τα ίδια κάποιο ψηφιακό περιβάλλον στο σπίτι τους για τις ανάγκες του ελληνικού σχολείου, αυτό γινόταν στο πλαίσιο της ισχύουσας παιδαγωγικής πραγματικότητας (π.χ. διευκόλυνση για την επίλυση κάποιας άσκησης, αναζήτηση κάποιας άγνωστης λέξης).

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει η χρήση των ΨΤ σε οικογενειακό επίπεδο αλλά και κατά τον ελεύθερο χρόνο των παιδιών. Τα δεδομένα μας δείχνουν ότι σύγχρονες ψηφιακές πλατφόρμες αξιοποιούνται συχνά για επικοινωνία με συγγενείς και φίλους στην Ελλάδα. Στις περισσότερες περιπτώσεις, η πρωτοβουλία της επικοινωνίας ανήκει στους γονείς και τα παιδιά καλούνται να μιλήσουν για λίγο για θέματα της καθημερινότητας. Πιο ενδιαφέρουσες είναι οι πρωτοβουλίες γονιών που εμπλέκουν τα παιδιά τους σε κοινές πρακτικές ή τους δίνουν αφορμή για αναζητήσεις στην ελληνική γλώσσα. Τέτοιες πρακτικές, όπως το κοινό παίξιμο βιντεοπαιχνιδιών ή η αναζήτηση πληροφοριών στην ελληνική γλώσσα για κάποιο χόμπι των παιδιών, δίνουν την ευχέρεια στα παιδιά να χρησιμοποιούν λειτουργικά την ελληνική γλώσσα και αποτελούν ενδιαφέρουσες οικογενειακές πρακτικές.

Στις ψηφιακές γλωσσικές πρακτικές κατά τον ελεύθερο χρόνο των παιδιών η Ελληνική δεν είναι η γλώσσα που χρησιμοποιείται σε μεγάλη έκταση αλλά και αυτό εξαρτάται. Στο αυστραλιανό συγκείμενο η κυριαρχία της Αγγλικής είναι σχεδόν απόλυτη στο πεδίο αυτό. Στο γερμανικό συγκείμενο, η Γερμανική χρησιμοποιείται συνήθως περισσότερο, με την Ελληνική και την Αγγλική να ανήκουν στις γλώσσες που χρησιμοποιούνται, επίσης, αρκετά.

Η περιορισμένη αξιοποίηση των ΨΤ στη διδασκαλία της Ελληνικής ή η μη δημιουργική αξιοποίησή τους έχει σχέση με τις ίδιες τις κυρίαρχες διδακτικές ιδεολογίες, οι οποίες δεν ευνοούν πάντα κάτι τέτοιο. Από την άλλη πλευρά, η επικοινωνία με τους συγγενείς μετά από κάποιο διάστημα αποκτά, για τα

παιδιά τουλάχιστον, τελετουργικό χαρακτήρα και αυτό είναι απολύτως λογικό. Αυτό που φάνηκε από την έρευνα να είναι χρήσιμο είναι η επίσκεψη στην Ελλάδα σε τακτά χρονικά διαστήματα, επειδή ενισχύονται υπάρχουσες φιλίες των παιδιών και δημιουργούνται νέες. Τα παιδιά εξοικειώνονται με πρακτικές ψηφιακού γραμματισμού των συνομηλίκων τους και ανανεώνεται η σχέση με τους συγγενείς τους, γεγονός που συνεισφέρει στη λειτουργική χρήση της Ελληνικής. Τέλος, το γεγονός ότι η Αγγλική είναι η παγκόσμια γλώσσα της νεανικής (ψηφιακής) ψυχαγωγίας ευνοεί την ευρεία χρήση της Αγγλικής όχι μόνο σε περιβάλλοντα όπου η Αγγλική είναι η επίσημη γλώσσα αλλά και σε κάθε άλλη χώρα.

Η παραπάνω πραγματικότητα, όπως αναδύθηκε από τα δεδομένα μας, είναι δύσκολο να αντιμετωπιστεί ή να βελτιωθεί με πρόχειρες προτάσεις, αφού πρόκειται για όψεις ενός συστημικού προβλήματος. Μια πρώτη απόπειρα για λύση θα μπορούσε να είναι η εστίαση στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, ώστε να χρησιμοποιούν δημιουργικά τις ΨΤ. Κάτι τέτοιο όμως δεν πρόκειται να λύσει το πρόβλημα από τη στιγμή που η αιτία βρίσκεται σε πολλές άλλες παραμέτρους, τις οποίες συζητήσαμε ήδη παραπάνω (π.χ. κυρίαρχες γλωσσοδιδακτικές αντιλήψεις, αντιλήψεις εκπαιδευτικών). Θα πρέπει, επομένως, να αντιμετωπιστεί συνολικότερα το θέμα αυτό, στο πλαίσιο ευρύτερων αλλαγών.

Κάπως πιο εύκολα μπορεί να αντιμετωπιστεί το θέμα αυτό σε επίπεδο οικογένειας, κυρίως επειδή το είδος των σχεδιασμών που κάνουν αρκετοί γονείς δείχνει μεγάλο βαθμό ανοιχτότητας και θετικής διάθεσης. Όμως και στην προκειμένη περίπτωση το θέμα αυτό δεν αντιμετωπίζεται με κλασικού τύπου επιμορφώσεις γονιών. Είναι απαραίτητες εναλλακτικές μορφές υποστήριξης των γονιών, όπως η ανταλλαγή απόψεων μεταξύ τους, η υποστήριξη μέσω υλικού που θα προέρχεται από πρακτικές των γονιών και, βέβαια, η συμμετοχή της σε διαδικτυακές κοινότητες, οι οποίες θα συντονίζονται από ειδικούς. Ο ρόλος των τοπικών κοινοτήτων μπορεί να είναι σημαντικός προς την κατεύθυνση αυτή.

Επιπλέον, κάτι που προέκυψε από τα δεδομένα μας είναι η δυσκολία των παιδιών

στην εύρεση ψηφιακών πόρων στην ελληνική γλώσσα. Σε αρκετές περιπτώσεις οι πόροι αυτοί υπάρχουν στην ελληνική γλώσσα αλλά είναι «αφανείς» στα παιδιά. Αυτό δείχνει ότι είναι απαραίτητη η προσπάθεια για καταγραφή του ψηφιακού υλικού και των ψηφιακών περιβαλλόντων που είναι στην ελληνική γλώσσα, ώστε το υλικό αυτό να γίνει περισσότερο «ορατό» και να μπορεί να αξιοποιηθεί σε παιδαγωγικές ή και ψυχαγωγικές πρακτικές των παιδιών. Παράλληλα, θα βοηθούσε, αν τα Προγράμματα Σπουδών για τη διδασκαλία της Ελληνικής εμπεριέχουν συστηματική εκπαίδευση των παιδιών στην κατεύθυνση της ανεύρεσης/ χρήσης ψηφιακών πόρων στην ελληνική γλώσσα (π.χ. πώς να βρίσκουν ελληνικές ταινίες στο διαδίκτυο, πώς να βρίσκουν ψηφιακά παιχνίδια στην ελληνική γλώσσα κ.λπ.).

Συμπερασματικά

Εν κατακλείδι, η έρευνά μας ανέδειξε μια πολύπλοκη και σύνθετη πραγματικότητα ως προς τη διδασκαλία της ελληνικής στις δύο χώρες που μελετήσαμε. Προκύπτει με σαφήνεια ότι λογικές και πρακτικές του παρελθόντος δεν μπορούν να ανταποκριθούν πια σε μια διαποριστική πραγματικότητα που είναι ούτως ή άλλως υπερποικίλη, η οποία συνεχώς μεταβάλλεται και στην οποία τα ενδιαφέροντα των νέων διαφέρουν. Από την έρευνά μας αξίζει να κρατήσουμε ως πολύ θετικά στοιχεία: τη στάση γονιών και παιδιών στο να θέλουν να μάθουν Ελληνικά, τις προσπάθειες που κατέβαλαν τοπικές ελληνικές κοινότητες και εκπαιδευτικοί στο να καλύψουν τις ανάγκες που δημιουργήθηκαν με την άφιξη των νέων μεταναστών. Προκύπτει όμως με σαφήνεια ότι το ζήτημα της διδασκαλίας της Ελληνικής εκτός Ελλάδος και Κύπρου χρειάζεται συνολική επανεξέταση, στην οποία θα πρέπει να ληφθεί υπόψη: η νέα πραγματικότητα στην οποία μεγαλώνουν τα παιδιά, οι διαφορετικές τοπικότητες/ ιδιαιτερότητες, οι πολλοί τρόποι με τους οποίους μπορεί να ενεργοποιούνται όψεις της ελληνικής ταυτότητας και, φυσικά, σύγχρονες αντιλήψεις στη διδασκαλία των γλωσσών.

Η περιορισμένη αξιοποίηση των ΨΤ στη διδασκαλία της Ελληνικής ή η μη δημιουργική αξιοποίησή τους έχει σχέση με τις ίδιες τις κυρίαρχες διδακτικές ιδεολογίες, οι οποίες δεν ευνοούν πάντα κάτι τέτοιο. Από την άλλη πλευρά, η επικοινωνία με τους συγγενείς μετά από κάποιο διάστημα αποκτά, για τα παιδιά τουλάχιστον, τελετουργικό χαρακτήρα και αυτό είναι απολύτως λογικό. Αυτό που φάνηκε από την έρευνα να είναι χρήσιμο είναι η επίσκεψη στην Ελλάδα σε τακτά χρονικά διαστήματα, επειδή ενισχύονται υπάρχουσες φιλίες των παιδιών και δημιουργούνται νέες

Ενα Εργαστήριο Νεοελληνικών Σπουδών με το όνομα της Μυρσίνης Ζορμπά στο Πανεπιστήμιο της Ρώμης Sapienza

Χρήστος Μπιντούδης

Αναπληρωτής Καθηγητής Νεοελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας
Εργαστήριο Νεοελληνικών Σπουδών Μυρσίνη Ζορμπά
Πανεπιστήμιο Ρώμης Sapienza

Στην Ευρώπη τις δύο τελευταίες δεκαετίες έχουν σημειωθεί σημαντικές αλλαγές στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση και στον τρόπο λειτουργίας των δημόσιων ανώτατων ιδρυμάτων. Ο Ευρωπαϊκός Χώρος Ανώτατης Εκπαίδευσης και η Συμφωνία της Bologna (Μπολόνια) έθεσαν για τον 21ο αιώνα νέες αξιακές αρχές και κώδικες, υποστηρίζοντας καινούριες προσεγγίσεις στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση που σταδιακά, μέσα από μεταρρυθμίσεις σε επίπεδο εθνικό, οδηγούν σε μία ριζική αλλαγή των σπουδών, της έρευνας και των εργασιακών όρων με τους οποίους λειτουργεί ένα δημόσιο πανεπιστήμιο.

Η ταχύτητα εφαρμογής του νέου πλαισίου διαφέρει σε κάθε χώρα: κάποιες υιοθέτησαν άμεσα πολλές από τις νέες αξιώσεις της ευρωπαϊκής πολιτικής για την εκπαίδευση, άλλες κράτησαν μια πιο σκεπτικιστική στάση προχωρώντας με σταθερά και αργά βήματα, ενώ κάποιες βρίσκονται στην αρχή αυτής της διαδικασίας.

Στην Ιταλία, η Μεταρρύθμιση Gelmini (2010, ν. 240) η οποία εφαρμόστηκε στα μέσα της προηγούμενης δεκαετίας, οδήγησε στην αναδιοργάνωση των προγραμμάτων σπουδών, της διοίκησης και των δομών του δημόσιου πανεπιστημίου, αναθεωρώντας ταυτόχρονα τον ρόλο, τις ευθύνες και τις υποχρεώσεις του διδακτικού προσωπικού (ΔΕΠ) μέσα στο Πανεπιστήμιο. Την ίδια περίοδο, η οικονομική κρίση σε συνδυασμό με μια «γενεαλογική» συγκυρία («μαζική» συνταξιοδότηση σε ελάχιστα χρόνια πολλών νεοελληνιστών που είχαν ξεκινήσει την καριέρα τους στα '80) οδήγησαν στη συρρίκνωση επιστημονικών πεδίων, με αποτέλεσμα σε κάποιες περιπτώσεις να αφαιρεθούν από τα προγράμματα σπουδών γνωστικά αντικείμενα. Μέσα σε αυτή την κατάσταση οι νεοελληνικές σπουδές στην Ιταλία βρέθηκαν αντιμέτωπες με τη δραστική μείωση του αριθμού πανεπιστημίων όπου τα νεοελληνικά εντάσσονταν οργανικά σε ολοκληρωμένα προγράμματα σπουδών. Αξίζει να θυμίσουμε πως, τη στιγμή που η μεταρρύθμιση Gelmini είχε αρχίσει να εφαρμόζεται, ο αριθμός αυτών των πανεπιστημίων είχε μειωθεί ήδη στα 5, όταν τη δεκαετία του '90 ήταν τουλάχιστον διπλάσιος.

Το 2017 όταν συναντηθήκαμε με την Francesca Zaccone και τον Πασχάλη Ευθυμίου στη Sapienza, είχε κάνει ο καθένας το δρόμο του και έφερνε τις δικές του επαγγελματικές εμπειρίες, τις σπουδές, τα ενδιαφέροντα και τις γνώσεις που είχε αποκομίσει όλα αυτά μαζί κάλυπταν αρκετούς τομείς και αφορούσαν μία σειρά θεμάτων που έθεταν νέα ερωτήματα στη δουλειά μας. Ξεκινήσαμε να συζητάμε για τις νεοελληνικές σπουδές και τον ρόλο τους στην Ιταλία, στη Ρώμη, στο Πανεπιστήμιο και στο Τμήμα Ευρωπαϊκών, Αμερικανικών και Διαπολιτισμικών Σπουδών όπου βρισκόμαστε, για τη μακρά και πολύτιμη παράδοση των νεοελληνικών σπουδών στην Ιταλία, τον τρόπο με τον οποίο θα μπορούσαμε να την εμπλουτίσουμε, να τη διευρύνουμε, να τη διαδώσουμε και να τη μελετήσουμε μέσα σε ένα ευρωπαϊκό και παγκοσμιοποιημένο πλέον περιβάλλον. Μιλήσαμε για νέα μεθοδολογικά εργαλεία και για τεχνολογικές δυνατότητες που είχαμε, που μας ενδιέφεραν και που αφορούσαν τη δουλειά μας.

Τον Απρίλιο του 2019 η Γενική Συνέλευση του Τμήματος ΕΑΔΣ ενέκρινε ομόφωνα το πρόγραμμα του Εργαστηρίου Νεοελληνικών Σπουδών που είχε εν τω μεταξύ αποκτήσει μια δομή που βασιζόταν στη συνέργεια μεταξύ διαφορετικών δράσεων. Εγκαινιάστηκε τον Δεκέμβριο του 2019 και λειτουργεί παράλληλα με τη διδακτική δραστηριότητα της Έδρας Νεοελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας που προσφέρει μαθήματα νεοελληνικής γλώσσας και γλωσσολογίας, λογοτεχνίας, μετάφρασης και πολιτισμού, σε προ- και μετα-πτυχιακό επίπεδο. Τα τελευταία χρόνια προστέθηκε στο πρόγραμμα σπουδών μάθημα που αφορά την κυπριακή λογοτεχνία.

1. Γλώσσα

Η ένταξη των νεοελληνικών στο πολυγλωσσικό και διαπολιτισμικό περιβάλλον του Τμήματος ΕΑΔΣ δημιούργησε μια διαφορετική προοπτική και δυναμική για τον τομέα μας, ενώ μας έδωσε τη δυνατότητα να σκεφτούμε τα Νέα Ελληνικά μέσα από ένα άλλο πρίσμα, εστιάζοντας δηλαδή στη σύγχρονη όψη της γλώσσας, στην παράλληλη πορεία και στην εξέλιξή της πλάι στις υπόλοιπες γλώσσες.

Κατά την περίοδο της διαμόρφωσης του

Εργαστηρίου, αξιοποιήσαμε αυτήν την οπτική για να δημιουργήσουμε δραστηριότητες που αφορούσαν τη διδασκαλία της Ελληνικής και τη διάδοσή της στην ιταλική πρωτεύουσα, οι οποίες, χωρίς να επισκιάζουν το παρελθόν της γλώσσας, το ενσωμάτων δημιουργικά, μεταφέροντας το κέντρο βάρους από τη διαχρονία στη σύγχρονη της, στοχεύοντας δηλαδή στην πρόσφατη φάση της ιστορίας της.

Βασικό μέλημα υπήρξε η διδασκαλία των Νεοελληνικών να ξεπεράσει τα πανεπιστημιακά τείχη και να επεκταθεί στην ευρύτερη κοινωνία της Ρώμης.

Ετσι, δημιουργήσαμε δύο προγράμματα:

1. Τα Νεοελληνικά στα Λύκεια της Ρώμης

Ξεκίνησε το 2017 και στοχεύει στην προώθηση της γνώσης της νεοελληνικής γλώσσας στα Λύκεια της Ρώμης μέσα από τη διδασκαλία της σε μαθητές και σε καθηγητές, προκειμένου να εξοικειωθούν ταυτόχρονα στην αρχαία και στη νέα μορφή της Ελληνικής.

2. Το Σχολείο της Νέας Ελληνικής

Δημιουργήθηκε σε συνεργασία με το Κέντρο Γλωσσών του Πανεπιστημίου Sapienza και παραδίδει μαθήματα στο ευρύτερο κοινό της πόλης (πολλοί συνάδελφοι και φοιτητές άλλων Σχολών της Sapienza παρακολουθούν μαθήματα), μέσα σε πλήρως και ειδικά εξοπλισμένες αίθουσες για μαθήματα διδασκαλία ξένων γλωσσών, από έμπειρο προσωπικό με πολυετή πείρα.

2. Έρευνα

Το Νεοελληνικό Παρατηρητήριο (ΝΠ) αποτελεί τον άξονα πάνω στον οποίο βασίζεται ένα μεγάλο κομμάτι της ερευνητικής δραστηριότητας που χωρίζεται σε τέσσερις τομείς:

- μεταφρασμένη στα ιταλικά λογοτεχνία και κυπριακή λογοτεχνία στην Ιταλία
- εικόνα της Ελλάδας στην Ιταλία (19ος / 20ος αι.)
- πολιτισμικές σχέσεις μεταξύ Ιταλίας και Ελλάδας

Το ΝΠ είναι μια βάση βιβλιογραφικών δεδομένων (<https://lsn.seai.uniroma1.it/osserv>)

Μεταξύ Ιταλίας και Ελλάδας υπήρχαν διαχρονικά στενές πολιτισμικές σχέσεις, ενώ τα Νεοελληνικά στο δεύτερο μισό του 20ού αιώνα γνώρισαν μια άνθιση στην Ιταλία. Το ΕΝΣ δημιούργησε ένα Αρχείο προκειμένου να συλλέξει, να φυλάξει και να μελετήσει πολύτιμο αρχειακό υλικό που αφορά στις νεοελληνικές σπουδές και στις πολιτισμικές σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών

vatorio/presentazione-obiettivi) για τη μεταφρασμένη στα Ιταλικά νεοελληνική λογοτεχνία και γενικότερα για τις νεοελληνικές σπουδές στην Ιταλία. Εμπεριέχει μεταφράσεις, δοκίμια, επιστημονικά άρθρα, βιβλιοκριτικές, μελέτες για τη λογοτεχνία, την ιστορία, τις τέχνες που κυκλοφόρησαν από τις αρχές του 19ου αιώνα έως τις μέρες μας. Απώτερος σκοπός του ΝΠ είναι τα δεδομένα να συνοδεύονται από το κείμενο σε ψηφιακή μορφή που ο χρήστης, όπου είναι εφικτό, θα μπορεί να συμβουλευτεί online.

3. Βιβλιοθήκη

Πρωταρχικό μέλημα του ΕΝΣ υπήρξε ο εντοπισμός, η συγκέντρωση, η ασφαλής φύλαξη, ο εμπλουτισμός, η ενημέρωση και η καταγραφή των βιβλίων νεοελληνικών σπουδών που βρισκόταν στο πανεπιστήμιο. Όλο το υλικό μεταφέρθηκε και συγκεντρώθηκε στο Κτίριο Marco Polo, όπου εδρεύει και το Εργαστήριο, και αποτελεί μέρος πλέον μίας μοναδικής συλλογής. Στην καταγραφή των βιβλίων ζήτησαμε και έγινε αποδεκτό τα βιβλία που αφορούν τον κυπριακό πολιτισμό να καταγράφονται στο εξής στον ενιαίο εθνικό κατάλογο βιβλιοθηκών της Ιταλίας με ξεχωριστό κωδικό και όχι με τον ίδιο κωδικό των Νεοελληνικών.

Πέρα από την παλαιά κεντρική συλλογή με τόμους και πολύτιμα περιοδικά, κυρίως λογοτεχνικού χαρακτήρα, που υπήρχε, προστέθηκε η πλούσια και ιδιαίτερος σπάνια για το μέγεθος, την ποικιλία και την ποιότητα Βιβλιοθήκη Μιχαηλίδη, όπως άλλωστε και του Antonio Solaro η οποία εμπεριέχει βιβλία ιστορικού ενδιαφέροντος για την νεότερη και σύγχρονη Ελλάδα. Ταυτόχρονα, προστέθηκε η Δωρεά του Τομέα ΜΝΕΣ του ΑΠΘ που αποτελείται από τόμους κυπριακού ενδιαφέροντος και που είναι μοναδικά στη Ρώμη.

Ο τελευταίος εμπλουτισμός της Βιβλιοθήκης πραγματοποιήθηκε πρόσφατα με την άφιξη στο Πανεπιστήμιο της Δωρεάς της Μυρσίνης Ζορμπά που εμπεριέχει το μεγαλύτερο μέρος της προσωπικής βιβλιοθήκης της. Το περιεχόμενο και ο χαρακτήρας της συλλογής εκσυγχρόνισε ριζικά τη βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου μας, χάρη στις πρόσφατες εκδόσεις που περιέχει αλλά και στη μεγάλη ποικιλία τομέων που καλύπτει (πολιτικές επιστήμες, πολιτισμικές σπουδές, ζωγραφική, αρχιτεκτονική, μουσική, πολιτική σκέψη, φιλοσοφία, κοινωνιολογία, σύγχρονη ιστορία, ιστορία των ιδεών κ.ά.) καθιστώντας τη Βιβλιοθήκη της Sapienza πιθανότατα την πλουσιότερη σε μέγεθος και

σε τομείς στην Ιταλία για τα Νεοελληνικά.

Σήμερα η Βιβλιοθήκη αριθμεί περισσότερους από 27.000 τόμους.

4. Νεοελληνικό Αρχείο

Μεταξύ Ιταλίας και Ελλάδας υπήρχαν διαχρονικά στενές πολιτισμικές σχέσεις, ενώ τα Νεοελληνικά στο δεύτερο μισό του 20ού αιώνα γνώρισαν μια άνθιση στην Ιταλία. Το ΕΝΣ δημιούργησε ένα Αρχείο προκειμένου να συλλέξει, να φυλάξει και να μελετήσει πολύτιμο αρχειακό υλικό που αφορά στις νεοελληνικές σπουδές και στις πολιτισμικές σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών.

Ως βάση υπήρχε το σύντομο αλλά περιεκτικό Αρχείο του Δημήτρη Μιχαηλίδη που η Έδρα είχε δεχτεί μαζί με την πολύτιμη δωρεά της βιβλιοθήκης του νεοελληνιστή του Πανεπιστημίου του Salento. Το Αρχείο εμπεριέχει χειρόγραφα που σχετίζονται με τις έρευνες του Μιχαηλίδη, αλλά και σειρά ποιημάτων στα Ελληνικά που μέρος τους δημοσιεύτηκε μεταθανάτια στον τόμο που κυκλοφόρησε από την εκδοτική σειρά της Έδρας.

Ωστόσο, τον τελευταίο χρόνο μια συγκυρία εμπλούτισε σημαντικά το Αρχείο με δύο νέες δωρεές που έφτασαν στο Εργαστήριο: η πρώτη από την Paola Maria Minucci η οποία χάρισε μεγάλο μέρος του αρχείου της που εμπεριέχει σειρά από πολύτιμες και ενδιαφέρουσες επιστολές Ελλήνων και Ιταλών λογοτεχνών, αλλά και νεοελληνιστών από ολόκληρο τον κόσμο. Ιδιαίτερα σημασία έχει μια ομάδα περίπου 60 επιστολών Ελλήνων ποιητών (από τη δεκαετία του 1980 έως τα πρώτα χρόνια του αιώνα μας) οι οποίοι επιχειρούν να απαντήσουν σε μεταφραστικές ερωτήσεις και ζητήματα που η Minucci τούς έθετε κατά καιρούς όσο μετέφραζε το έργο τους.

Η σημαντικότερη σε μέγεθος και ποικιλία δωρεά προέρχεται από την Μυρσίνη Ζορμπά και περιλαμβάνει έναν τεράστιο όγκο πολύτιμου υλικού. Το αρχείο, μεταξύ άλλων, εμπεριέχει κείμενα της ίδιας, δημοσιευμένα και αδημοσίευτα, σε διαφορετικές φάσεις επεξεργασίας, ηλεκτρονικά και έντυπα, τα οποία εκτείνονται από τη δεκαετία του '60 έως το τελευταίο έτος της ζωής της. Τα κείμενα αυτά συνοδεύουν τις φάσεις της ζωής της, τα ζητήματα με τα οποία ασχολήθηκε και τις διανοητικές αναζητήσεις της. Σημειωματάρια, ημερολόγια, πρωτόλεια, επιστολές, έγγραφα, εκδοτικά σχέδια είναι υλικό που παισιώνουν τη πορεία της και που θα μας επιτρέψει να μελετήσουμε τη σκέψη και την συνεισφορά αυτή της διανοούμενης στη σύγχρονη ιστορία

της Ελλάδας, στις ελληνο-ιταλικές πολιτισμικές σχέσεις και στη διάδοση της ιταλικής σκέψης και κουλτούρας στην Ελλάδα.

Εχει ξεκινήσει η καταγραφή και η τακτοποίηση του υλικού με απώτερο σκοπό την ψηφιοποίηση και τη δημοσίευσή του.

5. Εκδόσεις

Ένας τομέας στον οποίο στραφήκαμε από την πρώτη στιγμή, ως μέσο διάδοσης του νεοελληνικού πολιτισμού στην Ιταλία αλλά και για την προώθηση της επιστημονικής γνώσης που σχετίζεται με έρευνες του ΕΝΣ, ήταν οι εκδόσεις. Αποφασίσαμε να δημιουργήσουμε δύο παράλληλες εκδοτικές σειρές οι οποίες, μολονότι διαφέρουν στους στόχους, συνδέονται άμεσα με το ευρύτερο πνεύμα του Εργαστηρίου. Η πρώτη σειρά Saggi di cultura italogreca θα κυκλοφορήσει από τις Εκδόσεις Bulzoni, και θα παρουσιάζει: α. Έργα του παρελθόντος, που φωτίζουν πτυχές της μακράς, πλούσιας και σύνθετης σχέσης μεταξύ των δύο χωρών και που σε κάποιες περιπτώσεις παραμένουν μέχρι σήμερα ανέκδοτα ή εξαιρετικά σπάνια και β. Μελέτες που θα εξετάζουν πτυχές του ίδιου θέματος προσκομίζοντας γνώσεις σε διάφορους τομείς, όπως η λογοτεχνία, η μετάφραση, την ιστορία και τις πολιτισμικές σπουδές. Ιδιαίτερη προσοχή θα δοθεί στην έκδοση αρχειακού υλικού που σχετίζεται με τις ιταλοελληνικές σχέσεις.

Η δεύτερη εκδοτική σειρά ονομάζεται In breve (Εν συντομία) και δημιουργήθηκε σε συνεργασία με τον εκδοτικό οίκο BesaMuci. Πρόκειται για προσπάθεια δημιουργίας μιας γέφυρας μεταξύ του ιταλικού αναγνωστικού κοινού και κάποιων ονομάτων της πεζογραφίας που εμφανίστηκαν στην Ελλάδα κατά τον 21ο αιώνα και που αφιέρωσαν ιδιαίτερη προσοχή στη σύντομη φόρμα, επιχειρώντας να την εμπλουτίσουν και να την ανανεώσουν, τόσο ως προς τη θεματολογία και τα εκφραστικά μέσα, όσο όμως και μέσα από την καλλιέργεια της ίδιας της φόρμας. Ο πρώτος τόμος της σειράς είναι «Το Κάιτος» της Ούρσουλας Φωσκόλου.

6. Εξωστρέφεια και ενημέρωση

Τελευταίες δραστηριότητες του Εργαστηρίου οι οποίες αφορούν την επικοινωνία με το ευρύτερο κοινό και την προώθηση πληροφοριών σχετικά με επιστημονικά και πολιτισμικά δραστηριότητα στην Ιταλία που αφορά στον νεοελληνικό κόσμο είναι η ιστοσελίδα Mercurio και ο τομέας Κινηματογράφου.

Βασική παράμετρος της ταυτότητας του

Εργαστηρίου είναι η εξωστρέφεια η οποία εκδηλώνεται και μέσα από τη διοργάνωση επιστημονικών ή πολιτισμικών εκδηλώσεων που απευθύνονται όχι μόνο στην ακαδημαϊκή κοινότητα, αλλά και στην ευρύτερη κοινωνία της Ρώμης: παρουσιάσεις βιβλίων, διαλέξεις, πολιτιστικές εκδηλώσεις. Παράλληλα, ετοιμάζονται κύκλοι κινηματογραφικών προβολών που θα στοχεύουν στη διάδοση της σύγχρονης ελληνικής κινηματογραφικής παραγωγής στην Ρώμη και στο κοινό της.

Ο κινηματογράφος άλλωστε αποτελεί έναν από τους τομείς του ελληνικού πολιτισμού που τις τελευταίες δεκαετίες χαιρεί ιδιαίτερη ανταπόκριση σε διεθνές επίπεδο, κάτι που επιβεβαιώνεται και από τις πολυάριθμες αναγνωρίσεις σε Φεστιβάλ του εξωτερικού που απέσπασαν οι λεγόμενοι εκπρόσωποι του Greek Weird Wave.

Αυτές και άλλες ειδήσεις που σχετίζονται με τον νεοελληνικό και τον κυπριακό πολιτισμό συγκεντρώνονται στον Mercurio, που αποτελεί τον ψηφιακό χώρο στον οποίο συλλέγονται και κοινοποιούνται δραστηριότητες που αφορούν τον ελληνικό και τον κυπριακό κόσμο στην Ιταλία.

Επιλέξαμε να συνδέσουμε το ΕΝΣ με το όνομα της Μυρσίνης Ζορμπά, αναγνωρίζοντας την λαμπρή πορεία της στους τομείς που έδρασε από τη δεκαετία του 1970 έως σήμερα και την προσφορά της στις ελληνο-ιταλικές πολιτισμικές σχέσεις. Στο πολυμοδικό έργο της Ζορμπά διακρίνεται έναν πλουραλισμό που αντανάκλα τους στόχους του ΕΝΣ. Ο διαπολιτισμικός και διεπιστημονικός χαρακτήρας του συνολικού έργου της, σε συνδυασμό με το μεταφραστικό έργο και τις εργασίες της για τις πολιτισμικές σπουδές, στάθηκαν για εμάς σημαντικές αφορμές σκέψης που μας βοήθησαν να εμπλουτίσουμε το Εργαστήριο και να ερμηνεύσουμε το ρόλο του μέσα στο συγκεκριμένο πλαίσιο που αναφέρθηκε.

Αν μπορούσαμε να επιλέξουμε μια φράση στην οποία όλα τα παραπάνω συγκεφαλαιώνονται, ίσως αυτή να ήταν τα λόγια που το 2015 η Ζορμπά ανέφερε στην παρουσία του βιβλίου της «Πολιτική του πολιτισμού»:

Είμαστε σύμφωνοι πως έχουμε ξεπεράσει την πολιτιστική πολιτική με την στενή έννοια (κληρονομιά, τέχνες, γράμματα), και στο μυαλό μας υπάρχουν οι ταυτότητες, η σχέση με το παρελθόν, υπάρχει μία κοινωνικο-πολιτισμική διάσταση στην οποία προσπαθούμε να δούμε αυτήν την κουλτούρα της καθημερινής ζωής, όλα τα φαινόμενα, δίχως την παλιά διάκριση μεταξύ υψηλού και χαμηλού.

Νεοελληνικές Σπουδές στο Μόναχο

Λίλα Διαμαντοπούλου

Εδρα Νεοελληνικών Σπουδών Πανεπιστίμιο Μονάχου

Η Λίλα Διαμαντοπούλου κατέχει την Εδρα Νεοελληνικών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο LMU Μονάχου από το 2019. Σπούδασε Γενική και Συγκριτική Γραμματολογία, Βυζαντινή Ιστορία Τέχνης και Νεοελληνικές Σπουδές στο LMU, το ΑΠΘ και την Alma Mater Bologna και έλαβε το διδακτορικό της δίπλωμα το 2013 με *summa cum laude* με θέμα την Ιστορία της οπτικής ποίησης από την αρχαιότητα έως σήμερα (*Griechische visuelle Poesie. Vonder Antike bis in die Gegenwart*, 2016). Από το 2012-2018 ήταν επίκουρη καθηγήτρια Νεοελληνικών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο της Βιέννης και το 2017 υπότροφος του Seeger Center of Hellenic Studies στο Πανεπιστήμιο του Princeton. Έχει εκδώσει την μονογραφία για τον Karl Jakob Iken και τη σημασία του για τις Νεοελληνικές Σπουδές (*Carl Jakob Iken (1789-1841) als Vorreiter der Neograzistik*, 2020), και σε συνεργασία με συναδέλφους μια Εισαγωγή στην Νεοελληνική Φιλολογία (2015) καθώς και συλλογικούς τόμους για τον πλαστογράφο Κωνσταντίνο Σιμωνίδη (*Diegetauschte Wissenschaft: Ein Genie betrug Europa*, 2014), τους καθρέπτες και τα καθρεπτίσματα (*Mirrors and Mirroring. From Antiquity to the Early Modern Period*, 2020 και 2021) και την επέτειο του Ελληνικού Αγώνα για την Ανεξαρτησία (*Mehralseine Revolution*, 2024). Η έρευνά της εστιάζεται στις μορφές διακαλλιτεχνικότητας, τις Μεταναστευτικές Σπουδές και την Ελληνική Διασπορά καθώς και την Black History στην Ελλάδα.

Με συνολικά τρεις έδρες σε όλη τη Γερμανία (Αμβούργο, Βερολίνο, Μόναχο), οι Νεοελληνικές Σπουδές ανήκουν στους λεγόμενους «Μικρούς Τομείς Σπουδών», με μεγάλες ωστόσο δυνατότητες.

Η ανάπτυξη της Νεοελληνικής Φιλολογίας στο γερμανόφωνο χώρο προέκυψε από τη διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας και, ως θεσμός, μέσα από τη Βυζαντινή Φιλολογία. Το Μόναχο έχει ιδιαίτερα μακρά ιστορία ως προς αυτό, καθώς εδώ πρωτοεγκαταστάθηκε παγκοσμίως η διδασκαλία των Νέων Ελληνικών θεσμικά (βλ. το κείμενο της Μαρίας Λιάνου).

Επίσης, σημαντικά περιοδικά για τις ελληνογερμανικές σχέσεις, όπως το περιοδικό «Hellas. Organ der deutsch-griechischen Gesellschaft» (ίδρυση της Ελληνογερμανικής Εταιρείας το 1914, έκδοση πρώτου τεύχους το 1921) ή τα «Hellenika» (1964, από το 1966 με τον υπότιτλο «Jahrbuch für die Freunde Griechenlands») ξεκίνησαν από το Μόναχο ή συνεργάστηκαν με ειδικούς οι οποίοι είχαν έδρα το Μόναχο.

Ο ρόλος των Νεοελληνιστών που εργάστηκαν στο Ινστιτούτο κατά τη διάρκεια δύσκολων εποχών, όπως κατά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και τη Δικτατορία των Συνταγματαρχών, δεν έχει ακόμη διερευνηθεί εκτενώς και αποτελεί ένα όχι τόσο απλό, αλλά όχι λιγότερο συναρπαστικό αντικείμενο έρευνας.

Σήμερα, οι Νεοελληνικές Σπουδές ως γλωσσολογική, λογοτεχνική και πολιτισμική επιστήμη ασχολούνται με τη γλώσσα, τη λογοτεχνία, την πολιτισμική ιστορία και τη γεωγρα-

φία της Ελλάδας, της Κύπρου, των ελληνοφώνων περιοχών (Βαλκάνια, Μικρά Ασία, Νότια Ιταλία) και της σύγχρονης Διασποράς από το 1500 περίπου έως σήμερα, με έμφαση στην νεότερη εποχή (μετά το 1800). Οι βασικοί τομείς του γνωστικού αντικείμενου, οι οποίοι εκπροσωπούνται διεξοδικά στην έρευνα και τη διδασκαλία, είναι η νεοελληνική γλώσσα και η ιστορία της γλώσσας, η νεοελληνική λογοτεχνική και πολιτισμική ιστορία από τον 16ο αιώνα έως σήμερα, η αναπαράσταση και η θεωρία των διαπολιτισμικών σχέσεων στον ελληνικό γλωσσικό και πολιτιστικό χώρο, η ανάλυση, ερμηνεία και κριτική κειμένων στο πλαίσιο της νεοελληνικής λογοτεχνίας και η ιστορική της επανεκτί-

μηση, καθώς και η ανάλυση ελληνικών και διεθνών πολιτιστικών φαινομένων στην τέχνη, στον κινηματογράφο και σε άλλα μέσα. Η έρευνα κάνει χρήση λογοτεχνικών και γλωσσολογικών, φιλολογικών και ιστορικών μεθόδων. Πρόσφατα έχει δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην εφαρμογή ψηφιακών μεθόδων και στην έρευνα της ψηφιακής πολιτισμικής κληρονομιάς.

Η στενή και αρμονική συνεργασία των τριών τμημάτων Νεοελληνικών Σπουδών στα πανεπιστήμια του Μονάχου, του Βερολίνου και του Αμβούργου εκφράζεται επίσης μέσω του κοινού μεταπτυχιακού προγράμματος που προσφέρεται από το 2014.

Η κοινή διδασκαλία πραγματο-

ποιείται τόσο διαδικτυακά όσο και δια ζώσης, ενώ προσφέρονται ετησίως και Θερινά Σχολεία στην Ελλάδα.

Στην «Ομάδα Εργασίας για τις Νεοελληνικές Σπουδές», ακαδημαϊκοί, επιστήμονες και φοιτητές μπορούν να ανταλλάσσουν ιδέες και να δικτυωθούν, συμμετέχοντας σε συναντήσεις που πραγματοποιούνται κάθε δύο χρόνια.

Σε συνεργασία με άλλες ευρωπαϊκές κοινότητες, συμβάλλουν στον σχηματισμό της «Ευρωπαϊκής Εταιρείας Νεοελληνικών Σπουδών», η οποία συνεδριάζει κάθε τέσσερα χρόνια. Επιπλέον, ο «Σύνδεσμος Ελληνογερμανικών Εταιρειών» αποτελεί ένα ακόμη ευπρόσδεκτο φόρουμ για δικτύωση.

Ο ρόλος των Νεοελληνιστών που εργάστηκαν στο Ινστιτούτο κατά τη διάρκεια δύσκολων εποχών, όπως κατά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και τη Δικτατορία των Συνταγματαρχών, δεν έχει ακόμη διερευνηθεί εκτενώς και αποτελεί ένα όχι τόσο απλό, αλλά όχι λιγότερο συναρπαστικό αντικείμενο έρευνας

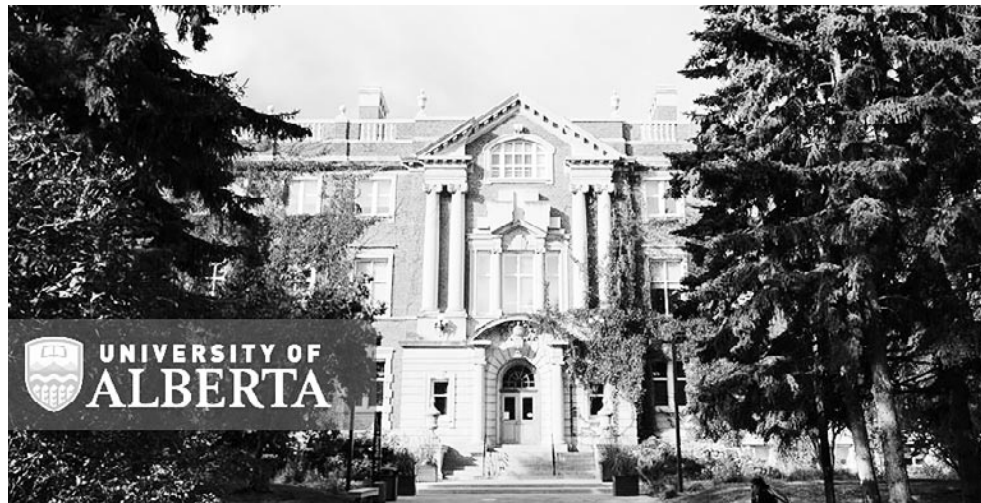
Η χρήση και διατήρηση της ελληνικής γλώσσας στη Διασπορά της Βόρειας Αμερικής

Ευαγγελία (Λίλα) Δασκαλάκη (University of Alberta)
Βασιλική (Βίκη) Χονδρογιάννη (University of Edinburgh)

«**Ν**ιώθω Έλληνας, αλλά τα ελληνικά μου δεν είναι πολύ καλά». Είναι λόγια τα οποία τα ακούμε συχνά στις ελληνικές κοινότητες του εξωτερικού. Η διατήρηση της ελληνικής γλώσσας για τους Έλληνες της Διασποράς είναι συναισθηματικές, αλλά και πρακτικές αξίας. Συμβάλλει στη διατήρηση της ελληνικής ταυτότητας, ενισχύει την οικογενειακή συνοχή και την επικοινωνία μεταξύ των γενεών και κρατάει ανοικτό το ενδεχόμενο της επιστροφής στην Ελλάδα. Δεν είναι, όμως, μια διαδικασία αυτονόητη. Λόγω περιορισμένων δυνατοτήτων χρήσης και διδασκαλίας η συνήθης έκβαση είναι ότι τα παιδιά της δεύτερης και τρίτης γενιάς θα κατακτήσουν με επάρκεια την κυρίαρχη γλώσσα της χώρας διαμονής (π.χ. τα Αγγλικά στην Αμερική ή στον αγγλόφωνο Καναδά), αλλά σε ποικίλους βαθμούς επάρκειας τη γλώσσα των γονιών ή των παππούδων τους. Πού οφείλεται αυτή η ετερογένεια και ποιοι είναι οι παράγοντες που συμβάλλουν στη διατήρηση και επιτυχή διαγενεακή μετάδοση της ελληνικής;

Το πόσο καλά θα μάθουν τα Ελληνικά τα παιδιά την επόμενη γενιά εξαρτάται από παράγοντες ενδογενείς, που σχετίζονται με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους (π.χ. τις κλίσεις τους και τις γνωστικές τους ικανότητες) και παράγοντες εξωγενείς, που σχετίζονται με το περιβάλλον τους (π.χ. με τη γλωσσική χρήση). Σε πρόσφατη μελέτη μας που δημοσιεύτηκε στο περιοδικό *Frontiers in Language Sciences* (<https://doi.org/10.3389/flang.2023.1230408>) εστίασαμε στους εξωγενείς παράγοντες, και συγκεκριμένα στο ρόλο της γλωσσικής χρήσης, τόσο στον τόπο διαμονής (ΗΠΑ/Καναδάς) όσο και στη χώρα καταγωγής (Ελλάδα) κατά τη διάρκεια των διακοπών.

Συλλέξαμε δεδομένα από παιδιά ελληνικής καταγωγής, ηλικίας έξι έως δεκαεπτά χρόνων, που κατοικούσαν στη Νέα Υόρκη και στον κεντροδυτικό Καναδά. Τα παιδιά που κατοικούσαν στις ΗΠΑ ήταν δεύτερης ή μεικτής γενιάς (δηλαδή ο ένας γονιός τους ήταν πρώτης και ο άλλος δεύτερης γενιάς), ενώ τα παιδιά που κατοικούσαν στον Καναδά ήταν τρίτης ή μεικτής γενιάς. Όλα τα παιδιά ήταν γραμμένα σε αγγλόφωνα σχολεία, από το Δημοτικό μέχρι το Λύκειο, και παρακολούθουσαν μαθήματα Ελληνικών σε κάποιο κοινοτικό σχολείο για τέσσερις περίπου ώρες την εβδομάδα. Καταφέραμε, επομένως, στην έρευνά μας να συλλέξουμε δεδομένα από παιδιά και έφηβους και να καταγράψουμε τις γλωσσικές τους δεξιότητες στην ελληνική και τους εξωγενείς παράγοντες που τις επηρεάζουν.

Η συλλογή των δεδομένων έγινε προ πανδημίας, μεταξύ του 2016 και του 2018, πριν ισχύσουν οι ταξιδιωτικοί περιορισμοί λόγω Covid-19. Οι γονείς κλήθηκαν να συμπληρώσουν ερωτηματολόγια σχετικά με τη συχνότητα χρήσης της Ελληνικής στο σπίτι τους, αλλά και τη συχνότητα και τη διάρκεια επισκέψεων προς και από την Ελλάδα. Για παράδειγμα, τους ζητήθηκε να σημειώσουν πόσο συχνά χρησιμοποιούσαν τα Ελληνικά με τα παιδιά τους επί καθημερινής βάσεως, και πόσο συχνά επισκέπτονταν ή δέχονταν επισκέψεις από την Ελλάδα. Τα παιδιά κλήθηκαν να περιγράψουν στα Ελληνικά μια σειρά από εικόνες που στόχευαν στην αξιολόγηση του λεξιλογίου, αλλά και της γραμματικής. Οι εικόνες ήταν ποικίλης δυσκολίας: κάποιες απεικόνιζαν καθημερινά αντικείμενα, όπως παράθυρο και κρεμάστρα, και άλλες πιο εξειδικευμένο λεξιλόγιο, όπως φάρος και δοξάρι.

Ένα από τα βασικά συμπεράσματα της έρευνάς μας ήταν ότι η χρήση της Ελληνικής στο σπίτι και την κοινότητα είχε θετική επίδραση και στις τρεις γενιές. Ανεξαρτήτως γενιάς, τα παιδιά που χρησιμοποιούσαν την Ελληνική πιο συχνά στο σπίτι με την οικογένειά τους είχαν υψηλότερες επιδόσεις σε όλους τους τομείς της γλώσσας. Ένα δεύτερο συμπέρασμα, ήταν ότι οι επισκέψεις προς και από την Ελλάδα συνέβαλαν ιδιαίτερα στην ανάπτυξη των ευάλωτων τομέων, όπως του λεξιλογίου.

Γιατί είναι οι επισκέψεις προς και από την Ελλάδα τόσο σημαντικές; Η επαρκής γλωσσική ανάπτυξη δεν εξαρτάται μόνο από τη συχνότητα, αλλά και από την ποικιλότητα της χρήσης. Οι επισκέψεις προς και από την Ελλάδα δίνουν τη δυνατότητα στα παιδιά να διευρύνουν, έστω και προσωρινά, τόσο τον αριθμό

εκ των πραγμάτων σε συγκεκριμένα περιβάλλοντα (κυρίως στο σπίτι), με συγκεκριμένους ομιλητές (κυρίως με τους γονείς και άλλα μέλη της οικογένειας), και σε συγκεκριμένα θέματα (συνήθως καθημερινά). Ενδεικτικά σε αυτή την περίπτωση είναι τα λόγια της Κυριακής, μιας μπέτερας δεύτερης γενιάς από το Δυτικό Καναδά:

«[...] Όταν μιλάμε για απλά πράγματα όπως 'το φαγητό είναι έτοιμο' ή 'βάλε τα πιάτα στο πλυντήριο', τότε ναι... μιλάμε ελληνικά... αλλά, για παράδειγμα, αύριο ο Κίμωνας έχει την πρώτη του συνέντευξη. Τον βοήθησα να προετοιμαστεί στα αγγλικά. Δεν θα μπορούσαμε να το κάνουμε στα Ελληνικά. Ή η Γρηγορία χρειάστηκε βοήθεια στο science. Την βοήθησα στα αγγλικά [...]».

Φυσικά, το οικονομικό κόστος και η γεωγραφική απόσταση καθιστούν τα ταξίδια δύσκολα και για ορισμένες οικογένειες αδύνατα. Για μια τετραμελή οικογένεια που κατοικεί στη Βόρειο Αμερική, το αεροπορικό ταξίδι μπορεί να διαρκέσει περισσότερες από 24 ώρες και να στοιχίσει περισσότερο από \$3.500. Αντίστοιχα, η επίσκεψη συγγενών από την Ελλάδα μπορεί να είναι απαγορευτική λόγω του υψηλού κόστους του αεροπορικού ταξιδιού ή και αδύνατη λόγω της ηλικίας των παππούδων.

Πώς μπορούμε λοιπόν να διευρύνουμε τον αριθμό των ομιλητών και των πεδίων

των συνομιλητών όσο και τα πεδία χρήσης και θεματολογίας με αποτέλεσμα την έκθεσή τους σε μεγαλύτερο εύρος λεξιλογίου και συντακτικών δομών. Τους δίνεται η ευκαιρία να χρησιμοποιήσουν τα ελληνικά για ποικίλους επικοινωνιακούς σκοπούς, όπως για παράδειγμα στην πλατεία με τους συνομήλικους, στις οικογενειακές συγκεντρώσεις και εξόδους, αλλά και στο πλαίσιο κάποιας ξενάγησης.

Στις ΗΠΑ και τον Καναδά, από την άλλη πλευρά, η χρήση της Ελληνικής περιορίζεται

Ευαγγελία (Λίλα) Δασκαλάκη (University of Alberta)

Η Ευαγγελία Δασκαλάκη (<https://www.evangeliadaskalaki.com/>) είναι αναπληρώτρια καθηγήτρια Γλωσσολογίας στο Πανεπιστήμιο της Αλμπέρτα, στον Καναδά. Σπούδασε Ελληνική Φιλολογία με ειδίκευση στη Γλωσσολογία στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών και πραγματοποίησε μεταπτυχιακές σπουδές στη Γλωσσολογία στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης (MPhil) και διδακτορικές σπουδές στο Πανεπιστήμιο του Κέμπριτζ (PhD). Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα εστιάζονται στη γλωσσική κατάκτηση και τη διγλωσσία με έμφαση στους παράγοντες που συμβάλλουν στην κατάκτηση και διατήρηση των γλωσσών πολιτισμικής κληρονομιάς. Από το 2009 είναι μέλος της ελληνικής κοινότητας του Εντμοντον (Αλμπέρτα, Καναδάς). Παράλληλα με το ακαδημαϊκό και ερευνητικό της έργο, έχει εργαστεί και ως δασκάλα στο St. George's Hellenic School of Edmonton. Μελέτες της έχουν δημοσιευθεί σε έγκριτα επιστημονικά περιοδικά και συλλογικούς τόμους.

Βασιλική (Βίκη) Χονδρογιάννη (University of Edinburgh, UK)

Η Βασιλική Χονδρογιάννη (<https://www.ed.ac.uk/profile/vicky-chondrogianni>) είναι καθηγήτρια Διγλωσσίας και Γλωσσικής Ανάπτυξης στο Πανεπιστήμιο του Εδιμβούργου, στη Σκωτία (Ηνωμένο Βασίλειο). Σπούδασε Ελληνική Φιλολογία με ειδίκευση στη Γλωσσολογία στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών και πραγματοποίησε μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές στη Γλωσσική Ανάπτυξη και Διγλωσσία στο Πανεπιστήμιο του Κέμπριτζ (Ηνωμένο Βασίλειο). Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα εστιάζονται στη διγλωσσία και γλωσσική κατάκτηση καθώς και σε θέματα γλωσσικής διαταραχής σε παιδιά. Έχει διδάξει και διεξάγει έρευνα σε πανεπιστημιακά ιδρύματα του Ηνωμένου Βασιλείου, της Δανίας και των ΗΠΑ. Διαθέτει πολυάριθμες ερευνητικές μελέτες δημοσιευμένες σε έγκριτα διεθνή επιστημονικά περιοδικά και συλλογικούς τόμους.

Οι πολλαπλές δεσμεύσεις των σπουδών του νέου ελληνισμού

Μίλτος Πεχλιβάνος - καθηγητής στο Ελεύθερο Πανεπιστήμιο του Βερολίνου*

χρήσης δεδομένων των πρακτικών δυσκολιών; Το ζήτημα είναι πολυδιάστατο και απαιτεί τη συνεργασία όλων των αρμόδιων φορέων. Πέρα από τον αδιαμφισβήτητο ρόλο της οικογένειας, εξίσου σημαντικός στη διασπορά είναι και ο ρόλος των κοινοτικών σχολείων. Προτεραιότητα θα πρέπει να δοθεί στην οικονομική ενίσχυση των σχολείων αυτών, καθώς και στην επιμόρφωση των δασκάλων, οι οποίοι δεν έχουν πάντα την απαραίτητη κατάρτιση. Επιπλέον, θα μπορούσε να εξεταστεί η πιθανότητα επιχορήγησης μαθητικών εκδρομών στην Ελλάδα, καθώς και η δημιουργία θερινών σχολείων (summer camps) στις χώρες διαμονής με δραστηριότητες στην Ελληνική (όπως ήδη ισχύει για άλλες γλώσσες κληρονομιάς, π.χ. τα Κινέζικα ή τα Κορεάτικα). Ιδιαίτερα επωφελής θα μπορούσε να προβεί η συναναστροφή με νέους μετανάστες, οι οποίοι μεγάλωσαν στην Ελλάδα και διατηρούν ένα υψηλό επίπεδο ελληνομάθειας, αλλά και η αξιοποίηση της τεχνολογίας προκειμένου να διατηρηθεί η επαφή με φίλους και συγγενείς τόσο στην Ελλάδα όσο και σε άλλες ελληνικές κοινότητες του εξωτερικού (π.χ. μέσω zoom, snapchat, ή και διαδραστικών ηλεκτρονικών παιχνιδιών).

Να επισημάνουμε ότι παρόμοιες προκλήσεις αντιμετωπίζουν όλοι οι μετανάστες που επιθυμούν να μεταδώσουν τη γλώσσα τους στα παιδιά τους. Στις περιπτώσεις που η μητρική γλώσσα ταυτίζεται με την κυρίαρχη γλώσσα της χώρας διαμονής, η μετάδοσή της στην επόμενη γενιά είναι απρόσκοπτη (με εξαίρεση περιπτώσεις γλωσσικών διαταραχών). Στις περιπτώσεις, όμως, μετανάστευσης, η μετάδοση της μητρικής γλώσσας, η οποία ταυτίζεται με τη γλώσσα πολιτισμικής κληρονομιάς, επιτυγχάνεται σε ποικίλους βαθμούς (ή και καθόλου). Η επιτυχία μετάδοσης της ελληνικής σε κοινότητες της Διασποράς εξαρτάται από ένα δίκτυο παραγόντων. Στη μελέτη μας εστίασαμε στη συμβολή της γλωσσικής χρήσης, τόσο στη χώρα διαμονής όσο και στη χώρα καταγωγής.

Να σημειώσουμε, τέλος, ότι την τελευταία δεκαετία, και λόγω των νέων μεταναστευτικών κυμάτων Ελλήνων στο εξωτερικό, η έρευνα για τους παράγοντες που επηρεάζουν τη χρήση, διατήρηση και εκμάθηση της Ελληνικής σε ομογενειακές κοινότητες έχει αναζωπυρωθεί. Ο συνδυασμός της ερευνητικής δραστηριότητας με την οικονομική και εκπαιδευτική ενίσχυση των ελληνικών ομογενειακών κοινοτήτων μπορεί να συντελέσει σημαντικά αφενός στη διατήρηση της Ελληνικής στο εξωτερικό και, αφετέρου, στη θετική συμβολή αυτών των κοινοτήτων στην πολυπολιτισμικότητα στις χώρες διαμονής.

Πόσο αποτελεσματικές μπορεί να αποβούν σε ακαδημαϊκά περιβάλλοντα εκτός Ελλάδας οι σπουδές του νέου ελληνισμού - ελκυστικές για μια κρίσιμη μάζα νέων ανθρώπων που θα τις επιλέξουν προς φοίτηση προπτυχιακή ή μεταπτυχιακή, παραγωγικές για όμορους ή και λιγότερο οικείους γνωστικούς κλάδους που θα συνεργαστούν μαζί τους προς επίλυση κοινών ερευνητικών ζητούμενων, ορατές στην ευρύτερη δημόσια σφαίρα, λ.χ. τη γερμανική, που θα ενδιαφερθεί για το αντικείμενό τους; Ή ακόμη, λειτουργικές για τις νεοελληνικές σπουδές εντός Ελλάδας ως προνομιακός συνομιλητής τους, λ.χ. κατά τη μετακένωση ερευνητικής καινοτομίας στο ελληνικό πανεπιστήμιο, όπως έχει συστηματικά συμβεί στην ιστορία των σπουδών μας, των φιλολογικών ή των ιστορικών; Δεσμεύσεις πολλαπλές, που συνεπάγονται θεματικές, μεθοδολογικές και θεσμικές πρωτοβουλίες για να αυξηθεί το συμβολικό κεφάλαιο ενός γνωστικού αντικείμενου σε επισφάλεια διεθνώς και να μπορεί να γίνεται λόγος για ευοίωνες προοπτικές.

Το πώς θα ιεραρχηθούν οι επιμέρους σχεδιασμοί είναι συνάρτηση της στοχαστικής προσαρμογής των σπουδών μας στις απαιτήσεις της συγκυρίας. Για παράδειγμα, την τελευταία δεκαετία, όταν η ελληνική χρηματοπιστωτική κρίση οδήγησε σε οξυτάτη κρίση των αμοιβών ελληνογερμανικών αναπαραστάσεων, οι νεοελληνικές σπουδές στο Βερολίνο επέλεξαν να εστιάσουν στην ιστορία των ελληνογερμανικών σχέσεων, στη μελέτη της διμερούς πρόσληψης, των επιστημονικών και λογοτεχνικών μεταφορών, της πολιτισμικής κινητικότητας και των διαμεσολαβητών της.

Με αρχική χρηματοδότηση του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος, πλάι στην Έδρα Νεοελληνικών Σπουδών ιδρύσαμε το Κέντρο Νέου Ελληνισμού (cemog.fu-berlin.de) που αποσκοπεί στη μελέτη των ελληνογερμανικών ιστορικών διασταυρώσεων: με το φιλόδοξο online έργο αναφοράς «Επιτομή των ελληνογερμανικών διασταυρώσεων» (comdeg.eu) αλλά και τη βιβλιοθήκη της Edition Romiosini (bibliothek.edition-romiosini.de), εκδοτικού πανεπιστημιακού οίκου με τρεις online προβάσιμες για ελεύθερη ανάγνωση εκδοτικές σειρές (Λογοτεχνία, Πραγματογνωσία και Επιστήμη) που προωθούν την ελληνογνωσία και τη μεταφρασμένη στα γερμανικά νεοελληνική λογοτεχνία.

Με τις πρωτοβουλίες αυτές ελπίζουμε πως έχουμε συμβάλει τόσο στα διακυβεύματα μιας κρίσιμης συγκυρίας όσο και μεσοπρόθεσμα, απευθυνόμενοι στην ευρύτερη δημόσια σφαίρα αλλά και σε μελλοντικούς φοιτητές μας, στη δημιουργία υποδομών, «καλών ερ-

γαλειών» που διασυνδέουν τις σπουδές του νέου ελληνισμού με τις πολιτισμικές παραδόσεις της γλωσσικής κοινότητας στην οποία βρίσκεται ενταγμένο το πανεπιστημιακό μας πρόγραμμα.

Το πώς μια τέτοια ιεράρχηση δεν θα οδηγήσει σε «μονοκαλλιέργεια», σε ένα δίολου παραγωγικό στένεμα διδακτικών και ερευνητικών εστιάσεων, είναι συνάρτηση της ευελιξίας των σπουδών μας να συνομιλούν συστηματικά με το διεπιστημονικό τους περιβάλλον πολλαπλασιάζοντας τις πλαισιώσεις πέραν του κληροδοτημένου πρίσματος των διαχρονικών ελληνικών σπουδών. Μια πολυπρισματική αντίληψη για τις σπουδές του νέου ελληνισμού μάς δεσμεύει σε ανταλλαγές με τη διαχρονική «ελληνολογία» και με τη συγκριτική φιλολογία, τη διανοητική και πολιτισμική ιστορία, τη μελέτη της παγκόσμιας λογοτεχνίας, την ιστορία της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, τις οθωμανικές / τουρκικές σπουδές.

Το γερμανικό πανεπιστήμιο ενισχύει προγραμματικά την ευελιξία αυτή, ιδίως με τη θεσμική δυνατότητα να συστήνονται «Ειδικά Ερευνητικά Τμήματα» ή και διεπιστημονικά Cluster Αριστείας στα οποία έχουν επιδίωξει να συμμετέχουν και οι νεοελληνικές σπουδές του Βερολίνου. Θέσεις υποψήφιων διδασκόντων και μεταδιδακτορικών ερευνητών της Έδρας βρίσκονται έτσι συχνά ενταγμένες σε τέτοιες δομές, λ.χ. στο Ειδικό Ερευνητικό Τμήμα «Episteme in Bewegung» (sfb-episteme.de), με το νεοελληνικό πρόγραμμα να αφορά την ανασυγκρότηση της διανοητικής διαμόρφωσης της δυναστείας των Μαυροκορδάτων στη στροφή του 18ου αιώνα εντός των οθωμανικών ελίτ, καθώς και στο Cluster Αριστείας για τη μελέτη της παγκόσμιας λογοτεχνίας (temporal-communities.de), με τις νεοελληνικές συμβολές να εκτείνονται από τους Βυζαντινούς λόγιους στην Ιταλία του 15ου αιώνα έως τη διεθνή εκδοτική και μεταφραστική δικτύωση του έργου του Νίκου Καζαντζάκη.

Το πώς παρόμοιες διεπιστημονικές διευρύνσεις δεν θα εκβάλλουν, στο τέλος ενός δρόμου στρωμένου από καλές προθέσεις, στη θεσμική απορρόφηση των κληρονομημένων γνωστικών αντικειμένων της νεοελληνικής φιλολογίας και ιστορίας εκτός Ελλάδας από τις κατά βάση αγγλόφωνες πλέον διεπιστημονικές πλαισιώσεις τους -φαινόμενο γνώριμο από τα ποικιλώνυμα area ή cultural studies του αγγλοσαξονικού, ιδίως, Πανεπιστημίου είναι συνάρτηση της δέσμευσης των σπουδών μας εκτός Ελλάδας να αποτελούν συγχρόνως κόμβους ελληνομάθειας. Ακόμη κι αν στο γερμανικό πανεπιστήμιο η συγχώνευση λογοτεχνικής και πολιτισμικής ιστορίας επιχει-

ρείται πάνω σε ισχυρό φιλολογικό έδαφος, αλλά και παρά την παρουσία της ισχυρής ελληνικής διασποράς στη Γερμανία ή και τη δραστηριοποίησή μας στην ανάπτυξη ψηφιακών εφαρμογών για την υποστήριξη της γλωσσικής διδασκαλίας, οι σπουδές του νέου ελληνισμού εκτός Ελλάδας είναι αναγκαίο να υποστηριχθούν από πρωτοβουλίες εθνικής πολιτικής ελληνογλωσσίας.

Σημειώνω πως τα δείγματα γραφής δεν έχουν υπάρξει στο κεφάλαιο αυτό ενθαρρυντικά. Πρόσφατη είναι η ακύρωση του ενός και μοναδικού μέτρου ενίσχυσης των νεοελληνικών σπουδών στο Βερολίνο από πλευράς της προηγούμενης πολιτικής ηγεσίας του υπουργείου Παιδείας.

Τα δύο τελευταία χρόνια δεν διατέθηκε εκπαιδευτικός της δευτεροβάθμιας για τη διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης γλώσσας στο Ελεύθερο Πανεπιστήμιο, και μάλιστα παρά το τεκμηριωμένο σχέδιο να λειτουργήσει εντός του Κέντρου Νέου Ελληνισμού και υπό την αιγίδα της Ελληνικής Πρεσβείας «Εστία Ελληνομάθειας» με σκοπό την καλλιέργεια και διάδοση της ελληνικής γλώσσας στη Γερμανία, την προσέλευση νέων φοιτητριών και φοιτητών στις έδρες νεοελληνικών σπουδών, αλλά και την εκπαίδευση στην ελληνική γλώσσα πολιτών που δραστηριοποιούνται σε πάσης φύσεως ελληνογερμανικές, κοινωνικές και οικονομικές, δραστηριότητες. Μία ακόμη προοπτική που αγνοήθηκε.

* *Βιογραφικό: Ο Μίλτος Πεχλιβάνος είναι καθηγητής Νεοελληνικών Σπουδών στο Freie Universität Berlin και διευθυντής του «Centrum Modernes Griechenland». Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα περιλαμβάνουν τη διανοητική ιστορία της ελληνικής πρώιμης νεωτερικότητας και του νεοελληνικού διαφωτισμού, τις ελληνογερμανικές πολιτισμικές μεταφορές και την ιστορία της πρόσληψης στον λογοτεχνικό μοντερνισμό. Δημοσιεύσεις για τον Νικόλαο Μαυροκορδάτο, τον Ιωσήφο Μοισιόδακα, τον Αδαμάντιο Κοραή, αλλά και τους Κ. Π. Καβάφη, Μ. Καραγάτση, Στρατή Τσίρκα και Αρν Αλεξάνδρου. Email: mpechliv@zedat.fu-berlin.de*

(Σημείωση: Ο Δρ Πεχλιβάνος μας έδωσε την άδεια να αναδημοσιεύσουμε το άρθρο του στο ΒΗΜΑ 21/8/2023)

«Be My Valentine»

Ο Άγιος Βαλεντίνος δεν ήταν εραστής ή προστάτης της αγάπης. Η 14η Φεβρουαρίου, η Ημέρα Ερωτευμένων ήταν μια όμορφη μυθολογία. Ας δούμε την ιστορία. Η Ημέρα του Αγίου Βαλεντίνου, στην πραγματικότητα, ξεκίνησε ως μια λειτουργική γιορτή για τον εορτασμό του αποκεφαλισμού ενός χριστιανού μάρτυρα του τρίτου αιώνα, ή ίσως δύο.

Οι αρχαίες πηγές αποκαλύπτουν ότι υπήρχαν αρκετοί Άγιοι Βαλεντίνου που πέθαναν στις 14 Φεβρουαρίου. Δύο από αυτούς εκτελέστηκαν κατά τη διάρκεια της βασιλείας του Ρωμαίου αυτοκράτορα Κλαύδιου Γοθτικού (Claudius Gothicus) το 269-270 μ.Χ., σε μια εποχή που ο διωγμός των χριστιανών ήταν συννηθισμένος.

Πώς το γνωρίζουμε αυτό; Διότι, ένα τάγμα Βέλγων μοναχών πέρασε τρεις αιώνες συλλέγοντας στοιχεία για τη ζωή των αγίων από αρχαία χειρογράφων σε όλο τον γνωστό κόσμο.

Ονομάστηκαν Μπολαντιστές από τον Ζαν Μπολάντ (Jean Bolland), έναν Ιησουίτη λόγιο που άρχισε να δημοσιεύει τους τεράστιους τόμους 68 φυλλαδίων του «Acta Sanctorum», ή «Lives of the Saints», ξεκινώντας το 1643.

Εκτοτε, διαδοχικές γενιές μοναχών συνέχισαν το έργο έως ότου εκδόθηκε ο τελευταίος τόμος το 1940. Οι Αδελφοί ξέθαψαν κάθε απόκομμα πληροφοριών για κάθε άγιο στο λειτουργικό ημερολόγιο και τύπωσαν τα κείμενα που ήταν τακτοποιημένα σύμφωνα με την ημέρα της εορτής του αγίου. Ο τόμος που περιλαμβάνει τις 14 Φεβρουαρίου περιέχει τις ιστορίες μιας χούφτας «Βαλεντίνων», συμπεριλαμβανομένων των τριών πρώτων που πέθαναν τον τρίτο αιώνα. Ο πρώτος Βαλεντίνος λέγεται ότι πέθανε στην Αφρική, μαζί με 24 στρατιώτες. Δυστυχώς, ακόμη και οι Μπολαντιστές δεν μπόρεσαν να βρουν περισσότερες πληροφορίες για αυτόν. Όπως γνώριζαν οι μοναχοί, μερικές φορές το μόνο που άφησαν πίσω τους οι άγιοι ήταν ένα όνομα και ημέρα θανάτου. Γνωρίζουμε μόνο λίγα περισσότερα για τους άλλους δύο Βαλεντίνους.

Σύμφωνα με έναν ύστερο μεσαιωνικό μύθο που αναδημοσιεύτηκε στο «Acta», ο οποίος συνοδεύτηκε από μπολαντιστική κριτική για την ιστορική του αξία, ένας Ρωμαίος ιερέας ονόματι Βαλεντίνος συνελήφθη κατά τη διάρκεια της βασιλείας του αυτοκράτορα Γοθτικού και τέθηκε υπό την κράτηση ενός αριστοκράτη που ονομαζόταν Αστέριος. Όπως λέει η ιστορία, ο Αστέριος έκανε το λάθος να αφήσει τον ιεροκήρυκα να μιλήσει. Ο πατέρας Βαλεντίνος συνέχιζε να λέει ότι ο Χριστός οδηγεί τους ειδωλολάτρες από τη σκιά του σκότους και στο φως της αλήθειας και της σωτηρίας. Ο Αστέριος έκανε μια συμφωνία με τον Βαλεντίνου: Αν ο χριστιανός μπορούσε να θεραπεύσει την θετή κόρη του Αστέριου από την τύφλωση, θα αλλαγοπιστούσε. Ο Βαλεντίνος έβαλε τα χέρια του στα μάτια του κοριτσιού και φώναξε: «Κύριε Ιησού Χριστέ, φώτισε την δούλη σου, γιατί είσαι ο Θεός, το αληθινό φως».

Το παιδί μπορούσε να δει, σύμφωνα με τον μεσαιωνικό μύθο. Ο Αστέριος και όλη η οικογένειά του βαφτίστηκαν. Δυστυχώς, όταν ο αυτοκράτορας Γοθτικός άκουσε τα νέα, διέταξε να τους εκτελέσουν όλους. Όμως ο Βαλεντίνος ήταν ο μόνος που αποκεφαλίστηκε. Μια ευσεβής ήρα, όμως, έφυγε με το σώμα του και το έθαψε στον τόπο του μαρτυρίου του στη Via Flaminia, τον αρχαίο αυτοκινητόδρομο που εκτείνεται από τη Ρώμη μέχρι το σημερινό Ρίμινι. Αργότερα χτίστηκε ένα παρεκκλήσι πάνω από τα λείψανα του αγίου.

Ο Βαλεντίνος του τρίτου αιώνα ήταν επίσκοπος του Τέρνι στην επαρχία της Ούμπρια της Ιταλίας.

Σύμφωνα με τον εξίσου απάισιο μύθο του, ο επίσκοπος του Τέρνι βρέθηκε σε μια κατάσταση όπως ο άλλος Βαλεντίνος συζητώντας έναν πιθανό προσήλυτο και στη συνέχεια θεραπεύοντας τον γιο του. Η υπόλοιπη ιστορία είναι επίσης αρκετά παρόμοια: Και αυτός αποκεφαλίστηκε με εντολή του αυτοκράτορα Γοθτικού και το σώμα του θάφτηκε κατά μήκος της Via Flaminia.

Είναι πιθανό, όπως πρότειναν οι Μπολαντιστές (Bollandists), ότι δεν υπήρχαν στην πραγματικότητα δύο αποκεφαλισμένοι Βαλεντίνου, αλλά ότι δύο διαφορετικές εκδοχές του θρύλου ενός αγίου εμφανίστηκαν τόσο στη Ρώμη όσο και στο Τέρνι.

Παρ' όλα αυτά, Αφρικανός, Ρωμαίος ή Ουμβριανός, κανένας από τους Αγίους Βαλεντίνους δεν φαίνεται να ήταν ρομαντικός.

Πράγματι, οι μεσαιωνικοί θρύλοι, που επαναλαμβάνονταν στα σύγχρονα Μέσα Ενημέρωσης, είχαν τον Άγιο Βαλεντίνου να εκτελεί χριστιανικά τελετουργικά γάμου ή να περνούσε σημειώσεις μεταξύ χριστιανών εραστών που φυλακίστηκαν από τον Γοθικό. Άλλες ακόμα ιστορίες τον συνδέουν ρομαντικά με την τυφλή κοπέλα την οποία φέρεται να θεραπεύσει. Ωστόσο, καμία από αυτές τις μεσαιωνικές ιστορίες δεν είχε καμία βάση στην ιστορία του τρίτου αιώνα, όπως τόνισαν οι Μπολαντιστές. Σε κάθε περίπτωση, η ιστορική αλήθεια δεν μετρούσε πολύ για τους μεσαιωνικούς χριστιανούς. Αυτό που τους ένοιαζε ήταν ιστορίες θαυμάτων και μαρτύρων και τα φυσικά λείψανα ή λείψανα του αγίου. Σίγουρα, πολλές διαφορετικές εκκλησίες και μοναστήρια γύρω από τη μεσαιωνική Ευρώπη ισχυρίστηκαν ότι είχαν κομμάτια από το κρανίο του Αγίου Βαλεντίνου στα θησαυροφυλάκιά τους.

Στη Σάντα Μαρία στο Κοσμεντίν στη Ρώμη, για παράδειγμα, εξακολουθεί να εμφανίζει ένα ολόκληρο κρανίο. Σύμφωνα με τους Μπολαντιστές, άλλες εκκλησίες σε όλη την Ευρώπη ισχυρίζονται επίσης ότι κατέχουν οσισμές και κομμάτια από το ένα ή το άλλο σώμα του Αγίου Βαλεντίνου: Για παράδειγμα, η εκκλησία San Anton στη Μαδρίτη, η εκκλησία της οδού Whitefriar στο Δουβλίνο, η Εκκλησία των Αγ. Πέτρου και Παύλου στην Πράγα, η Κοίμηση της Αγίας Μαρίας στο Chelmsno της Πολωνίας, καθώς και εκκλησίες στη Μάλτα, το Μπέρμινγχαμ, τη Γλασκώβη και στο ελληνικό νησί της Λέσβου, μεταξύ άλλων.

Για τους πιστούς, τα λείψανα των μαρτύρων σήμαιναν τη συνέχιση της αόρατης παρουσίας των αγίων μεταξύ των κοινοτήτων ευσεβών χριστιανών. Στη Βρετανία του 11ου αιώνα, για παράδειγμα, ένας επίσκοπος χρησιμοποίησε αυτό που υποτίθεται ότι ήταν το κεφάλι του Αγίου Βαλεντίνου για να σταματήσει τις πυρκαγιές, να αποτρέψει επιδημίες και να θεραπεύσει κάθε είδους ασθένειες, συμπεριλαμβανομένης της δαιμονικής κατοχής.

Από όσο γνωρίζουμε, όμως, τα οστά του αγίου δεν

έκαναν τίποτα ιδιαίτερο για τους ερωτευμένους. Πολλοί μελετητές έχουν αποδομήσει τον Βαλεντίνου και την ημέρα του σε βιβλία, άρθρα και αναρτήσεις ιστολογίων. Κάποιοι προτείνουν ότι η σύγχρονη γιορτή είναι μια χριστιανική κάλυψη του πιο αρχαίου ρωμαϊκού εορτασμού της Λουπερκάλια (Lupercalia) στα μέσα Φεβρουαρίου.

Το Λουπερκάλια ξεκίνησε ως τελετουργικό σε μια αγροτική ανδρική λατρεία που περιλάμβανε τη θυσία κατοικιών και σκύλων και εξελίχθηκε αργότερα σε ένα αστικό καρναβάλι.

Φαίνεται ότι, την εποχή του Τόσοερ (Chaucer), τα αγγλικά πουλιά ζευγαρώθηκαν για να παράγουν αυγά τον Φεβρουάριο. Σύντομα, οι ευγενείς της Ευρώπης άρχισαν να στέλνουν ερωτικά σημειώματα κατά τη διάρκεια της περιόδου ζευγαρώματος των πουλιών. Για παράδειγμα, ο Γάλλος δούκας της Ορλεάνης, ο οποίος πέρασε μερικά χρόνια φυλακισμένος στον Πύργο του Λονδίνου, έγραψε στη σύζυγό του τον Φεβρουάριο του 1415 ότι ήταν «ήδη άρρωστος από την αγάπη». Και την κάλεσε: Ο «πολύ ευγενικός Βαλεντίνος» σου.

Το αγγλικό κοινό αγκάλιασε την ιδέα του ζευγαρώματος Φεβρουαρίου. Η ερωτευμένη Οφηλία του Σαίξπηρ μίλησε για τον εαυτό της ως τον Βαλεντίνου του Άμλετ.

Στους επόμενους αιώνες, Αγγλοι και γυναίκες άρχισαν να χρησιμοποιούν τις 14 Φεβρουαρίου ως δικαιολογία για να γράψουν στίχους στα ερωτικά τους αντικείμενα. Η εκβιομηχάνιση διευκόλυσε τη μαζική παραγωγή εικονογραφημένων καρτών διακοσμημένων με γλυκιά ποίηση. Στη συνέχεια ήρθαν οι Cadbury, Hershey's και άλλοι κατασκευαστές σοκολάτας που πουλούσαν γλυκά για την αγαπημένη του ατόμου την Ημέρα του Αγίου Βαλεντίνου.

Σήμερα, τα καταστήματα παντού στην Αγγλία και τις ΗΠΑ στολίζουν τις βιτρίνες τους με καρδιές και πανό που κρυσσοούν την ετήσια Ημέρα της Αγάπης. Οι έμποροι εφοδιάζουν τα ράφια τους με καρAMEΛΕΣ, κοσμήματα και μπιχλιμπίδια που σχετίζονται με τον Ερωτα και παρακαλούν «Be My Valentine». Για τους περισσότερους εραστές, αυτό το αίτημα δεν απαιτεί αποκεφαλισμό.

Φαίνεται ότι ο παλιός άγιος πίσω από τη γιορτή της αγάπης παραμένει τόσο άπιαστος όσο και η ίδια η αγάπη. Ωστόσο, όπως υποστήριξε ο Άγιος Αυγουστίνος, ο μεγάλος θεολόγος και φιλόσοφος του πέμπτου αιώνα στην πραγματεία του για την «Πίστη στα αόρατα πράγματα», δεν χρειάζεται να στέκεται κάποιος μπροστά στα μάτια μας για να τους αγαπήσουμε. Και όπως ακριβώς η ίδια η αγάπη, ο Άγιος Βαλεντίνος και η φήμη του ως προστάτη της αγάπης δεν είναι θέματα επαληθεύσιμης ιστορίας, αλλά πίστης.

Πηγή: <https://theconversation.com/>
Επιμέλεια: Γιάννα Κατσαγεώργη

BE MY
valentine

“

Ακριβώς όπως η ίδια η αγάπη, ο Άγιος Βαλεντίνος
και η φήμη του ως προστάτη της αγάπης δεν είναι θέματα
επαληθεύσιμης ιστορίας, αλλά πίστης

”

ΑΡΕΤΗ όπως ΕΡΩΤΑΣ

Ενα χωριουδάκι απλωμένο στις παρυφές ενός μικρού λόφου και οι αγροί γύρω του, ήταν ο κόσμος της μικρής Ηλέκτρας. Στο σχολείο ο νους της «άνοιγε» και δεσμευόταν στον εαυτό της πως πάντα θα σπούδαζε για να μαθαίνει! Οι μελωδίες της εκκλησίας της ψιθύριζαν πως πάντα θα φρόντιζε η καρδιά της να πλημμυρίζει από τούτη την ανείπωτη γαλήνη και αγάπη! Οι ευωδιές από τους λεμονανθούς σαν βρίσκονταν στο περιβόλι του παππού, η δροσιά από το κρυστάλλινο νεράκι σαν έσκυβε στην πηγούλα και το έπινε, η ελευθερία που ένιωθε σαν έτρεχε μέσα στα καταπράσινα στάχια του σιταριού, της επιβεβαίωναν την δέσμευση με τον εαυτό της, πως θα κρατούσε τούτες τις όμορφες αισθήσεις παντοτινά στο νου και την καρδιά της! Σαν αερικό μέσα στη χαρά, χωρίς να την επηρεάζει τίποτε, η μικρή Ηλέκτρα όδευε να εκπλη-

ρώσει τα όνειρά της. Να μαθαίνει, να πληθαίνει η αγάπη στην καρδιά της και να κρατήσει παντοτινά τούτη την πληρότητά της.

Η Ηλέκτρα μεγάλωσε. Όσο και αν προσπαθούσε να κρατήσει τις δεσμεύσεις της δεν τα κατάφερε. Ήρθαν έννοιες πολλές, στόχοι που δεν εκπληρώθηκαν, άνθρωποι που δεν ήταν δίκαιοι. Ο νους μπερδεύτηκε, η αγάπη συρρικνώθηκε μέσα στην καρδιά της. Μα αντάμωσε έναν νέο και η καρδιά της άρχισε να κτυπά δυνατά. Ερωτας είναι είπε. Έτσι το έλεγαν αυτό όταν συνέβαινε. Και ο νους είπε. Ναι αυτό είναι που αναζητούσα. Και η καρδιά πλημμύρισε από χαρά. Ήταν όλα τόσο όμορφα. Η Ηλέκτρα ξεκίνησε την από κοινού πλέον ζωή της με τον σύντροφό της με τόση αισιοδοξία. Οι δυο τους είχαν τον έρωτά τους σκεφτόταν, και δεν χρειαζόταν τίποτε άλλο. Είχαν αυτό που αναζητούσαν στη ζωή. Ο ένας θα συμπλήρωνε

και θα στήριζε τον άλλον για πάντα. Παντρεύτηκαν, απέκτησαν δύο πανέμορφα παιδάκια. Οι έννοιες και πάλι παρούσες, οι προκλήσεις της ζωής απαιτητικές. Αργά και αθόρυβα έχαναν τον έρωτα από την καρδιά τους και η πεποίθηση πως βρήκαν ο ένας στον άλλον αυτό που αναζητούσαν αποδυναμωνόταν. Σκεφτόταν η Ηλέκτρα, ναι χάνεται ο έρωτας όμως θα μείνει η αγάπη. Τα χρόνια περνούσαν. Ο έρωτας ολοένα και χανόταν όμως και η αγάπη που προσπαθούσε να την ανιχνεύσει, να αναγνωρίσει τα χαρακτηριστικά της στη σχέση τους, εξέλειπε. Η Ηλέκτρα διερωτήθηκε. Ήταν αποφασισμένη, θα εύρισκε την αιτία.

Πέρασαν ημέρες πολλές και νύχτες που την βρήκαν άπην. Δάσκαλοι βρέθηκαν στο δρόμο της και τη δίδαξαν. Η αναζήτηση, η μελέτη, η έρευνα, η παρατήρηση, η εμπειρία την οδήγησαν στην αρχαία Ελληνική Φιλοσοφία. Οι Διάλογοι του Πλά-

τωνά έγιναν εσωτερικοί διάλογοι της ψυχής της Ηλέκτρας με τον εαυτό της. Βήμα-βήμα αφουγκραζόταν την εσωτερική φωνή και με ανδρεία έκανε πράξη την αρετή.

Στην αρχαία Ελληνική Φιλοσοφική σκέψη, αγάπη είναι η αγάπη για το ωραίο, η Φιλοκαλία. Το ωραίο είναι η αρμονία, η γνώση, το Κάλλος! Το Κάλλος είναι ομορφιά, συμμετρία, αρμονία, σοφία, ανδρεία, αγάπη για την ελευθερία. Όλα αυτά είναι η Καλλίστη Πάνδημος Αφροδίτη, η ανθρωπίνη ψυχή. Ο άνθρωπος από τη φύση του αναζητεί το κάλλος. Η ψυχή σε ανάγκη και επιθυμία για το κάλλος, αναζητεί. Η Διοτίμα στον διάλογο του Πλάτωνα «Συμπόσιο» μας μιλεί για τον Έρωτα. Ο Έρωτας είναι γίος του Πόρου και της Πενίας. Την ημέρα που γεννήθηκε η Πάνδημος Αφροδίτη, η Πενία ξάπλωσε με τον Πόρο και γεννήθηκε ο Έρωτας. Ο Έρωτας έγινε ακόλουθος της Αφροδίτης και είναι ερωτευμένος με το Κάλλος, αφού η Αφροδίτη είναι Καλλίστη. Ο Έρωτας γεννιέται από την ανάγκη-Πενία της ψυχής για αγάπη, ομορφιά, για χαρά, για το κάλλος που τα εμπεριέχει όλα. Αναζητεί ο άνθρωπος, ζητιανεύει στους άλλους, παντού γύρω του και τελευταία ελπίδα ο ερωτικός σύντροφος. Όμως σύντομα διαπιστώνει ότι «έχασε» τον έρωτα ή τα πάντα που βέβαια νόμιζε ότι τα είχε βρει. Η ψυχή σε Πενία-ανάγκη αναζητεί. Εξω από εκείνη. Ωσπου η κόπωση από την ατέρμονη και μάταιη αναζήτηση την ωθήσει να συσχεφτεί με τον εαυτό της. Τότε στρέφεται μέσα της. Εκεί η Πρόνοια της Δημιουργίας έχει τοποθετήσει τον Πόρο, που έχει μεθύσει από το Νέκταρ του νου του Δημιουργού. Είναι η λογική, η ψυχή θα συνομιλήσει μαζί της και θα πάρει απάντηση στην απορία και λύση στην αναζήτηση. Θα ανοίξει την οδό προς το κάλλος της ύπαρξής της. Πενία και Πόρος γεννούν τον δαιμόνιο Έρωτα όπως ο Διοτίμα τον ονομάζει. Είναι ο Έρωτας του κάλλους της ψυχής καθώς καλλωπίζεται. Γίνεται η Πάνδημος Αφροδίτη ψυχή μας. Η Πάνδημος Αφροδίτη ψυχή έχει μεικτή φύση. Καθώς καλλωπίζεται αποκτά κάλλος και είναι στη προοπτική της Καλλίστης.

Ο Έρωτας είναι διττός. Έχει το στοιχείο της Πενίας, της ανάγκης της ψυχής και το στοιχείο του Πόρου - τη δυνατότητα να διορθώνει το νου σε σχέση με τη Σοφία. Η διόρθωση του νου ως Σωφροσύνη και η

Ανδρεία της ψυχής να κάνει πράξη την Αρετή, καλλιεργούν και καλλωπίζουν την ψυχή. Ο Έρωτας είναι ριψοκίνδυνος. Επιθυμεί τη Σοφία. Είναι μεταξύ ανάγκης της ψυχής και γνώσης του νου του Δημιουργού, της Σοφίας. Ο Έρωτας είναι η λειτουργία της Αρετής. Διά των Αρετών η ψυχή καλλωπίζεται. Ο Έρωτας είναι η Ελληνική Φιλοσοφία. Κάθε ημέρα ο Έρωτας γεννιέται και πεθαίνει. Είναι επιλογή της ψυχής να τον αναζητήσει, να εργαστεί για να τον ανταμώσει.

Συνήθως νομίζουμε ότι είμαστε καλοί και ότι δεν μας λείπει τίποτε. Ότι τα γνωρίζουμε όλα. Δεν χρειάζεται να μάθουμε κάτι περισσότερο. Αν μας λείπει κάτι είναι υλικό αγαθό. Τότε δεν είμαστε σε πενία ψυχική, επομένως δεν αναζητούμε τον πόρο, δεν χρειάζεται να μάθουμε κάτι περισσότερο σχετικά με τον εαυτό μας και το ποιοι είμαστε. Γιατί ο Πόρος είναι η απάντηση του νου του Πατέρα-Δημιουργού στην έκκλησή μας, στην ανάγκη μας. Και αυτή η απάντηση έρχεται εκ των έσω και αφορά τη γνώση του εαυτού μας, το κάλλος που μπορούμε να γίνουμε. Παρατηρούμε πόσο αναποτελεσματικά μπορεί να είναι οι σκέψεις μας, τα συναισθήματά μας, οι συμπεριφορές μας. Πόσα εμπόδια ενδοχόμενως εγείρονται στην προοπτική μιας όμορφης ζωής γεμάτη αγάπη και έρωτα. Την ίδια στιγμή που αναζητούμε διακαώς την αγάπη και τον έρωτα στη ζωή μας. Όμως συνεχίζουμε να αναζητούμε λύσεις εκει έξω από εμάς. Στους άλλους, στις καταστάσεις, στα φαινόμενα.

Ο κάθε άνθρωπος που αναγνωρίζει πως η ψυχή του είναι σε έλλειψη και αναζητήσει τον Πόρο - οδό- λύση μέσα στον ίδιο του τον εαυτό, θα βιώσει τον έρωτα. Και τότε θα τον μοιραστεί. Γιατί ο έρωτας δεν είναι απαιτητός. Είναι κατάσταση της ύπαρξής μας και αφού τον κατακτήσουμε τον μοιραζόμαστε. Είναι ανάληψη ευθύνης και εργασία συνεχής. Όσο εργαζόμαστε γι' αυτόν, τόσο τον... ερωτευόμαστε!

Η Ηλέκτρα σε βαθιά γαλήνη και πληρότητα έκλεισε τα δύο βιβλία που κρατούσε στα χέρια της. Ήταν οι διάλογοι του Πλάτωνα, Συμπόσιο και «Αλκιβιάδης». Με χαρά συνειδητοποίησε πως ολόκληρη η αρχαία ελληνική φιλοσοφία αναφέρεται στην προοπτική του ανθρώπου να ζήσει σε χαρά και πληρότητα μέσω του έρωτα και πως φιλόσοφος είναι ο κάθε άνθρωπος που το επιλέγει.

Four Seasons Florists

46-20 Frances Lewis Blvd., Flushing, NY 11358

Tel.: 718-423-9500 • 1-800-748-3320 • www.4seasonsflorists.com

Happy Valentine's Day

Τετάρτη 14 Φεβρουαρίου

Εγγύησή σας: Η πείρα μας

Λουλούδια για τις Γιορτές

■ Γάμους ■ Αρραβώνες ■ Βαφτίσεις

■ Γενέθλια ■ Ονομαστικές Εορτές

και για όλες τις κοινωνικές σας στιγμές

Αποστέλουμε σε όλη την Αμερική
και σε όλο τον κόσμο

Αποκτήστε το αγαπημένο σας Ημερήσιο Ημερολόγιο του «ΕΘΝΙΚΟΥ ΚΗΡΥΚΑ» για το 2024

Ο αριθμός
των διαθέσιμων
ημερολογίων
είναι
ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΟΣ

Τιμή **\$12**
(συμπεριλαμβανομένων
και των εξόδων αποστολής)

Περιγραφή: Περίπου 3 x 4,5 ίντσες. Έχει φύλλο διπλής όψευς για κάθε ημερομηνία με πληροφορίες της ημέρας, ανέκδοτα και παροιμίες. Οι ημερομηνίες, το εορτολόγιο και ιστορικά γεγονότα αναγράφονται σε ελληνικά και αγγλικά.

Παραγγελίες στο
(718) 784-5255

Scan to pay

Κική Δημουλά

Ο έρωτας είναι «εκείνος» που σου γεμίζει το μυαλό.
Που σε κατακλύζει. Ανυπεράσπιστος

Της Γιάννας Κατσαγεώργη

Η συνέντευξη αυτή είναι η τελευταία που έδωσε η Κική Δημουλά στο περιοδικό «ΓΥΝΑΙΚΑ» του «Εθνικού Κήρυκα, τον Ιούνιο του 2019. Στις 22 Φεβρουαρίου του 2020 πέθανε από καρδιακή ανακοπή.

Ο ύπνος των αναμνήσεων της Κικής Δημουλά είναι ελαφρύς. Ευτυχώς είναι ακόμα διαθέσιμες. Δεν τις έχει εξορίσει. Αναδύθηκαν ήρεμα σε ένα πρωινό τηλεφώνημα Αθήνας-Νέας Υόρκης, σαν ένα γράμμα φυλαγμένο στο συρτάρι. Ερωτευμένη

Το 2002 εξελέγη τακτικό μέλος της Ακαδημίας Αθηνών, η τρίτη μόλις γυναίκα, που έτυχε αυτής της τιμής, από το ανώτατο πνευματικό ίδρυμα της Ελλάδας και το 2001 της απονεμήθηκε ο Χρυσός Σταυρός του Τάγματος της Τιμής από τον πρόεδρο Δημοκρατίας Κωνσταντίνο Στεφανόπουλο. Είναι επίσης η μοναδική γυναίκα που συμπεριλαμβάνεται στις ποιητικές συλλογές του Γαλλικού Εκδοτικού Οίκου Gallimard's.

Για την εργογραφία της η ίδια μας λέει στο βιογραφικό της, πως

ράταση, θα είχα πολύ ωραία πράγματα να σας πω».

Η φωνή της όμως εξουδετερώνει τον χρόνο, γιατί επιβάλλει νόημα ακόμα και στα ασήμαντα. Αν και δηλώνει μελαγχολική εκ φύσεως, έχει την ικανότητα που λίγοι έχουν: να καταγράφουν τον αισθητό κόσμο, σαν ένα υπερευαίσθητο φιλμ μιας φωτογραφικής μηχανής. «Η μελαγχολία παρουσιάζει τα πράγματα πολύ πιο δύσκολα και άσχημα, από ό,τι είναι... χαλάει και το ωραίο... Η μελαγχολία φυτρώνει ασχέτως της ποιότητας του βιώματος. Δηλαδή δεν είναι ανάγκη να είναι άσχημη η ζωή σου, για να νοιώσεις μελαγχολία. Μέσα στην απόλυτη θλίψη, δυσπιστία και αμφισβήτηση για όλα, λέω, δε μπορεί, κάτι είναι αλήθεια, κάτι είναι ωραίο».

Πολλά ήταν τα ωραία στη ζωή της συναρπαστικής αυτής γυναίκας, που ο συγγραφέας Νίκος Δήμου

την έστεψε, ως την μεγαλύτερη Ελληνίδα ποιήτρια μετά την Σαπφώ:

«Τώρα που κοιτάζω τη ζωή μου από αυτή την ηλικία νομίζω ήμουν τρισευτυχισμένη. Τότε με ενοχλούσαν οι δεσμεύσεις, η αυστηρότητα των γονιών, ήθελα να ζήσω πιο ελεύθερα. Το περιβάλλον που εργαζόμουν στην τράπεζα, ήταν πολύ χαμηλό και η αποδοχή των γυναικών, για ό,τι καλό έβγαине από αυτές, γινόταν με μεγάλη δυσπιστία. Ήμουν νέα και καλοφτιαγμένη. Ο πατέρας μου ήταν πολύ αυστηρός. Μέχρι που με πήγαινε στον κινηματογράφο, να με αφήσει, να μην περπατάω μόνη μου. Δεν μπορούσα να κάνω τίποτα γι' αυτό, αλλά πάλι δεν θα ήθελα να μην υπήρχε, για να είμαι ελεύθερη. Τους νοσταλγώ τους γονείς μου!».

Και η οικογένεια, τα παιδιά, ο έρωτας, τι ρόλο έπαιξαν στη ζωή της που ταλαντεύονταν ώρες ατέ-

λειώτες επάνω σε ένα χαρτί ποτισμένο με πόνο, μοναξιά, φθορά, έρωτα και σιωπές;

«Αυταπαρνητική, παραχωρήθηκα στον ρόλο της μητέρας και με τρυφερή γενναιότητα άκουσα να προσφωνούμαι 'γιαγιά'. Κυλώ τώρα με ψυχραιμία και χωρίς βλέψεις διαιωνίσεως μέσα σ' αυτές τις νέες παρακαμπτήριες του αίματός μου».

Και ο άνδρας της ζωής της, ο έρωτάς της ο μεγάλος, ο Αθως Δημουλάς, πολιτικός μηχανικός και ποιητής;

«Οι ανώτερες σπουδές μου ήταν η μακρά ζωή μου κοντά στον ποιητή Αθω Δημουλά. Χωρίς εκείνον, είμαι σίγουρη, ότι θα είχα αρκεστεί σε μια ρεμβαστική, αμαθή τεμπελιά, προς την οποία, ίσως και σοφά, ακόμα ρέπω. Δεν ήταν της γενικής αποδοχής άνθρωπος. Ήταν στεγνός αισθηματικά, αλλά ήξερε πολύ καλά όλη την ποίηση και αυτό με βοήθησε

ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΠΕΙΛΗ ΤΟΥ ΘΕΛΩ

*Σου έτεινα προσέγγιση
αλλά ήδη χαιρετισμό μου έστελνε το χέρι σου
απογειωμένο σε ύψος ασφαλείας του
πάνω από δυο χιλιάδες πόδια υπολογίζω.
Αξιον απορίας τα κατάφερα
ηπαισθησαντικός αεροπειρατής να μπω
στον εναέριο χώρο του
και σημαδεύοντάς το με μακρύκαννο
κυνηγετικό αιφνιδιασμό
να χάσει ύψος το ανάγκασα
και μες στο χέρι μου να προσγειωθεί.*

ΤΟΝ ΧΩΡΙΣΜΟ ΜΗΤΕ ΑΝΤΙΟ ΜΗΤΕ ΦΙΛΙ

*Παράξενο πολύ,
γιατί όσο ένα ανοιξιάτικο σύννεφο έμεινε,
όσο χρειάζεται για να ειπωθεί ένα αντίο.
Υπέροχο μνημείο.
Διάχυτος σαν μυρουδιά,
απροσδιόριστος σαν το άπειρο,
βλέμμα σάμπως σ' ατέλειωτη νύχτα.
Μπροστά μας ένα σταχτοδοχείο
όπου τινάζαμε μια τεφρωμένη ολοκλήρωση.
Το ρολόγι του σχεδίαζε με το χρόνο
κάποιο ξεκίνημα πικρό.
Και τότε εγώ
σήκωνα το ποτήρι
και πίναμε μαζί κάποιο σαλπάρισμα
ανάκατο με μια σιγή.
Στον χωρισμό μήτε αντίο
μήτε φιλή.*

με τα ζευγάρια των λέξεων, τα χρησιμοποιεί σαν ευκίνητους ταξιδιώτες, που συναντώνται στο απροσδόκητο, κάνοντάς μας να σαστίζουμε από την πυρετώδη περιήγησή τους. Κυψελιώτισσα, γεννημένη το 1931, σήμερα 88 χρονών, με καταγωγή από την Καλαμάτα, μεγαλωμένη πολύ αυστηρά σε ένα σπιτικό με άνεση, τελειώνοντας το Γυμνάσιο της απαγόρευσε ο πατέρας της να σπουδάσει και την διόρισε στην Τράπεζα της Ελλάδος, όπου εργαζόταν και ο ίδιος. Εμεινε εκεί 25 ολόκληρα χρόνια, από τα 18 της μέχρι τα 43, όπου παράλληλα με την ασφυκτική γι' αυτήν τραπεζική εργασία, έγραφε ποιήματα, για να κρατήσει τη σκέψη της ζωντανή.

Τα βραβεία που πήρε είναι πολλά. Μεταξύ αυτών το Α' Κρατικό Βραβείο Ποίησης, το Αριστείο των Γραμμάτων της Ακαδημίας Αθηνών, το Ευρωπαϊκό Βραβείο Λογοτεχνίας και το Μεγάλο Κρατικό Βραβείο Λογοτεχνίας, για το σύνολο του έργου της.

«το πόσα βιβλία έγραψε κανείς, τότε τα εξέδωσε, ποιες μεταφράσεις τα μεταναστεύουν σε μακρινές ξένες γλώσσες και ποιες διακρίσεις τα χειροκροτούν, είναι τόσο τρέχοντα, όσο το να πεις, ότι μέσα σ' έναν βαρύτατο χειμώνα υπήρξαν και κάποιες μέρες με λαμπρή λιακάδα».

Η Κική Δημουλά, μια από τις μεγαλύτερες ποιήτριες της μεταπολεμικής γενιάς, δεν χαριεντίζεται με το συναίσθημα, δεν του ξεφεύγει, δεν το φοβάται. Η πρόθεσή της αντιτίθεται σε κάθε τι που το περιφράσσει, που το φυλακίζει. Αιχμαλωτίζεται και συναπαρτίζεται από αυτό προκαλώντας την δική μας «ενδοχώρα» να το αφουγκραστεί.

Ο θάνατός της προκαλεί αγωνία, καθώς συσσωρεύεται ο αριθμός των ετών πίσω της: «Πέρασαν τα χρόνια και δεν μπορώ να τα καλοπιάσω. Είναι ένα πένθος ο χρόνος που φεύγει, για τα πράγματα που έγιναν και δεν ξαναγίνονται. Είναι ένας θάνατος. Αν μου έδινε ο χρόνος πα-

Valentine's
at
CELEBRATE
WITH YOUR
LOVED ONES
DON'T WAIT
'TIL
LAST MINUTE
BOOK A RESERVATION
OPENTABLE.COM
2777 Flatbush Ave.
Brooklyn, NY 11234
(718) 253-7117
@NICKSLOBSTER

Η Κική Δημουλά βραβευμένη από τον Πρόεδρο Δημοκρατίας Κάρολο Παπούλια.

Η Κική Δημουλά με την κόρη της Ελση.

πολύ να τον έχω κοντά μου. Δεν του άρεσε το αίσθημα που χύνεται από πολλά ποιήματα. Ήταν ένα ευφυές και πολυδιαβασμένο πλάσμα. Εγώ μπροστά του έσβηνα από το χάρτη. Πάντα ήθελα να περπατάμε στον δρόμο αγκαζέ. Εκείνος όχι. Το θεωρούσε γελοίο. Ήμουν πάντα παραπονούμενη».

Η Κική Δημουλά τα πρωινά βρίσκεται στην Ακαδημία Αθηνών, αλλά τον τελευταίο χρόνο δεν γράφει ποιήματα. «Φαίνεται πως στέρεψε η φαντασία μου. Αν σταματήσει οριστικά θα χάσω το σύμπαν μου».

Και τι μπορεί να ξεσπώσει τη νόσο της ποιήσης κυρία Δημουλά; Σκέφτεται και γελώντας σοφά και αυτοσαρκαστικά απαντά:

«Ένας έρωτας θα μπορούσε, αλλά στα 88; Μακάρι να βρισκόταν. Δεν θα ντρεπόμουν καθόλου να ερωτευτώ, αλλά με ποιον; Με τον αέρα; Έχω κάθε διάθεση να αναστήσω αυτό το αίσθημα, ο άλλος το έχει; Πού τον εξασφαλίζουμε τον άλλον; Το πρόβλημα ήταν πάντα στη ζωή όλων μας και κυρίως των γυναικών, ο άλλος και η σύγκρουση μαζί του. Ο έρωτας κρύβει τον κίνδυνο να σε απελπίσει. Οι έρωτες δεν είναι άγγελοι. Είναι η στιγμιαία μεταμόρφωση που σου κάνει ο ενθρονισμός ενός αισθήματος καινούργιου».

Τι ωραία που μας τα λέτε κυρία Δημουλά!

«Να σας τα ξαναπώ; Φοβάμαι ότι θα πλήξετε!».

Τα λόγια της για τον έρωτα

1) «Ο έρωτας δε θέλει χρόνο. Θέλει ταχύτητα. Είναι απόκτηση, μονοπωλιακό είδος. Θέλεις τον άλλο δικό σου. Δεν τον μοιράζεσαι. Είναι ένα μυστικό γι' αυτό και πρέπει να μένει στα σκοτεινά. Είναι πάρα πολύ ωραίο όταν συμβαίνει, σε όποιον από τους δύο συμβαίνει και για όσο συμβαίνει. Αλλά πάντα τελειώνει. Είναι αδύνατο να συντονιστούν δύο άνθρωποι στον έρωτα. Μπορεί να συμβεί για ένα μήνα. Μέχρι εκεί. Μετά, ο ένας επιμένει. Είναι απαραίτητο ένας από τους δύο να παραμείνει ερωτευμένος. Η ζήλεια, βέβαια, είναι κριτήριο του αισθήματος. Ο έρωτας είναι φθαρτός και εφήμερος. Ο πρώτος σταθμός

Η Κική Δημουλά γίνεται επίτιμος διδάκτωρ του ΑΠΘ τμήματος Θεολογίας.

όταν εκείνος φεύγει είναι η λύπη. Λύπη και γι' αυτόν που αγαπάει και ίσως και για εκείνον που δεν αγαπάει γιατί χάνει ένα αφοσιωμένο πρόσωπο. Δεν επιτρέπεται να αποφέρεται κανείς για τον έρωτα όσο είναι εν δράσει. Αυτό που ισχύει για τον έρωτα είναι ό,τι επιπωθεί αφού τελειώσει».

2) «Ο έρωτας είναι σαφέστερος και ειλικρινέστερος από την αγάπη. Η αγάπη είναι μια λέξη η οποία προσφέρεται για πάρα πολλές χρήσεις. Αγάπη μητρική, συζυγική, αγάπη προς τον ανήμπορο ή προς αυτό που ονειρευόμαστε. Η αγάπη έχει πάντα τις εξηγήσεις της. Ο έρωτας δεν τις έχει. Αυτή η

αγάπη δεν μας παρατάει σύζυλους να φύγει όπως μας παρατάει ο έρωτας. Είναι λέξη μεγάλης αντοχής. Δεν τη βλέπεις ξαπλωμένη κάτω και διαψευδόμενη όπως βλέπεις τον έρωτα. Η αγάπη είναι κι αυτή ένα αίσθημα που δε συμβαίνει ποτέ ταυτόχρονα και στους δύο και πεθαίνει πριν προλάβει να γεράσει. Αγάπη και έρωτας είναι μια διεκδίκηση, όχι μια κατάκτηση. Είναι μια πάλη».

3) Ο έρωτας είναι «εκείνος» που σου γεμίζει το μυαλό. Που σε κατακλύζει. Ανυπεράσπιστος.

4) «Τακτοποιημένη ζωή, άτακτα συναι-

σθήματα. Όλοι έχουμε μέσα μας μια άλλη ζωή η οποία ενοχλεί, απαιτεί, παραπονιέται, δεν έζησε».

5) «Δε με ενδιαφέρει τι θα γίνουν τα ποιήματά μου όταν πεθάνω. Δε με ενδιαφέρει τι θα συμβεί όταν δεν θα ζω».

6) «Δεν επιτρέπεται να αποφέρεται κανείς για τον έρωτα όσο είναι εν δράσει. Αυτό που ισχύει για τον έρωτα είναι ό,τι επιπωθεί αφού τελειώσει».

7) «Έρωτας είναι αυτό που δεν είχες. Το θλιβερό είναι ότι υπάρχουν άνθρωποι που νομίζουν ότι ερωτεύτηκαν ενώ δεν έχουν ερωτευτεί ποτέ».

8) «Υπάρχουν στιγμές που ο άνθρωπος θέλει κάποιον να τον αγκαλιάσει χωρίς να υπάρξει συνέχεια. Αυτή η στιγμή του αγκαλιάσματος είναι πάρα πολύ μεγάλη στιγμή, περιεκτική. Η αγκαλιά σε παίρνει ολόκληρο και σε προστατεύει. Σχεδόν δεν έχει σχέση με τον σαρκικό έρωτα».

9) «Η αγάπη είναι ένα θύμα του σωματέμπορα εγωισμού μας. Αυτοί που αγαπάμε είμαστε ζωντανοί νεκροί. Επί πόσο μπορείς να αγαπάς κάποιον που δεν σ' αγαπάει; Ο βασανισμός κάνει πολύ καλό στα αισθήματα αλλά όχι για πολύ. Θα πρέπει ο βασανιστής να ξέρει τις δόσεις. Δεν τις ξέρει όμως. Πληγώνομαι, σημαίνει, κοντά στα άλλα, αποκτώ γνώσεις. Ε, με λίγη παραπάνω μελέτη της ματαιότητας, ένα Lower σοφίας κουτσά στραβά το παίρνεις. Σε έναν χωρισμό κλαίμε μόνο για μας. Όταν είσαι ερωτευμένος θέλεις να δώσεις στον άλλο. Αυτό είναι ο έρωτας. Υπάρχει όμως και η τραγική κατάσταση ο άλλος να μην θέλει να πάρει αυτό που του δίνεις. Εκεί αρχίζουν οι μεγάλες συγκρούσεις».

10) Η ομορφιά είναι ένα πράγμα που ανήκει παντού. Σκεφτείτε ένα άσχημα κατασκευασμένο πλάσμα. Πόσο δύσκολο είναι να αποσιπώσει; Έχει να αντιμετωπίσει πάρα πολύ λίγους πειρασμούς. Ένα ωραίο πλάσμα όμως, είναι γεννημένο άπιστο. Δεν υπάρχουν δεδομένα. Η ίδια η ζωή τα ανατρέπει. Προσωπικά πάντως ποτέ δε θα μπορέσω να καταλάβω πώς ένας άντρας αγαπάει μια γυναίκα και κοιμάται με κάποια άλλη. Δεν ξέρω από ποια τάση κυνηγίου προέρχεται αυτό. Μην νομίζετε όμως, ακόμα και οι γυναίκες θέλουν να είναι άπιστες. Δεν το επιχειρούν εύκολα όμως λόγω των παιδιών».

Γιώργος Κωνσταντίνου

Όσο και να μεγαλώνει κανείς, πρέπει να ζει με τα όνειρά του...

Του Πάνου Λιάκου*

Στην περίπτωση του Γιώργου Κωνσταντίνου, η φράση «ένα όνομα, μια ιστορία», κάθε άλλο παρά κλισέ θα ήταν. Σε περισσότερα από 64 χρόνια επαγγελματικής σταδιοδρομίας, ο 89χρονος σήμερα ηθοποιός, έχει συνδέσει το όνομά του με τη χρυσή εποχή του ελληνικού κινηματογράφου που έχει χαραχτεί στη μνήμη όλων μας. Οι εμφανίσεις του σε σπουδαίες κωμωδίες, όπως «Η Γυνή να φοβόταν τον άνδρα» (σκηνοθεσία Γιώργος Τζαβέλλας), «Ξύπνα Βασίλη» (σκην. Γιάννης Δαλιανίδης), «Γάμος αλά Ελληνικά» (σκην. Βασίλης Γεωργιάδης) και η ξεκαρδιστική σκηνή με την παραγγελία ενός λαχταριστού προφιτερόλ στα «Χτυποκάρδια στο θρανίο» (σκην. Αλέκος Σακελλάριος) συγκαταλέγονται πλέον στην ανθολογία της νεοελληνικής κωμωδίας.

Αλλωστε, εκείνο που πάντοτε διέκρινε τον Γιώργο Κωνσταντίνου ήταν το ανεπιτήδευτο, πηγαίο παίξιμό του - είτε στο θέατρο είτε

στον κινηματογράφο.

Ο ίδιος μάς εξομολογείται πως «ήμουν αληθινός και γνήσιος, χωρίς υποκριτικά τερτίπια και χωρίς να θέλω να εκμαιεύσω το γέλιο ή το δάκρυ». Θεωρεί πως αυτή ακριβώς η καθαρότητα του βλέμματος και των προθέσεών του, έκανε το κοινό να τον αγαπήσει και μέσα στα χρόνια να του χαρίσει ακόμη και τις λάθος επιλογές του.

Φέτος, ο κύριος Κωνσταντίνου ζει τον απόλυτο θρίαμβο στο συγκινητικό έργο του Τζεφ Μπάρον «Κάθε Πέμπτη, κύριε Γκρην», στο οποίο συμπρωταγωνιστεί με τον Αποστόλη Τότσικα (σε σκηνοθεσία Κώστα Γάκη, στο Θέατρο «Αργώ», στην Αθήνα).

Εάν η συνέντευξη μαζί του αποκαλύπτει έναν άνθρωπο με σθένος και πνευματική ετοιμότητα, οι προσωπικές συνομιλίες όταν κλείνει το μαγνητόφωνο είναι ακόμη πιο συναρπαστικές - αφού ο μεγάλος ηθοποιός σέβεται επί της ουσίας τον συνομιλητή του, τον

αφουγκράζεται και συνεχίζει να μιλάει για τα όνειρά του και τα επόμενα σχέδιά του στο θέατρο σαν ένα ενθουσιώδες παιδί.

Αγαπητέ κύριε Κωνσταντίνου, έχετε ήδη κάνει μια μεγάλη πορεία στο ελληνικό θέατρο. Εάν μπορούσατε να γυρίσετε το χρόνο πίσω και να ζούσατε τη ζωή σας από την αρχή, θα επιλέγατε και πάλι να γίνετε ηθοποιός;

Είμαι τυχερός που δεν επέλεξα κάτι άλλο. Ψαχνόμουν, τυχαία βρέθηκα στο δρόμο μου το θέατρο. Δεν το σκεφτόμουν, παρόλο που προερχόμουν από καλλιτεχνική οικογένεια (σ.σ. Ο Γιώργος Κωνσταντίνου είναι γιος του τενόρου Μιχαήλ Κωνσταντίνου και της ηθοποιού Νίτσας Φιλοσόφου). Ξεκίνησα χλιαρά, απλά, χωρίς πάθος. Στην αρχή -παιδί δεκαέξι δεκαεφτά χρόνων- σκεφτόμουν να δώσω στην Ανωτάτη Εμπορική, να γίνω οδοντοτεχνίτης, μέχρι και αεροπόρος σμηνίτης ήθελα να γίνω

- αν είναι δυνατόν να θέλεις να είσαι στρατιώτης... Όταν στη σχολή του Θεάτρου Τέχνης του Κουν μπήκε το ευεργετικό αυτό μικρόβιο της υποκριτικής στις φλέβες μου, έγινε επιθυμία ζωής, δημιουργίας και έμπνευσης.

Έχετε διακριθεί σε όλα τα σημαντικά είδη θεάτρου και κινηματογράφου. Πείτε μου εν συντομία τις πρώτες σκέψεις σας όποτε ακούτε κάθε μία από τις παρακάτω λέξεις/φράσεις ή ονόματα της ζωής σας: Επιθεώρηση, Φίνος Φιλμ, Μολιέρος, Αριστοφάνης, Ψαθάς, Σακελλάριος-Γιαννακόπουλος, Θύμιος Καρακατσάνης, Βασίλης Τσιβιλίκας, Κώστας Βουτσάς, Μάρθα Καραγιάννη, Μάρω Κοντού, Γιώργος Τζαβέλλας.

Αγαπημένες ψυχές. Και αυτές που ζουν, και αυτές που φύγανε. Αξέχαστα χρόνια αγάπης, δημιουργίας και συναδελφικότητας. Όλοι αυτοί ήταν ο κόσμος μου.

Από την ταινία «Εύπνα Βασίλη»

Σχετικά με τη Φίνος Φιλμ, νιώθω ότι ήταν η προσπάθεια και μια ευκαιρία για τη χώρα μας να εδραιώσει μια κινηματογραφική βιομηχανία. Σήμερα πολλοί ταλαντούχοι Έλληνες καλλιτέχνες φαίνεται να αρμενίζουν στο πέλαγος της ελεύθερης αγοράς με βάρκα την ελπίδα. Δεν θα είχαμε ανάγκη σήμερα από συγκροτημένες προσπάθειες, όπως του Φίνου;

Οι εποχές άλλαξαν. Δυστυχώς, προς το χειρότερο. Ο Φίνος και πολλοί από εμάς αγαπούσαμε, ζούσαμε με πάθος αυτό που κάναμε. Δεν ήταν το κέρδος, τα χρήματα που μας κινούσαν. Πλέαμε σε ένα όνειρο. Τώρα όλα αυτά τα επισκίασε το συμφέρον, το χρήμα και η φιλοδοξία. Δεν βλέπω να γίνεται κάτι καλύτερο. Ακόμα και οι συνάδελφοί μου προσπαθούν να σωθούν κολυμπώντας σε θολά νερά. Αυτή είναι η επιβίωση.

Πολλές φορές το κοινό νιώθει ότι σε σύγκριση με το παρελθόν, η σύγχρονη επιθεώρηση είναι περισσότερο άτολμη. Τι πιστεύετε, ευθύνεται γι' αυτό;

Καταρχήν η επιθεώρηση, αυτή η γνήσια, η παλιά, δεν υπάρχει πια. Έχει μεταβληθεί σε ένα είδος stand-up comedy και έτσι δεν μπορούμε να κάνουμε καμία απολύτως σύγκριση. Το καλοκαίρι θα βρισκόμαι στο «Αλσος», σε επιθεώρηση - όμως αυτή την επιθεώρηση την κάνει ένας σπουδαίος άνθρωπος και συνεργάτης πολλών χρόνων στο «Δελφινάριο», ο Ηλίας ο Μαρσοούλης (σ.σ. θεατρικός παραγωγός). Είναι ένας πραγματικός ρέκτης, που αγαπάει το θέατρο. Αυτό που γίνεται ξανά στο «Αλσος» τα τελευταία χρόνια, αξίζει

Λυσιστράτη

ονομάσουμε «το μεγαλείο της επιθεώρησης». Κατά τα λοιπά, οι παλιές εποχές με τις τρεις και τέσσερις επιθεωρήσεις κάθε καλοκαίρι, έχουνε σβήσει.

Συνομιλώνοντας κανείς μαζί σας, διακρίνει

ότι διαθέτετε ένα ανοιχτό πνεύμα και μια πολύ ανθρώπινη σύνδεση με τον κόσμο και τους γύρω του. Τι είναι εκείνο που σας κάνει να διατηρείτε αυτή την άσβεστη φλόγα της ζωής μέσα σας; Πρώτα απ' όλα, δεν κάνω επάγγελμα. Προ-

σπαθώ να δημιουργήσω. Ο δημιουργός πρέπει να είναι ζωντανός και να έχει αίσθηση της πραγματικότητας, να υπάρχει. Επειτα, η αγάπη του κόσμου είναι ό,τι κέρδισα στη ζωή μου. Είναι αυτός ο κόσμος που μου χαρίστηκε - ακόμα και τις φορές που έκανα λάθος. Όμως ποτέ δεν τον απογοήτευσα. Οποιοδήποτε είδος θεάτρου κι αν έπαιζα, ήμουν αληθινός και γνήσιος, χωρίς υποκριτικά τερτίπια και χωρίς να θέλω να εκμαιεύσω το γέλιο ή το δάκρυ. Γι' αυτό πιστεύω ότι και ο κόσμος με αγάπησε και μου χάρισε τα λάθη μου.

Φέτος εμφανίζεστε στην παράσταση «Κάθε Πέμπτη, κύριε Γκρην», στο Θέατρο «Αργώ». Ποιο ήταν το στοιχείο εκείνο του έργου που σας έκανε να πείτε το μεγάλο «να»;

Ήτανε στην τύχη μου, καταρχήν, αυτό το έργο. Ένα έργο που το ονειρευόμουν και που το όνειρο έγινε πραγματικότητα σε αυτή την ηλικία που βρίσκομαι. Όσο και να μεγαλώνει κανείς, πρέπει να ζει με τα όνειρά του. Τα όνειρα αυτά σε κρατάνε ζωντανό, και μπορεί κάποτε να πραγματοποιηθούν.

Κάθε βράδυ, το κοινό σπκώνεται όρθιο και χειροκροτεί εσάς και τον κύριο Τότσικα. Πώς αισθάνεστε μετά το τέλος κάθε παράστασης, με όλη αυτή την αγάπη του κόσμου να σας διαπερνά;

Γνωρίζοντας τις δυνατότητές μου, ήμουν σίγουρος ότι θα συγκινήσω το κοινό. Εγινε πολύ γρήγορα. Από στόμα σε στόμα, τα νέα για την παράσταση διαδόθηκαν με μεγάλη ταχύτητα. Όμως, η αλήθεια είναι, ότι δεν περίμενα να ζήσω έναν τέτοιο θρίαμβο που ζω

Γιώργος Κωνσταντίνου, Δέσπω Διαμαντίδου και Μάρω Κοντού σε σκηνή από την ταινία «Και η γυνή να φοβείται τον άνδρα»

κάθε βράδυ. Θέλω να πω ένα μεγάλο «ευχαριστώ» στον κόσμο αυτό. Φεύγω γεμάτος όταν σβήνουν τα φώτα του θεάτρου. Νιώθω κάθε βράδυ αισιόδοξος, σαν να ξεκινάω από την αρχή. Αυτή την αρχή της δημιουργίας και της ζωής μου.

Πολλά νέα παιδιά, με τις δύσκολες εργασιακές συνθήκες που επικρατούν στην Ελλάδα, χάνουν το κέφι τους για τη ζωή. Υπάρχουν κάποιες σκέψεις που θα μπορούσαν να δώσουν ξανά νόημα στην ύπαρξή τους;

Αχ! Αν κάποιος ξεκίνησαν χωρίς ελπίδες και χωρίς μέλλον, ήταν η δική μου η γενιά, η μεταπολεμική. Σήμερα τα παιδιά έχουν πολλές επιλογές. Πρέπει να καταλάβουν ότι χρειάζεται αγώνας, μόρφωση, αίσθημα και πάθος. Η επιτυχία δεν είναι εύκολο πράγμα. Πρέπει να την πιστεύεις, για να την κερδίσεις. Το θέατρο είναι θεμέλιο, αντίθετα με την τηλεόραση που είναι ένα εφήμερο είδος. Πρέπει να το ξεχωρίσουν σωστά τα παιδιά αυτό το πράγμα - να δουλέψουν, να μορφωθούν, να αγωνιστούν και θα πετύχουν!

Στην Ελλάδα, σπάνια νιώθουμε ότι τα πράγματα πηγαίνουν προς το καλύτερο. Τελικά τι «φταίνει»; «Φταίνει το ζαβό το ριζικό μας»; «Φταίνει ο Θεός που μας μισεί»; «Φταίνει το κεφάλι το κακό μας»;...

...Φταίω εγώ. Φταίει αυτός. Και φταίς και εσύ. Εμείς διαμορφώνουμε τη ζωή μας. Εμείς εκλέγουμε την τύχη μας, το δρόμο μας. Ναι, υπάρχουν τεράστια εμπόδια. Χρειάζεται αγώνας. Χρειάζεται πάλεμα. Χρειάζεται προοπτικές. Λέμε: «Μας κάνουν ό,τι θέλουν». Δεν είναι έτσι! Εχουμε δικαιώματα! Εχουμε ανάστημα! Κι όπως και να 'χει, τι νόημα θα είχε η ζωή μας χωρίς προσπάθειες, χωρίς αγώνα, χωρίς ελπίδες και χωρίς όνειρα; Θα ήταν μια ζωή flat, μια ζωή η οποία δεν θα είχε τίποτα για να τη χαίρεσαι και να την θέλεις κιόλας.

* Ο Πάνος Λιάκος είναι κριτικός κινηματογράφου, φιλόλογος και μεταφραστής. Έχει αποφοιτήσει από το NYU-TISCH το 2022. panos-liakos@hotmail.com

alexander florals

Η ΒΙΤΡΙΝΑ ΤΟΥ ALEXANDER FLORALS

**Τετάρτη 14 Φεβρουαρίου
HAPPY VALENTINE'S DAY
Alexander Florals**

Στο πρόσωπο που αγαπάτε δείξτε την αγάπη σας με δουδούδια που εντυπωσιάζουν

Ανθη για όλες τις περιπτώσεις • www.alexanderfloralsnyc.com

1186 Madison Ave., New York, NY 10028 • Tel.: (212) 744-0100

Happy Valentine's Day!

Σας προσκαλούμε την Τετάρτη 14 Φεβρουαρίου να γιορτάσουμε την ημέρα του Αγίου Βαλεντίνου με τα πεντανόστιμα ελληνικά φαγητά μας που μας καθιέρωσαν

Bahari estiatorio

31-14 Broadway, Astoria, NY 11106
(718) 204-8968 • (718) 204-8964
www.bahariestiatorio.com
info@bahariestiatorio.com

Ανοιχτά καθημερινά για μεσημεριανό και βραδινό

Διατίθεται πάρκινγκ όπισθεν του εστιατορίου • Τις Κυριακές είναι δωρεάν

Η αίθουσα διατίθεται για όλες τις κοινωνικές εκδηλώσεις

Ευχαριστούμε τους πελάτες μας για τη συνεχή τους προτίμηση και εμπιστοσύνη

ΕΘΝΙΚΟΣ ΚΗΡΥΞ

Η ανθρωποκεντρική υποστασιοποίηση της Ελληνικής Γλώσσας

Ταμείον σοφίας, ἀρετῆς καί κάλλους

Της Πολυβίας Παραρά*

*Η Δρ Πολυβία Παραρά διδάσκει Ελληνικές Σπουδές στο Τμήμα Κλασικών Σπουδών του Πανεπιστημίου του Μέριλαντ Κόλετζ Παρκ, ΗΠΑ.

Η ελληνική γλώσσα είναι μία μήτρα νοημάτων και αξιών με επίκεντρο τον άνθρωπο, απaráμιλλη στο περιεχόμενό της και στην εκφορά της. Η θέση αυτή πηγάζει από το καθεαυτό παραγόμενο πολιτιστικό αποτέλεσμα της ελληνικής γλώσσας, αποτελώντας το όχημα του πρώτου ανθρωποκεντρικού πολιτισμού εν ελευθερία. Πιο συγκεκριμένα, η ελληνική γλώσσα περιλαμβάνει τα φαινόμενα, τα νοηματοδοτεί και μορφοποιείται από αυτά. Για παράδειγμα, η πρόταση *δεδήμευται κράτος*, περιλαμβάνει το φαινόμενο του δημοκρατικού γίγνεσθαι, του αποδίδει συγκεκριμένο νόημα ως το κράτος που ανήκει στον *δήμον* του, και δημιουργεί το ρήμα *δημεύομαι* στην μέση φωνή περιγράφοντας με ακρίβεια το φαινόμενο, δηλαδή κυβερνιέμαι από τον δέμον όντας εγώ ο δέμος.

Στην αρχαία τραγωδία ο όρος «φιλήνθρωπος» ορίζεται ως η αγάπη στον άνθρωπο: *φιλω τὸν ἄνθρωπον* στην αρχαία ελληνική *φιλω* σημαίνει αγαπώ και η λέξη *άνθρωπος* στην ελληνική γλώσσα υποστασιοποιείται ανεξάρτητα από το φύλο. Στον *Προμηθέα Δεσμώτη*, ο ποιητής Αισχύλος αποδίδει τον όρο *φιλήνθρωπος* στον τίτανα ήρωά του: *Ηφαιστός: τοιαύτ' ἐπήρω τῷ φιλήνθρωπου τρόπου* (αυτά τον βρήκαν εξαιτίας του φιλήνθρωπου τρόπου του). Είναι η πρώτη φορά στην ιστορία της παγκόσμιας λογοτεχνίας που εισάγεται αυτός ο όρος, δηλαδή αυτή η νοητική σύλληψη. Στην πολιτική διάσταση αυτής της τραγωδίας αντιπαρατίθεται η τυραννίδα με τον «φιλήνθρωπον τρόπον»:

Κράτος: ὡς ἂν διδαχθῆ τὴν Διὸς τυραννίδα στέργειν, φιλήνθρωπον δὲ παύεσθαι τρόπον (για να διδαχθῆ να συναινέει στην τυραννίδα του Δία και να σταματήσει τον φιλήνθρωπον τρόπον). Στον στίχο αυτό ο ποιητής Αισχύλος αντιπαραθέτει την φιλήνθρωπια με την τυραννίδα και αντίστροφα. Τι νόημα θα δοθεί στον *φιλήνθρωπον τρόπον*; Ο Προμηθέας ενοσρκώνει τον *φιλήνθρωπον* τρόπον που αντιπαρατίθεται ανυποχώρητα στον *τύραννον Δία*. Πρώτιστα, σύμφωνα με τον αισχύλειο τραγικό λόγο, ο φιλήνθρωπος τρόπος του Προμηθέα είναι μία πράξη αγάπης προς τον άνθρωπο, ώστε να μην εξαφανιστεί το ανθρώπινο είδος. Ο όρος *τρόπος* στην αρχαία ελληνική έχει την σημασία του «*σκέπτεσθαι και ενεργείν*», συνεπώς ο όρος *φιλήνθρωπος τρόπος* είναι μία στάση ζωής. Ο όρος τυραννία στην συγκεκριμένη τραγωδία περιγράφεται ως δεσποτισμός, αυθαιρεσία, απουσία θέσμισης, ἔλλειψη ευθύνης και λογοδοσίας, ως μία στάση συνολικά εχθρική προς τον άνθρωπο. Συνεπώς, με την επιλογή του ο Αισχύλος να αντιπαραθέσει τον *φιλήνθρωπον τρόπον* με την τυραννία, δίνει ρητά στον όρο *φιλήνθρωπος* και μία πολιτική διάσταση, αφού είναι μία πράξη αντίστασης στον τυραννικό Δία, μία πράξη, λοιπόν, και πολιτική,

η οποία εννοιολογείται ως αντίθετη προς τον δεσποτισμό.

Τον Αισχύλο, το πρώτο μισό του 5ου αι. π.Χ., περιβάλλει μία κατάσταση αυτοπραγμάτωσης και ελευθερίας στην αθηναϊκή πολιτεία. Βλέπει τον άνθρωπο να υψώνεται, για να υπερασπίσει την ελευθερία του έναντι της δεσποτικής περσικής απειλής. Βλέπει τον Αθηναίο πολίτη με σύνολη ελευθερία -ατομική, κοινωνική, πολιτική- να αυτοθεσιμίζεται στην δημοκρατική πόλη-κράτος. Ο χρυσός αιώνας της κλασικής Ελλάδας είναι ο αιώνας που τοποθετεί τον άνθρωπο στο κέντρο της πολιτικής ζωής, είναι ανθρωποκεντρικός, αγαπάει και εμπιστεύεται τον άνθρωπο. Είναι ο αιώνας της πλήρους πολιτεότητας του Έλληνα, ο αιώνας γέννησης της δημοκρατίας. Υποστασιοποιούμενος ο *φιλήνθρωπος τρόπος* του Αισχύλου στο περιβάλλον της αθηναϊκής δημοκρατίας καθίσταται συνώνυμο του ανθρωποκεντρισμού, δηλαδή της πολιτικής οργάνωσης με πυρήνα τον ελεύθερο πολίτη κατά αντιπαράθεση προς τον δεσποτισμό.

Την έννοια του ανθρωποκεντρισμού ως κοινωνία εν ελευθερία σε αντιδιαστολή με τις δεσποτικές κοινωνίες εισάγει η νέα επιστημολογία του κοινωνικού φαινομένου, που ορίζεται ως κοσμοσοστημική γνωσιολογία, βασισμένη στο ιστορικό παράδειγμα του ελληνικού κόσμου στην εξέλιξή του. Η νοηματική σύλληψη του *φιλήνθρωπου τρόπου* ως αγώνα στον αντίποδα της τυραννίδας εισάγεται στην τραγωδία του Αισχύλου Προμηθέα Δεσμώτη, την τραγωδία που κατεχοκλήν απορρίπτει ρητά και χωρίς διλημματική προσέγγιση όλα τα χαρακτηριστικά του δεσποτισμού.

Το δημοκρατικό γίγνεσθαι γεννιέται μέσα από μία γλώσσα απaráμιλλη και την γεννάει, αυτοθεσιμίζεται και αυτοθεσιμίζει. Κατανοώντας την ελληνική γλώσσα, κατανοούμε και τους πολιτιστικούς θησαυρούς που δημιούργησε. Η γλώσσα αυτή γεννήθηκε και διαμορφώθηκε ακριβώς στον ίδιο χώρο που γέννησε ένα μοναδικό φαινόμενο για τον πολιτισμό: την ανθρωποκεντρική πολιτεία εν ελευθερία, ενώ περιστοιχιζόταν από δεσποτικές επικράτειες. Ο ελληνικός κόσμος εξελισσόμενος προς την ελευθερία και την δημοκρατία βάραινε και πλάταινε την σκέψη του για την κατάσταση του ανθρώπου και αυτός ο βαθύς στοχασμός και το αγωνιστικό ήθος αποτυπώνονταν στην γλώσσα του. Ο Σοφοκλής επινοεί τον όρο «*υψίπολις*» για τον πολίτη που ενάρετος και υπεύθυνος υπηρετεί την ελεύθερη πολιτεία και πραγματώνεται μέσα σε αυτήν, παροτρύνοντας τους συμπολίτες του στην επιδίωξη αυτού του στόχου, ενώ ο «*άπολις*» στερούμενος αιδούς και δικαιοσύνης δεν ανήκει στην πόλη. Στον πλατωνικό διάλογο *Πρωταγόρας* σύμφωνα με τον μύθο του Επι-

Στα κείμενα της ελληνικής γλώσσας καταγράφονταν οι υπαρξιακές αγωνίες του ελεύθερου ανθρώπου, η αυτόνομη υπόστασή του και κυρίως οι προκλήσεις που ορθώνονταν μπροστά του. Η ελληνική γλώσσα από τις πολιτικές κοινωνίες του Ομήρου μέχρι την γέννηση της δημοκρατίας δημιουργεί πολιτισμό και διαμορφώνεται από αυτόν, βαθαίνοντας και πλαταίνοντας τις διαστάσεις της εκεί που φτάνει η διερεύνηση της υπόστασης του ελεύθερου αυτοθεσμιζόμενου ανθρώπου, του ανθρώπου της δημοκρατίας. Η ελληνική γλώσσα είναι μία γλώσσα που εξελισσόμενη δημιουργούσε πνευματικά εργαλεία σε μια αμοιβαία πολιτισμική ανατροφοδότηση με την εξελικτική πορεία του ελληνικού κόσμου, προκειμένου να αποδώσει υψηλές έννοιες για τον αυτόνομο άνθρωπο που προσπαθούσε να ανταπεξέλθει στην υψηλή ευθύνη της αυτοκυβερνούμενης πολιτείας

μηθέα ο Δίας διατάζει τον Ερμή να διανείμει την αιδώ και την δικαιοσύνη σε όλους, ως τα δύο εφόδια που είναι απαραίτητα να δοθούν σε όλους τους ανθρώπους προκειμένου να θεμελιωθεί η πολιτική κοινωνία: «επί πάντας και πάντων μετεχόντων». Επειδή ό,τι αποτελεί ιδεολογικό υπόβαθρο της δημοκρατίας- η αιδημοσύνη και η δικαιοσύνη- το δικαιούνται όλοι οι άνθρωποι και όποιος δεν διαθέτει αιδώ και δικαιοσύνη δεν μπορεί να μετέχει της πολιτικής, ως πράξης οργάνωσης της κοινωνίας. Η απουσία αιδούς και δικαιοσύνης εγκυμονεί την ύβρη, περιφρονεί την αριστοτέλεια μεσότητα και εντέλει υπονομεύει την πολιτική κοινωνία. Αξίζει σε αυτό το σημείο να διερωτηθούμε σε ποια βαθμίδα της αξιακής κλίμακας των σύγχρονων κοινωνιών βρίσκονται οι θεμέλιες αξίες της αιδούς και της δικαιοσύνης κατά την άσκηση της πολιτικής.

Τα κείμενα της ελληνικής λογοτεχνίας αποτελούν απaráμιλλους πνευματικούς θησαυρούς για την μελέτη του φαινομένου του ελεύθερου ανθρώπου. Πρέπει να κατανοήσουμε ότι τα αστείρευτα αυτά κείμενα για την ανθρώπινη κατάσταση σε καθεστώς ελευθερίας δεν δημιουργήθηκαν επειδή τυχαία εμφανίστηκαν δάνοιες στο συγκεκριμένο χωροχρόνο. Είναι πιο λογικό να υποθέσουμε ότι στο ελληνικό ιστορικό γίγνεσθαι ελευθερίας και δημοκρατίας, οι άνθρωποι αυτοί στοχάζονταν βιώνοντάς το, το παρατηρούσαν και παρήγαγαν ποιητικό, ιστορικό και φιλοσοφικό λόγο, προκειμένου να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του και να το βιώσουν.

Στα κείμενα της ελληνικής γλώσσας καταγράφονταν οι υπαρξιακές αγωνίες του ελεύθερου ανθρώπου, η αυτόνομη υπόστασή του και κυρίως οι προκλήσεις που ορθώνονταν μπροστά του. Η ελληνική γλώσσα από τις πολιτικές κοινωνίες του Ομήρου μέχρι την γέννηση της δημοκρατίας δημιουργεί πολιτισμό και διαμορφώνεται από αυτόν, βαθαίνοντας και πλαταίνοντας τις διαστάσεις της εκεί που φτάνει η διερεύνηση της υπόστασης του ελεύθερου αυτοθεσμιζόμενου ανθρώπου, του ανθρώπου της δημοκρατίας. Η ελληνική γλώσσα είναι μία γλώσσα που εξελισσόμενη δημιουργούσε πνευματικά εργαλεία σε μια αμοιβαία πολιτισμική ανατροφοδότηση με την εξελικτική πορεία του ελληνικού κόσμου, προκειμένου να αποδώσει υψηλές έννοιες

για τον αυτόνομο άνθρωπο που προσπαθούσε να ανταπεξέλθει στην υψηλή ευθύνη της αυτοκυβερνούμενης πολιτείας. Παραθέτω τον στίχο από το σατυρικό δράμα *Κύκλωψ* του Ευριπίδη που αποτελεί μια μεγαλειώδη απότυπωση της δημοκρατίας: *Οδυσεάς: τίνος κλύοντες; ή δεδήμενται κράτος; (Ποιον υπακούουν; Ή το κράτος έχει υποστασιοποιηθεί από τους πολίτες);* Όπως αναφέρθηκε και στην εισαγωγή, η πρόταση το κράτος *δημεύεται* αποδίδει με μοναδικό τρόπο την υπόσταση και λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος. Η ελληνική γλώσσα μάς βοηθάει να μετρήσουμε και να στοχαστούμε σήμερα σε ποιο βαθμό *«δημεύεται το κράτος»* στις κοινωνίες της Δύσης, δηλαδή σε ποιο βαθμό ο πολίτης σήμερα αποτελεί θεσμό της άσκησης της πολιτικής. Με άλλα λόγια, η ελληνική γλώσσα με την εννοιολογική και νοηματοδοτική της δύναμη μάς αποκαλύπτει και μας υποδεικνύει την έλλειψη συμμετοχής του πολίτη στην άσκηση πολιτικής και στον περιορισμό του στην ιδιωτεία.

Η ανθρωποκεντρική υποστασιοποίηση της ελληνικής γλώσσας την καθιστά μοναδική και απaráμιλλη. Η μοναδικότητα της ελληνικής τεκμηριώνεται και από το γεγονός ότι το *σημαίνον* (τα φωνήματα της λέξης) και το *σημαινόμενο* (το νόημα της λέξης) ταυτίζονται στο μέγιστο βαθμό στην ελληνική γλώσσα. Για παράδειγμα, η λέξη *«δημοκρατία»* είναι το κράτος του δήμου, δηλαδή η πολιτεία που η πολιτική αρμοδιότητα ασκείται από τους ίδιους τους πολίτες. Η εκφορά της λέξης διαυγάζει και το εννοιολογικό περιεχόμενο του όρου. Οι όροι *«ιστηγορία»*, *«ισονομία»*, *«ισοπολιτεία»* υποστασιοποιούν το περιεχόμενο της δημοκρατίας αποτελώντας τους τρεις πυλώνες της: *η ίση ευκαιρία για δημόσιο λόγο του «τις αγοράζει βούλεται»;*, *ισότητα απέναντι στον νόμο, ισότητα στην εκλογή στις αρχές της πολιτείας.* Στις άλλες γλώσσες δεν υπάρχουν αυτές οι λέξεις, γιατί δεν τις γέννησε και δεν τις υποστασιοποίησε καθολικά άλλος πολιτισμός εκτός από τον ελληνικό, και ως εκ τούτου χρησιμοποιούνται φράσεις για να τις περιγράψουν και όχι λέξεις: *«equal freedom of speech»*, *«equality before the law»* και για το «ισοπολιτεία» το κατά προσέγγιση *«equality of civicrights»* δεδομένου ότι δεν υφίσταται ως πραγματικότητα στις σύγχρονες κοινωνίες,

στις οποίες υπάρχει ισότητα στα δικαιώματα του πολίτη (civilrights) αλλά όχι και στην πολιτειότητα (civicrights), αφού οι πολίτες εξίσου ως σώμα δεν αποτελούν θεσμό, δήμο, συμμετέχοντα στην άσκηση των πολιτικών λειτουργιών.

Αλλά δεν κάνει μόνο αυτό η ελληνική γλώσσα, δηλαδή να είναι ακριβής και περιγραφική στο νοηματικό επίπεδο. Η ελληνική γλώσσα έχει και την δύναμη να διαπλάθει το ήθος του ομιλούντα. Για παράδειγμα, η λέξη *«φθόνος»* φαίνεται να συσχετίζεται με το ρήμα *«φθείρω/φθίνω»* που σημαίνει *εξασθενώ, γίνομαι κάτι λιγότερο, παρακμάζω.* Η ίδια η λέξη μάς προειδοποιεί να μην κάνουμε αυτήν την επιλογή. Στα αγγλικά η λέξη «envy», δεν είναι και περιγραφική των επιπτώσεων αυτής της επιλογής στην προσωπικότητα του ανθρώπου. Κατά τον ίδιο τρόπο, η λέξη *«εκδίκηση»* βρίσκεται στον αντίποδα των ένδικων θεσμιζόμενων μέσων, μας προειδοποιεί ότι είναι μία δίκη που κινείται έξω από την περιοχή του θεσμιζόμενου δικαίου, άρα μας αποτρέπει. Η αγγλική λέξη «revenge» δεν συνδέεται με την αντίληψη περί παράκαμψης του δικαίου, ώστε να λειτουργεί αποτρεπτικά στο ηθικό επίπεδο. Τέλος, η ελληνική γλώσσα είναι μία λέξη που κινεί την φαντασία. Ας πάρουμε τη λέξη *«άγαλμα»* που προέρχεται από το ρήμα *«αγάλλω»*, που σημαίνει *ευχαριστιέμαι ψυχικά.* Συγκρινόμενη αυτή η λέξη με την αντίστοιχη αγγλική «statue» που προέρχεται από το λατινικό ρήμα «στέκομαι» (στα λατινικά (sto/statum), αποτίνεται σε μία διαφορετική κατάσταση: η λέξη *«άγαλμα»* υποδηλώνει την κίνηση της ψυχής από την ευχαρίστηση, ενώ η λέξη *«statue»* υποδηλώνει την ακινησία.

Καταλήγουμε ότι αυτό που συνιστά την μοναδικότητα της ελληνικής γλώσσας είναι ότι διαθέτει μια υψηλή νοηματοδότηση: *αγαπάει τον άνθρωπο, τον παροτρύνει και τον οδηγεί στην ηθική και πνευματική του ανύψωση. Είναι μία γλώσσα απaráμιλλη αποτελώντας αφεαυτή ένα εργαλείο δημιουργίας πολιτισμού που ορίζει αυθεντικά και σαφώς τις έννοιες, βαθαίνει και διαμορφώνει το ήθος του ανθρώπου, κινητοποιεί την φαντασία του.* Οι ελληνικές λέξεις δεν είναι μόνο λέξεις, είναι *ταμεία σοφίας, άρετης και κάλλους.* Η γλώσσα κάθε λαού είναι τρόπος

σκέψης, έκφρασης και αντίληψης του κόσμου. Και η ελληνική γλώσσα εκφράζει και αποτυπώνει τον πολιτισμό του Έλληνα, έναν πολιτισμό που παραμένει μήτρα για τον παρόντα και μέλλοντα άνθρωπο.

Συμπερασματικά, η ελληνική γλώσσα ως προς αυτό είναι αποκαλυπτική ως ένας θησαυρός ήθους και νοημάτων που δημιουργεί πολιτισμό. Σήμερα το πολιτιστικό παράδειγμα του ελληνικού κόσμου, όπως αποτυπώνεται στα κείμενα της ελληνικής γλώσσας είναι πιο επίκαιρο και πιο μοντέρνο από ποτέ, ώστε να αφυπνίσει και να νοηματοδοτήσει τον πολιτισμό μας, για να καταστεί ο άνθρωπος αυτοσκοπός και να πάψει να αποτελεί ένα μέσο στο βωμό της κερδοσκοπίας. Η παρακαταθήκη της ελληνικής γλώσσας προτείνει την κοινωνία της αιδούς και της δικαιοσύνης και όχι αυτήν της ύβρεως. Έχει να μας διδάξει σήμερα πολλά.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αισχύλου, Προμηθέας Δεσμώτης. Αριστοτέλους Ρητορική. Πλάτωνος Πρωταγόρας. Σοφοκλέους, Αντιγόνη.

Castoriadis, Cornelius, «The Greek Polis and the Creation of Democracy» στο Graduate Faculty Philosophical Journal, vol.9, issue 2, 1983.

Κωνσταντίνος Δεσποτόπουλος, Περί της Πολιτικής, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα 2008.

Γιώργος Κοντογιώργης, Πολίτης και Πόλις. Έννοια και τυπολογία της πολιτειότητας, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2003.

Γιώργος Κοντογιώργης, Το Ελληνικό Κοσμοσύστημα, εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα. τόμοι Α (2006), Β(2014), Γ(2020), Δ(2020).

Γιώργος Κοντογιώργης Γνώση και Μέθοδος. 29 ερωτήματα για την κοσμοσυστημική γνωσιολογία, εκδόσεις Παρουσία, 2017.

Polyvie Parara, La dimension politique des tragédies d' Eschyle, De Boccard, Paris, 2010.

Μαθητές Ελληνικών ως γλώσσα κληρονομιάς

Ζητήματα ταυτότητας, αξιολόγησης και επίτευξης στη Διασπορά

Του Πήτερ Δούσκαλη

Ο Πήτερ Δούσκαλης είναι μουσικός, μαέστρος/ενορχηστρωτής, τραγουδοποιός και εκπαιδευτικός μουσικής. Είναι συνιδρυτής των ορχηστρών Sounds of Cyprus και PANEL όπου είναι και Πρότζεκτ & Μουσικός Διευθυντής. Είναι αναπληρωματικός κιθαρίστας στις παραστάσεις του Broadway: The Lion King και Hamilton. Έχει δημοσιεύσει τρία ακαδημαϊκά άρθρα σε εκπαιδευτικά περιοδικά και έχει δώσει δύο ομιλίες TEDx σχετικά με την πολυπολιτισμική μουσική και τη διαπολιτισμική μουσική εκπαίδευση. Είναι συγγραφέας του «Essential Elements Guitar Ensembles: Multicultural Songs» της Hal Leonard Corporation. Είναι επίσης μουσικός που συμμετείχε στο υποψήφιο για Grammy άλμπουμ «Caroline, or Change» New Broadway cast (2022). Είναι υποψήφιος διδάκτορας στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου στην Ελλάδα με θέμα διατριβής της διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας μέσω της μουσικής στο εξωτερικό. Είναι κάτοχος του New York State Certificate για τη διδασκαλία της Νέας Ελληνικής και κάτοχος του πιστοποιητικού CEFR «ελληνομάθεια» Γ2.

Μια «γλώσσα κληρονομιάς» είναι αυτή που μιλιέται στο σπίτι ή στην οποία τα παιδιά έχουν εύκολη και φυσική πρόσβαση. Δεν είναι η κυρίαρχη γλώσσα της χώρας υποδοχής. Ένας μαθητής μιας γλώσσας κληρονομιάς είναι κάποιος που έχει μάθει τη γλώσσα κυρίως με φυσικούς, άτυπους τρόπους στο οικογενειακό του περιβάλλον. Αυτός είναι ένας ευρύς ορισμός που περιλαμβάνει όχι μόνο ανθρώπους ελληνικής πολιτιστικής ή/και εθνοτικής καταγωγής, αλλά και ανθρώπους που έχουν έρθει σε επαφή με τη γλώσσα ή έχουν μεγαλώσει κοντά στη γλώσσα, ανεξάρτητα από φυλή, εθνοτική καταγωγή, ή θρησκεία. Υπάρχουν διάφορες απόψεις για τον ορισμό του όρου «γλώσσα κληρονομιάς» στην ακαδημαϊκή βιβλιογραφία, καθώς είναι ένα θέμα που οι ερευνητές το μελετούν ακόμη. Ο παραπάνω ορισμός είναι ένας πρακτικός και εύχρηστος ορισμός, της προτίμησής μου.

Είναι αδύνατο να συζητήσουμε για την ελληνική γλώσσα ως γλώσσα κληρονομιάς, χωρίς να διευκρινίσουμε πρώτα τι σημαίνει να είσαι Έλληνας ή να έχεις ρίζες από την Ελλάδα ζώντας στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Η Ελλάδα έχει περάσει από αρκετές περιόδους «διαρροής εγκεφάλων», δηλαδή «brain drain», με τη διασπορά να αποτελείται σχεδόν από το ένα τρίτο του παγκόσμιου ελληνικού πληθυσμού, μπορεί και περισσότερο. Αυτό δεν ξέρω αν είναι κάτι για το οποίο πρέπει να προβληματιζόμαστε, ή να νιώθουμε περήφανοι. Αλλά σίγουρα είναι χρήσιμο να προσπαθήσουμε να διερευνήσουμε τις αιτίες και τις συνέπειες αυτού του τόσο μεγάλου αριθμού ομογενών που ζουν σε όλο τον κόσμο.

Ως Ελληνοαμερικανός, γεννημένος στη Νέα Υόρκη από γονείς μετανάστες από την Ελλάδα και την Κύπρο, συνειδητά ή ασυνείδητα

αυτό ήταν πάντα ένα άλυτο πρόβλημα για μένα. Είναι αυτή η σύγκρουση του εσωτερικού πόνου και της ταυτότητας του μετανάστη, ο οποίος προβληματίζει την ύπαρξή του. Ένας άλυτος προβληματισμός του γιατί κάποιος αναγκάστηκε να φύγει από την πατρίδα του αναζητώντας μια «καλύτερη ζωή», που έχει ταυτόχρονα αγάπη για το ότι είναι Έλληνας και απογοήτευση ή ίσως -ακόμα χειρότερα- μίσος, για το ότι η Ελλάδα ακόμα «διώχνει τα παιδιά της». Είναι αυτή η σύγκρουση που περνά στις επόμενες γενιές των παιδιών του μετανάστη, που γεννιούνται σε μια χώρα υποδοχής. Κάτι που τους κάνει να προβληματίζονται για το τι σημαίνει να έχουν ελληνική καταγωγή, αλλά και για το τι σημαίνει ταυτόχρονα να μην είναι Έλληνες. Διότι ως Έλληνες της πρώτης γενιάς γεννημένοι στο εξωτερικό, από τη στιγμή που μιλάμε «σπαστά» Ελληνικά, Greeklish, ή εμφανίζουμε κάποιον διαφορετικό τρόπο ομιλίας, πέρα από τη φυσική ελληνική, συχνά αμφισβητείται η ελληνική μας ταυτότητα από τους ιθαγενείς Έλληνες. Αντίστοιχα, αμφισβητείται η ικανότητά μας να μιλάμε, να διδάσκουμε ή να έχουμε λόγο για την ελληνική γλώσσα. Είναι αυτή η αμφισβήτηση της ταυτότητας και η άμεση σύνδεσή της με τη «κυριαρχία της γλώσσας» ως μέτρο του ελληνοισμού, που συχνά χρησιμοποιείται -ακόμα και στα μεγαλύτερα καθημερινά ελληνικά σχολεία- προκειμένου να καθοριστεί το πόσο Έλληνας είναι κάποιος στη Διασπορά, αν δεν γεννήθηκε στην Ελλάδα, άσχετα από πιστοποιητικά και δικαιολογητικά.

Η κατάσταση της εκπαίδευσης της ελληνικής γλώσσας στις Ηνωμένες Πολιτείες είναι ένας ευρύς και πολύπλοκος τομέας που διαφέρει σε κάθε περιοχή. Στα ελληνικά σχολεία της Νέας Υόρκης υπάρχει μια σημαντική προσπάθεια στην προετοιμασία, και στην επιθυμία

των μαθητών (ή πιο πολύ των γονιών των μαθητών) να δώσουν τις εξετάσεις Regents για την αξιολόγηση της ελληνικής γλώσσας. Είναι ένας λογικός στόχος, δεδομένου του ότι οι εξετάσεις Regents είναι η αξιολόγηση της γλωσσικής επίτευξης που αναγνωρίζεται από την πολιτεία της Νέας Υόρκης, όπου οι μαθητές μπορούν να λάβουν προχωρημένο πτυχίο Λυκείου. Μαθητές της ελληνικής γλώσσας που ξεκίνησαν να μαθαίνουν Ελληνικά αργότερα στη ζωή τους μπορούν επίσης να συμμετάσχουν στη μέτρηση της επίτευξης του ACTFL (American Council on the Teaching of Foreign Languages), η οποία αναγνωρίζεται επίσης από το συμβούλιο Regents και το Τμήμα Εκπαίδευσης της Νέας Υόρκης για τη μέτρηση της γλωσσικής επίτευξης. Το Τμήμα Εκπαίδευσης της Νέας Υόρκης και το συμβούλιο Regents διεξάγουν την εξεταστική σειρά πιστοποίησης εκπαιδευτικών στο δημόσιο της Νέας Υόρκης.

Υπάρχει μια σημαντική διαφορά μεταξύ των εξετάσεων Regents και ACTFL, και των εξετάσεων CEFR (Common European Framework of Reference for Languages) «ελληνομάθεια» που διοργανώνονται από το υπουργείο Παιδείας της Ελλάδας και διεξάγονται μέσω του Προξενείου στη Νέα Υόρκη. Οι εξετάσεις της Νέας Υόρκης και του ACTFL διεξάγονται στην αγγλική γλώσσα, κάνοντας ερωτήσεις για τα Ελληνικά, ενώ η εξέταση CEFR διεξάγεται αποκλειστικά στα Ελληνικά, ζητώντας από τους συμμετέχοντες να συμμετέχουν αποκλειστικά στα Ελληνικά. Οι εξετάσεις Regents και ACTFL είναι αντικειμενικά ευκολότερες, καθώς διεξάγονται στην κυρίαρχη γλώσσα του μαθητή που έχει κληρονομική γλωσσική προέλευση και είναι η κύρια γλώσσα της χώρας υποδοχής. Η εξέταση «ελληνομάθειας», από την άλλη, απαιτεί από τους συμμετέχοντες να έχουν ήδη αρκετές γνώσεις των Ελληνικών

Είναι αδύνατο να συζητήσουμε για την ελληνική γλώσσα ως γλώσσα κληρονομιάς, χωρίς να διευκρινίσουμε πρώτα τι σημαίνει να είσαι Έλληνας ή να έχεις ρίζες από την Ελλάδα ζώντας στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Η Ελλάδα έχει περάσει από αρκετές περιόδους «διαρροής εγκεφάλων», δηλαδή «brain drain», με τη διασπορά να αποτελείται σχεδόν από το ένα τρίτο του παγκόσμιου ελληνικού πληθυσμού, μπορεί και περισσότερο.

για να καταλάβουν τι ρωτάει η εξέταση. Η επιτυχία στις εξετάσεις Regents και ACTFL παρέχει στον μαθητή ορισμένα δικαιώματα στη Νέα Υόρκη, ενώ η επιτυχία στις εξετάσεις του CEFR παρέχει στους μαθητές ορισμένα δικαιώματα στην Ελλάδα. Για παράδειγμα, το ACTFL μπορεί να επιτρέψει σε έναν μαθητή να αποδείξει επαρκείς γνώσεις των Ελληνικών σύμφωνα με τα πρότυπα της Νέας Υόρκης, προκειμένου να υποβάλει αίτηση για πιστοποιητικό διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας στο δημόσιο της Νέας Υόρκης. Αντίθετα, οι διάφορες βαθμίδες του CEFR μπορεί να δώσουν στον μαθητή ορισμένα δικαιώματα, όπως απόδειξη επαρκούς γλωσσικής κατοχής για εγγραφή σε δημόσιο πανεπιστήμιο στην Ελλάδα.

Τα διαφορετικά αποτελέσματα από τις παραπάνω εξετάσεις εξυπηρετούν τους στόχους του κάθε ιδρύματος που επιδιώκει να προστατεύσει και να προωθήσει τα δικά του συμφέροντα. Για αυτούς τους λόγους είναι σημαντικό για τους μαθητές ή τους γονείς/κηδεμόνες τους να σκεφτούν τον σκοπό πίσω από το λόγο γιατί μαθαίνουν τα παιδιά τους την ελληνική γλώσσα. Βασισμένα στην προσωπική μου εμπειρία να ολοκληρώσω το ACTFL, και να λάβω το πιστοποιητικό ώστε να διδάσκω Ελληνικά στη Νέα Υόρκη, καθώς και να λάβω την CEFR «ελληνομάθεια», υποστηρίζω ότι η εξεταστική σειρά «ελληνομάθειας» ήταν η πιο δύσκολη από όλες. Αυτή η διάκριση υπογραμμίζει την ανάγκη για μια λεπτομερή εξέταση των στόχων και των αξιολογήσεων της γλωσσικής μάθησης. Η εξέταση «ελληνομάθειας» δεν χρειάζεται να είναι πιο εύκολη, αφού αντιπροσωπεύει με ακρίβεια το τι είναι η ελληνική γλώσσα και πώς χρησιμοποιείται καθημερινά σε διαφορετικές καταστάσεις και περιπτώσεις. Η ελληνική γλώσσα έχει βαθιές ρίζες στην αρχαιότητα, και οι περισσότερες λέξεις της χρησιμοποιούνται μέχρι σήμερα. Δεν είναι σαν τις ρομαντικές γλώσσες, όπως τα Ιταλικά, των οποίων η προέλευση από τα Λατινικά έχει πεθάνει, που κάθε γλώσσα παρακλάδι των λατινικών έχει αναπτυχθεί με τον δικό της τρόπο. Η ελληνική γλώσσα ήταν πάντα ελληνική, από την αρχαιότητα έως το μεσαίωνα και παρά το χάσμα της καθαρεύουσας από τη δημοτική, η ελληνική γλώσσα ήταν πάντα ελληνική μέχρι και σήμερα, που μας επιτρέπει να βλέπουμε τις αλλαγές, εξελίξεις και επιρροές που έχει υποστεί σε κάθε περίοδο, ακόμα και στη σημερινή της χρήση.

Μιλώ προσωπικά ως γονέας που μεγαλώνει το παιδί του σε μία άλλη χώρα από τη χώρα καταγωγής, αλλά και ως μαθητής της πρώτης γενιάς που γεννήθηκα σε μια χώρα υποδοχής. Αν κάποιος είναι πραγματικά αφοσιωμένος στην εκμάθηση της γλώσσας και πραγματικά επενδύσει τον απαιτούμενο χρόνο, πρέπει να

εξοικειωθεί με το ότι η διαδικασία εκμάθησης των Ελληνικών είναι δύσκολη και άβολη. Οι δυσκολίες αφορούν όχι μόνο την εκμάθηση της γλώσσας, αλλά και την αντιμετώπιση του από την ελληνική κοινότητα, που μπορεί να αμφισβητήσει τον «ελληνισμό» του μαθητή ανάλογα με το πόσο καλά ή όχι ξέρει τη γλώσσα, σύμφωνα με την παλιά έννοια της μονογλωσσίας. Αν ο μαθητής έχει στόχο να αποκτήσει και τις δύο εξεταστικές σειρές, η προετοιμασία για την εξέταση CEFR θα βοηθήσει τελικά πέρα από αρκετά με τις εξετάσεις της Νέας Υόρκης. Αλλά η προετοιμασία για τις εξετάσεις της Νέας Υόρκης δεν είναι αρκετά επαρκής προκειμένου να βοηθήσει στην εξέταση CEFR.

Το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, που σχεδιάζει και διεξάγει την εξέταση «ελληνομάθειας» είναι ένα ελληνικό ερευνητικό ινστιτούτο που εποπτεύεται από το υπουργείο Παιδείας της Ελλάδας, ενώ η εξέταση Regents στα Ελληνικά σχεδιάζεται από δασκάλους που ζουν στη Νέα Υόρκη και όπου η Ελληνορθόδοξη Εκκλησία έχει σημαντική επιρροή. Ενώ ο ρόλος της Ορθόδοξης Εκκλησίας στη διατήρηση και προώθηση της ελληνικής γλώσσας στη σύγχρονη εποχή είναι αδιαμφισβήτητος και ιδιαίτερα εκτιμώμενος και συνδεδεμένος με τον ελληνικό πολιτισμό, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι δεν είναι όλοι οι Έλληνες Ορθόδοξοι, ούτε στην Ελλάδα, ούτε στη Διασπορά, και ότι η ελληνική γλώσσα δεν είναι μόνο για όλους τους Έλληνες, αλλά και για ολόκληρο τον κόσμο και κάθε ενδιαφερόμενο που θέλει να μαθαίνει Ελληνικά. Όσο υπάρχουν Έλληνες, με κάθε έννοια της λέξης «Έλληνας», δηλαδή χωρίς τους παραπάνω περιορισμούς, και όσο υπάρχουν λάτρεις του ελληνικού πολιτισμού, της ιστορίας και της γλώσσας, η ελληνική γλώσσα θα επιζήσει στον χρόνο και να παραδίει τη μοναδική της κληρονομιά σε όλο τον κόσμο, για να μπορούν όλοι όσοι ενδιαφέρονται να απολαμβάνουν και να μαθαίνουν από αυτήν.

Όπως οι Τρεις Ιεράρχες, που ξεπέρασαν τα πολιτιστικά και θρησκευτικά όρια στην αναζήτησή τους, ας μιμηθούμε το πνεύμα τους υιοθετώντας μια συμπεριληπτική προσέγγιση στην εκπαίδευση της ελληνικής γλώσσας στη διασπορά, μια προσέγγιση που είναι αντιπροσωπευτική της πολυπολιτισμικής πραγματικότητας που μας θυμίζει τι ήταν πάντα η Ελλάδα και τι θα είναι οι Έλληνες στη Διασπορά. Όπως οι Τρεις Ιεράρχες ενώθηκαν στον σκοπό τους παρά τις διαφορετικές τους καταγωγές, η υιοθέτηση μιας ευρύτερης οπτικής στις εκπαιδευτικές μας προσπάθειες εξασφαλίζει ότι ο πλούτος της ελληνικής γλώσσας γίνεται κοινή κληρονομιά, καλωσορίζοντας ανθρώπους από κάθε κοινωνική τάξη, κουλτούρα, και θρησκεία να συμμετέχουν στην ομορφιά και το μεγαλείο της.

ΑΜΕΣΑ ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ

από το ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ του ΕΘΝΙΚΟΥ ΚΗΡΥΚΑ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΑΡΚΕΤΟΣ Εργασιακός Εκφοβισμός

\$ 25.00

Ο εργασιακός εκφοβισμός είναι μέσα στη ζωή μας. Ακόμη και αν σήμερα κάποιος δεν έχει γίνει μάρτυρας ή στόχος εργασιακού εκφοβισμού κατά τη διάρκεια των ετών του εργασιακού του βίου, είναι σχεδόν σίγουρο πως θα γίνει. Το βιβλίο αυτό παρουσιάζει τον εργασιακό εκφοβισμό όπως ακριβώς είναι. Δίνει μορφή στις διαφορετικές εκφάνσεις του, τη σεξουαλική παρενόχληση, τη λεκτική βία, τον αποκλεισμό από τις ομάδες, τις κακές φήμες, περιγράφει τα αισθήματα και τις σκέψεις που έχει εκείνος που έχει στοχοποιηθεί, την απομόνωση, την απογοήτευση, την κατάθλιψη, το στρες

Δ Ε Λ Τ Ι Ο Π Α Ρ Α Γ Γ Ε Λ Ι Α Σ

Στην τιμή συμπεριλαμβάνονται έξοδα διεκπεραίωσης και ταχυδρομικά. Εσωκλείστε επιταγή ή money order: **National Herald, Inc. 37-10 30th Street, L.I.C, NY 11101-2614**

718-784 5255 • fax 718 472 0510 • info@ekirikas.com ή με χρέωση στην πιστωτική κάρτα:

American Express Master Card Visa Discover

ACCOUNT:	EXPIRATION DATE:
NAME:	
ADDRESS:	CITY:
STATE:	ZIP CODE:
PHONE:	FAX:
CELL:	E-MAIL:
SIGNATURE:	

Η διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας στο Λουδοβίκειο Μαξιμιλιάνειο Πανεπιστήμιο του Μονάχου (LMU)

Μαρία Λιάνου: Επιτετραμμένη για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας

Η διδασκαλία των Νεοελληνικών στο Πανεπιστήμιο του Μονάχου (LMU) λαμβάνει χώρα στο πλαίσιο των μαθημάτων που προσφέρονται από το Τμήμα Νεοελληνικών Σπουδών, το οποίο ξεκίνησε τη λειτουργία του με τη σημερινή μορφή από τη δεκαετία του 1980 και εντάσσεται στο ευρύτερο Ινστιτούτο με τη σημερινή ονομασία «Βυζαντινή Φιλολογία, Βυζαντινή Ιστορία της Τέχνης και Νεοελληνικές Σπουδές». Παρά τη σταδιακή κατάργηση Νεοελληνικών Τμημάτων σε πολλά ευρωπαϊκά Πανεπιστήμια, το Μόναχο έχει να επιδείξει κατά θαυμαστό τρόπο τη μέχρι σήμερα αδιάκοπη ακαδημαϊκή παρουσία «Ελληνικών Σπουδών» που ξεκινά ήδη από τα τέλη του 19ου αιώνα, όταν ιδρύθηκε η πρώτη έδρα παγκοσμίως για «Μεσαιωνική και Νεοελληνική Φιλολογία».

Κύριος ιδρυτής αυτής της έδρας και πατέρας των «Ελληνικών Σπουδών» στο Μόναχο υπήρξε ο αρχαιοελληνιστής Karl Krumbacher. Η πρωτεύουσα του Βαυαρικού Κρατιδίου υπήρξε πολύ νωρίς, ήδη από τον πρώιμο 19ο αιώνα, η κοιτίδα μεγάλου φιλελληνικού κινήματος για την απελευθέρωση της Ελλάδας. Στα πλαίσια αυτά ρόλο πρωτεργάτη στα θέματα ελληνικού πολιτισμού και παιδείας έπαιξε ο φιλέλληνας φιλόλογος Friedrich von Thiersch, πολιτογραφημένος στα ελληνικά ως Ειρηνάιος Θήρσιος, ο οποίος θα μπορούσε να θεωρηθεί και ως πρόδρομος του Karl Krumbacher στον τομέα της έρευνας και διδασκαλίας των Νέων Ελληνικών στη Βαυαρία.

Το αρχικό ενδιαφέρον του Krumbacher στρέφονταν στην εξέλιξη της προφορικής ελληνικής γλώσσας, που τελικά τον κατάντησε στις Βυζαντινές σπουδές. Κατά τη διάρκεια των σπουδών του ξεπέρασε τα στενά όρια της κλασικής φιλολογίας και άρχισε να ενδιαφέρεται περισσότερο για τη Νέα Ελλάδα. Σε αυτό τον βοήθησε σίγουρα και η γνωριμία και συναναστροφή του με πολυάριθμους Έλληνες φοιτητές που σπούδαζαν στο Μόναχο τότε. Σε αυτούς συγκαταλέγονταν ο γνωστός λαογράφος Νικόλαος Πολίτης, ο ποιητής Αριστομένης Προβελέγγιος και ο ζωγράφος Νικόλαος Γύζης.

Καταλυτικό ρόλο έπαιξε το ταξίδι του στην Ελλάδα (1884-1885), όπου πείστηκε για τη σπουδαιότητα της ενασχόλησής του με τη ζωντανή γλώσσα του ελληνικού λαού. Τόνιζε χαρακτηριστικά πως δεν ήταν κάτι ζωντανό το να ασχολείται με τα ερείπια των αρχαίων ναών και με τις επιγραφές των αρχαίων αγαλμάτων, όπως έκαναν πολλοί περιηγητές κι ερευνητές λόγω της ανάπτυξης της αρχαιολογίας εκείνη την εποχή. Ανάμεσα σε άλλους τομείς κανείς δεν μπορεί να αμφισβητήσει τον ρόλο

του Krumbacher ως γλωσσολόγου, διότι ασχολήθηκε ακόμη και με το ελληνικό «γλωσσικό ζήτημα», δηλαδή με το πρόβλημα καθαρεύουσα ή δημοτική. Με την έκδοση της «Ιστορίας της Βυζαντινής (δημόδους) λογοτεχνίας» το 1891 και την ίδρυση του επιστημονικού περιοδικού «Byzantinische Zeitschrift» γνωρίζει διεθνή αναγνώριση.

Ετσι το 1897 ο Karl Krumbacher αναγορεύτηκε τακτικός καθηγητής και το 1898 ακολούθησε η ίδρυση του περιβόητου Σεμιναρίου «Μεσαιωνικής και Νέας Ελληνικής Φιλολογίας» του Μονάχου με χρήματα από το εξωτερικό και ιδιαίτερα με τη συμβολή ελληνικών και ιδιωτικών κονδυλίων. Τα κρατικά κονδύλια σπρίχτηκαν στην απόφαση της 25.01.1898 της Κυβέρνησης Αλεξάνδρου Ζαΐμη (1897-1898). Ετσι στο Σεμινάριο του Μονάχου, που μετέπειτα θα μετονομαστεί σε «έδρα» ενσωματωμένη μέχρι σήμερα στο Λουδοβίκειο Μαξιμιλιάνειο Πανεπιστήμιο του Μονάχου, εξειδικεύτηκαν βυζαντινολόγοι και νεοελληνιστές που κατά τον 20ό αιώνα σελέκωσαν περαιτέρω πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα της Δυτικής και Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Από το φυτώριο αυτό ξεπήδησαν ο Νικόλαος Βέης, ο Κωνσταντίνος Αμάντος, ο Σωκράτης Κουγέας, ο Εμμανουήλ Κριαράς, ο Λίνος Πολίτης, ο Μανόλης Τριανταφυλλίδης και πολλοί άλλοι νεότεροι, οι οποίοι καθόρισαν σε μεγάλο βαθμό την πορεία της νεοελληνικής επιστήμης. Ιδιαίτερα ο Μανόλης Τριανταφυλλίδης, ο οποίος απέκτησε διδακτορικό το 1909 στον καθηγητή

Krumbacher, θεωρείται συνεχιστής της κληρονομιάς του δασκάλου του, αφού συνέβαλε αποφασιστικά στην ίδρυση της Νεοελληνικής Φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Περίφημο είναι δε μέχρι σήμερα το «Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών – Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη», που ανήκει στη Φιλοσοφική Σχολή του ΑΠΘ.

Στο πλαίσιο λειτουργίας της έδρας «Μεσαιωνικής και Νεοελληνικής Φιλολογίας» η διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας προσφέρονταν ανελλιπώς και χωρίς διακοπή ολόκληρο τον 20ό αιώνα – και ασφαλώς μέχρι σήμερα. Από τη δεκαετία του 1980, όταν ιδρύθηκε εντός των Βυζαντινών Σπουδών η καθηγεσία των Νεοελληνικών Σπουδών, η διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας πέρασε στην αρμοδιότητά της. Λόγω του μέχρι σήμερα ζωντανού φιλελληνικού κλίματος στο Μόναχο παρουσιάζεται τεράστιο ενδιαφέρον εκ μέρους των φοιτητών του Μονάχου για την εκμάθηση της Νεοελληνικής Γλώσσας. Για το μάθημα αυτό δλώνονται μέσω του ηλεκτρονικού συστήματος του Πανεπιστημίου δεσμευτικά τόσο φοιτητές που μετά από εξετάσεις αποκτούν τις προβλεπόμενες διδακτικές μονάδες (ECTS), όσο και εγγεγραμμένοι που παρακινούνται από καθαρά προσωπικό ενδιαφέρον κι αγάπη για την ελληνική γλώσσα και τον πολιτισμό. Είναι ενδεικτικό ότι για τα Νεοελληνικά εγγράφονται φοιτητές από όλες ανεξαιρέτως τις επιστήμες (κυρίως ανθρωπιστικές, αλλά και θετικές) και μέσω όλων των προγραμμάτων σπουδών (Bachelor, Master, PhD). Οι φοιτητές είναι κυρίως Γερμανοί, Έλληνες από μικτούς γάμους και λοιπές εθνικότητες. Ο αριθμός των εγγεγραφών για τη διδασκαλία της Νεοελληνικής υπερβαίνει κάθε ακαδημαϊκό έτος τις 150.

Η διδασκαλία των Νεοελληνικών στο Πανεπιστήμιο του Μονάχου είναι κατά εξάμνο δομημένη σε συγκεκριμένα επίπεδα: σε κάθε χειμερινό εξάμνο προσφέρεται το επίπεδο αρχαίων Α1 και αυτό των προχωρημένων Β1, ενώ σε κάθε θερινό εξάμνο διδάσκεται το επίπεδο Α2 και αντίστοιχα το Β2, καθώς επίσης και ένα παράλληλο σεμινάριο σε μάθημα εμβάθυνσης της Ελληνικής. Στο τέλος κάθε εξαμήνου διεξάγονται γραπτές εξετάσεις για κάθε επίπεδο αντίστοιχα, ενώ μόνο η επιτυχής εξέταση οδηγεί το επόμενο επίπεδο. Η επιτυχής συμμετοχή στα μαθήματα Νεοελληνικής Γλώσσας, πέρα από την απόκτηση διδακτικών μονάδων και τη φοίτηση από προσωπικό ενδιαφέρον, έχει εκτός των άλλων ως αποτέλεσμα και την απόκτηση γνώσεων για μελλοντική φοίτηση σε Ελληνικά Πανεπιστήμια στο πλαίσιο ανταλλαγής του Ευρωπαϊκού Προγράμματος Erasmus.

Μαρία Λιάνου, Μ.Α. Σπουδές Γαλλικής και Ελληνικής Φιλολογίας (απόκτηση πτυχίου) στο Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Σπουδές Κλασικής Αρχαιολογίας, Αρχαίας Ιστορίας και Ρομανικών γλωσσών (απόκτηση Master) στο Λουδοβίκειο Μαξιμιλιάνειο Πανεπιστήμιο Μονάχου. Μεταπτυχιακές σπουδές στο Τμήμα Νεοελληνικών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο Μονάχου (LMU). Μουσικοπαιδαγωγική δραστηριότητα και πολιτιστικά προγράμματα σε Μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους του Μονάχου για τα Ελληνόπουλα των αμιγών Ελληνικών σχολείων του Μονάχου. 1990-2000, Διδασκαλία Νεοελληνικής Γλώσσας στα «Σαββατιάτικα» Τμήματα Μητρικής Γλώσσας (Τ.Ε.Γ.) για Ελληνόπουλα που επισκέπτονται γερμανικά σχολεία. Από το 2000 φιλόλογος στα αμιγή Ελληνικά σχολεία του Μονάχου. Από το Ακαδημαϊκό έτος 2016/17 μέχρι σήμερα επιτετραμμένη για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στο τμήμα Νεοελληνικών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο του Μονάχου (LMU).

Λόγω του μέχρι σήμερα ζωντανού φιλελληνικού κλίματος στο Μόναχο παρουσιάζεται τεράστιο ενδιαφέρον εκ μέρους των φοιτητών του Μονάχου για την εκμάθηση της Νεοελληνικής Γλώσσας

4 Φεβρουαρίου 1843: Μνήμη Θεόδωρου Κολοκοτρώνη

Του Θεοφάνη Μαλκίδη*

Την 4η Φεβρουαρίου 1843 έφυγε από αυτή τη ζωή ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης, ο «Γέρος του Μωριά», η σπουδαία αυτή μορφή της Ελληνικής Επανάστασης, ο πρωταγωνιστής της Παλιγγενεσίας, ο κεντρικός ήρωας της ελευθερίας μας.

Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης γεννήθηκε, όπως αναφέρει στα απομνημονεύματά του που υπαγόρευσε στον τίμιο δικαστή Γεώργιο Τερτσέτη, «εις τα 1770, Απριλίου 3, την Δευτέρα της Λαμπρής... εις ένα βουνό, εις ένα δέντρο αποκάτω, εις την παλαιάν Μεσοπνίαν, ονομαζόμενον Ραμαβούν». Ήταν υιός του καπετανίου Κωνσταντή Κολοκοτρώνη (1747-1780) από το Λιμπούσι Αρκαδίας και της Γεωργίτσας Κωτσάκη, κόρης προεστού από την Αλωνίσταινα Αρκαδίας. Η οικογένεια των Κολοκοτρωναίων από το 16ο αιώνα, όταν και εμφανίζεται στο προσκήνιο της ελληνικής ιστορίας, βρίσκεται σε αδιάκοπο πόλεμο με τους Τούρκους και από το 1762 έως το 1806, εβδομήντα μέλη της οικογένειας εξοντώθηκαν από τους κατακτητές.

Το 1780, ο Θεόδωρος ήταν δέκα ετών, όταν ο πατέρας του σκοτώθηκε από τους Τούρκους, ένα γεγονός που σημάδεψε τη ζωή του. Στα 17 του έγινε οπλαρχηγός του Λεονταρίου και στα 20 του νυμφεύτηκε την κόρη του προεστού Αικατερίνη Καρούσου. Το 1806, κατά τη διάρκεια του διωγμού των κλεφτών από τους Τούρκους, κατόρθωσε να διασωθεί και να καταφύγει στη Ζάκυνθο, όπου κατατάχθηκε στον αγγλικό στρατό κι έφθασε μέχρι το βαθμό του ταγματάρχη. Το 1818 μυήθηκε στη Φιλική Εταιρεία και στις αρχές του 1821 αποβιβάστηκε στη Μάνη για να λάβει μέρος στον Αγώνα.

Στις 23 Μαρτίου του 1821 συμμετείχε στο υπό τον Πετρόμπεη Μαυρομικάλη στρατιωτικό σώμα που κατέλαβε την Καλαμάτα, σηματοδοτώντας την έναρξη και την πρώτη επιτυχία της Ελληνικής Επανάστασης. Η νίκη των Ελλήνων στο Βαλτέτσι (13 Μαΐου 1821) και η άλωση της Τρίπολης (23 Σεπτεμβρίου 1821), οφείλονται αποκλειστικά και μόνο στον Κολοκοτρώνη και τον επέβαλαν ως αρχηγό του Επαναστατικού Στρατού της Πελοποννήσου.

Στη μάχη των Δερβενακίων (26-28 Ιουλίου 1822), όπου καταστράφηκε ο στρατός του Δράμαλη, ανα-

Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης νεκρός

Ο Τάφος του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη στο Α΄ Νεκροταφείο.

δείχθηκε η στρατηγική του ιδιοφυΐα και η κυβέρνηση Κουντουριώτη τον διόρισε αρχιστράτηγο των επαναστατικών δυνάμεων. Η ίδια, όμως, κυβέρνηση θα τον φυλακίσει στην Υδρα, κατά τη διάρκεια των εμφύλιων συρράξεων των ετών 1823 και 1824, όπου είχε πρωταγωνιστικό ρόλο, τότε που δολοφονήθηκε από τους αντιπάλους του ο γιος του Πάνος. Η ίδια κυβέρνηση που φυλάκισε τον Κολοκοτρώνη, θα τον απελευθερώσει, όταν τον Μάιο του 1825,

ο Ιμπραήμ απειλούσε να καταστείλει την επανάσταση. Ο Κολοκοτρώνης θα κατορθώσει να κρατήσει ζωντανή την επανάσταση, εμπνέοντας και ενδυναμώνοντας τις Ελληνίδες και τους Έλληνες στις δύσκολες στιγμές.

Μετά την απελευθέρωση συντάχθηκε με τον Ιωάννη Καποδίστρια, αλλά μετά τη δολοφονία του κυβερνήτη, κατά τη διάρκεια της αντιβασιλείας διώχθηκε και καταδικάστηκε σε θάνατο τον Μάιο του 1834.

Μετά την ενπλικίωσή του, ο Οθώνας του χάρισε την ποινή, τον διόρισε σύμβουλο της Επικρατείας και τον ονόμασε αντιστράτηγο.

Τα τελευταία χρόνια της ζωής του, ο Κολοκοτρώνης τα πέρασε στην Αθήνα με την Μαργαρίτα Βελισσάρη (η σύζυγός του είχε πεθάνει το 1820). Την ίδια περίοδο υπαγόρευσε στον Γεώργιο Τερτσέτη τα απομνημονεύματά του, που κυκλοφόρησαν το 1851 με τον τίτλο «Διήγησις συμβάντων της ελληνικής φυλής από τα 1770 έως τα 1836» και τα οποία αποτελούν πολύτιμη πηγή για την Ελληνική Επανάσταση.

Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης με την Αικατερίνη Καρούσου απέκτησαν τέσσερα παιδιά, τον Πάνο (1798-1824), τον Γενναίο (1806-1868), τον Κολλίνο (1810-1848) και την Ελένη, ενώ με τη Μαργαρίτα Βελισσάρη τον Παναγιωτάκη (1836-1893), τον οποίο αναγνώρισε με τη διαθήκη του.

Ο Κολοκοτρώνης, δαιοσθάνομενος το τέλος του, περιόδευσε σε όλη την Πελοπόννησο, όπου αποχαιρέτησε και συγχώρεσε φίλους και εχθρούς και ζήτησε τη συγχώρεσή τους ακόμη και από αυτούς που δεν έβλαψε!

Πέρασε επίσης από τις Σπέτσες και από την Υδρα, για να συμφιλωθεί με τον Κουντουριώτη, ο οποίος στον

εμφύλιο τον είχε φυλακίσει στον Προφήτη Ηλία της Υδρας. Συγχώρεσε ακόμη τον Σχινά, τον υπουργό Δικαιοσύνης που πίεζε τους σπουδαίους δικαστές Τερτσέτη και Πολυζωΐδη για την καταδίκη του, την περίοδο της φυλάκισής του στο Παλαμίδι του Ναυπλίου.

Ο Κολοκοτρώνης έφυγε από αυτή τη ζωή την 4η Φεβρουαρίου 1843. Στην κηδεία του, οι συναγωνιστές και συμπολεμιστές του, του φόρεσαν τη στολή του στρατηγού και τα τσαρούχια του, τον έζωσαν με το σπαθί του, τοποθέτησαν μια οθωμανική σημαία στα πόδια του να την πατάει συμβολικά και τον έβαλαν στο φέρετρο. Σε αυτό τοποθέτησαν επίσης την περικεφαλαία και τη στολή που φερούσε όταν βρισκόταν στα Επτάνησα.

Η νεκρώσιμη πομπή φεύγοντας από την οικία του και αφού διέσχισε τις οδούς Ερμού και Αιόλου έφθασε στην εκκλησία της Αγίας Ειρήνης, όπου το πλήθος είχε κατακλύσει την εκκλησία και την περιοχή για την Εξόδιο Ακολουθία. Εκεί ο υιός του Κολίνος λιποθύμησε, ο Γενναίος, παρά την αρχική του ψυχραιμία, δεν άντεξε και ξέσπασε σε κλάματα, ενώ γοερά θρηνούσε ο νεαρός υιός του Πάνος ο δεύτερος, που είχε αποκτήσει με την Μαργαρίτα Βελισσάρη, αφού ο πρώτος Πάνος είχε δολοφονηθεί στον ελληνικό εμφύλιο...

Στη συνέχεια οι χιλιάδες λαού διέσχισαν τους κεντρικούς δρόμους της πρωτεύουσας, συνοδεύοντας τον Γέρο του Μωριά για την ταφή του στο Α΄ Νεκροταφείο Αθηνών. Ήταν ο αποχαιρετισμός στον άνθρωπο που έβαλε πάνω απ' όλα, ακόμη και από τη ζωή του και τη ζωή της οικογένειάς του, την Ελευθερία και την Ανεξαρτησία του Ελληνισμού.

Υ.Γ.: Ελπίζω ότι την 4η Φεβρουαρίου οι θεσμοί της χώρας, τιμώντας τον πρωταγωνιστή της Επανάστασης και της Ελευθερίας μας, θα οργανώσουν αφιερώματα και σχετικές εκδηλώσεις, ενώ τα Μέσα Ενημέρωσης θα προβάλλουν ειδικές τηλεοπτικές και ραδιοφωνικές εκπομπές. Ελπίζω...

* Ο Θεοφάνης Μαλκίδης είναι διδάκτορας του Παντείου Πανεπιστημίου και συγγραφέας του βιβλίου 1821: Θεόδωρος Κολοκοτρώνης. Λευκωσία, εκδόσεις Αιγαίον

Ερμής στον Υδροχόο έως 22 Φεβρουαρίου

Προτάσσοντας την καινοτομία και την πρωτοτυπία

Από την Λίλιαν Σίμου

Δευτέρα 5 Φεβρουαρίου και ο Ερμής βρίσκεται στο ζώδιο του Υδροχόου. Μία εξαιρετική θέση για τον Ερμή, αφού ο κυβερνήτης του Υδροχόου, Ουρανός, θεωρείται ως η ανώτερη οκτάβα του. Θα παραμείνει ως και την 22α Φεβρουαρίου στο ζώδιο αυτό.

Ιδιαίτερη έμφαση θα υπάρχει τη Δευτέρα 5 Φεβρουαρίου, καθώς θα συμβαδίζει με τον Πλούτωνα στον Υδροχόο, προσδίδοντας βάθος σκέψης, δυνατότητα αποκαλύψεων και ανακαλύψεων. Ο λόγος θα έχει πειθώ και θα είναι πολύ ενδιαφέροντα όσα θα υποστηρίζετε.

Το ένστικτο με την διορατική μας αντίληψη, θα διευκολύνουν τις απόψεις, τις ιδέες, τις επιλογές και θα είμαστε προνοητικοί, εκπλήσσοντας τους άλλους.

Η ελευθερία, η ανατροπή, η αλλαγή, η διαφορά και η ανασυγκρότηση και η προσωπική μας ανανέωση θα είναι οδηγός μας.

Αφήνουμε πλέον την συγκροτημένη και δομημένη αυστηρά σκέψη... και έχουμε ανοιχτούς ορίζοντες, νέα οπτική, νέες αναζητήσεις.

Είναι η χρονική στιγμή να επιλέξουμε νέα μονοπάτια στη δράση, στη σκέψη, στη γνώση. Να κάνουμε νέες γνωριμίες, να εντρυφήσουμε σε πνευματικές φιλοσοφικές διαδρομές, να πιστέψουμε στην αλλαγή που προέρχεται από τη δύναμη του νου.

Κατά τη διάρκεια της διαδρομής του, ανάλογα με τους συνδυασμούς προς τους υπόλοιπους πλανήτες, θα φέρει:

Θετικές επιρροές:

- Ευφρενείς ιδέες
- Νέες ιδέες
- Νέα γνώση
- Νέες αντιλήψεις
- Πρωτοτυπία και έμπνευση
- Ευρηματικότητα
- Αποκαλύψεις
- Άνεση στην επικοινωνία
- Διανοητικές ασχολίες
- Εντυπωσιακή γραπτό ή προφορικό λόγο
- Συλλογικές προσπάθειες
- Ανθρωπιστική δράση
- Αλτρουισμό
- Επαναστατικές επιλογές
- Διορατική αντίληψη
- Ενασχόληση με την Αστρολογία, την

Αστρονομία, τα Μαθηματικά, τους υπολογιστές

Αρνητικές επιρροές:

- Προκλήσεις
- Εκνευρισμό
- Αντιπαραθέσεις
- Απρόοπτα
- Αντιπερισπασμό
- Διάλυση
- Χωρισμό
- Περιέργεια
- Περιέργες συναντήσεις
- Ηλεκτρισμένη ατμόσφαιρα
- Ελλειψη κυριαρχίας
- Ασύνδετη ή άναρχη συμπεριφορά

Δεν παύει να είναι ένας Ερμής, που θα οδηγήσει η περιέργειά του στον Υδροχόο, σε έμπνευση, ευρηματικές λύσεις, πρωτότυπες ιδέες!

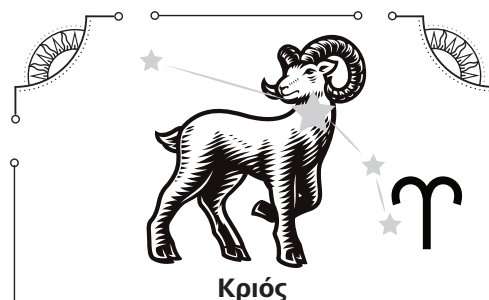
As απολαύσουμε τα «δώρα του»!

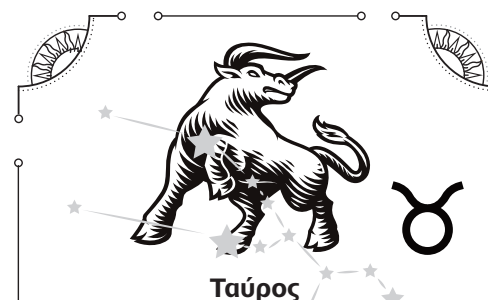
Λίλιαν Σίμου

Σύμβουλος αστρολογίας - αυτογνωσίας,
σεμινάρια και αρθρογραφία

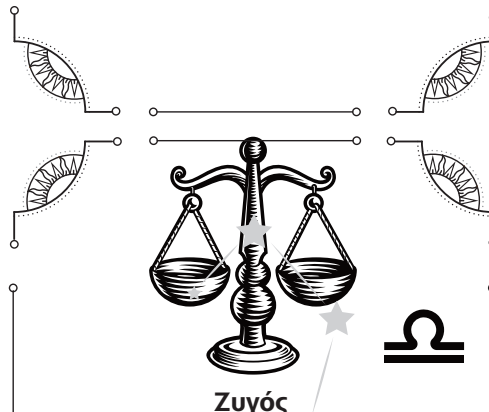
6972180667 - lsimou@gmail.com
www.astrolife.gr

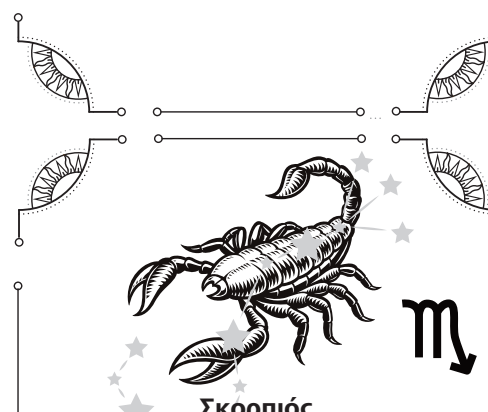
Αυτό τον καιρό θα κάνετε πολλά σχέδια και όνειρα και ελπίζετε να πραγματοποιηθούν. Όμως για να πραγματοποιηθούν πρέπει να κάνετε κι εσείς κάτι, δεν πρέπει να μένετε μόνο στα λόγια ή στα σχέδια. Πρέπει να αποφασίσετε τελικά τι θέλετε να κάνετε και να ξεκινήσετε να τα εφαρμόζετε. Έχετε καλούς φίλους που είναι έτοιμοι να σας συμπαρασταθούν ή να συμμετέχουν σε ένα έργο σας. Είστε αγαπτητοί και προσοί στις παρέες σας έτσι δεν αποκλείετε να κάνετε μια νέα γνωριμία με κάποιο πρόσωπο που θα σας συγκινήσει ερωτικά. Μία συλλογική δραστηριότητα θα αποδώσει αυτή την εποχή και μπορείτε να ασχοληθείτε με φιλανθρωπικά έργα ή κοινωνικά έργα. Κάποια δυσκολία ίσως υπάρξει παροδικά στις προσωπικές σχέσεις, καθώς θα σας απορροφήσουν οι δραστηριότητες στον κοινωνικό χώρο. Ζυγίστε καλύτερα τις σχέσεις που έχουν βαρύτητα.

Οι κοινωνικές και επαγγελματικές υποχρεώσεις είναι πολλές και επιτείνουν το φυσικό σας άγχος. Έχετε κουραστεί, αλλά και σας ενδιαφέρει η αναγνώριση. Πολλές ιδέες, πολλές δραστηριότητες, προτάσεις, προκλήσεις... Θα μπορούσατε για να μην αγχώνεστε να ρυθμίσετε μεθοδικά και υπομονετικά τον χρόνο σας. Συζητήστε, ενημερωθείτε, πληροφορηθείτε, για το αντικείμενό σας. Αν είστε σε μία ανοδική πορεία στην καριέρα, κάνετε τις προτάσεις σας αυτή την εποχή. Αν δεν έχετε εργασία, τολμήστε και στείλετε βιογραφικά. Αποφύγετε όμως συζητήσεις, σχόλια και αντιπαραθέσεις που μπορεί να σας εκθέσουν κοινωνικά. Ενδεχομένως μπορείτε να συμβουλευτείτε όποιον ζητήσει την γνώμη σας. As είστε αντικειμενικοί και δίχως πολλά λόγια όμως. Η ειλικρίνεια κάποιου συνεργάτη θα αμφισβητηθεί και θα ήταν καλό να μην είστε εντελώς εύπιστοι και βολικοί.

Ενθαρρύνεστε να δημιουργήσετε μέσω ιδεών, γνώσης, πληροφοριών, δραστηριοτήτων. Θα πειραματιστείτε, θα προκαλέσετε την τύχη σας, θα ευνοηθείτε. Είστε σε μία περίοδο που κάνετε τις σωστές επαγγελματικές κινήσεις την κατάλληλη στιγμή. Αν είστε συνετοί και σοβαροί σ' αυτό που κάνετε, κανείς δεν μπορεί να σας αμφισβητήσει. Θα είστε περισσότερο εκπαιδευτικοί και εκφραστικοί στα συναισθήματά σας. Θα είναι εύκολο να κατακτήσετε το ταίρι που σας ενδιαφέρει, ή να αναθερμάνετε την ήδη υπάρχουσα σχέση. Αποφύγετε όμως να μπειτε στο δίλημμα μίας διπλής σχέσης. Με το παιδί σας μπορείτε να έχετε μία δραστηριότητα από κοινού. Μπορεί να είναι ένα άθλημα, αλλά και μικρές έξοδοι, όπου η επικοινωνία θα σας φέρει πιο κοντά. Ένα δημιουργικό χόμπι σας συναρπάζει, κυρίως αν έχει σχέση με εγκεφαλικό χόμπι ή ένα σπορ.

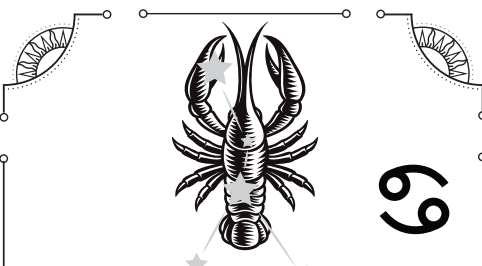

Βασικό σας ενδιαφέρον είναι το σπίτι και η οικογένεια αυτή την εποχή. Σας απασχολούν ιδιαίτερα και δραστηριοποιείστε μέσω αυτών. Οι συναντήσεις και οι συναλλαγές για οικογενειακές υποθέσεις, επιβαρύνουν το πρόγραμμά σας και ίσως υπάρξουν περίπλοκες καταστάσεις με τις δύσκολες όψεις του Ποσειδώνα. Τακτοποιείτε τις εργασίες που έχετε να κάνετε και θέσετε ψύχραιμα και μεθοδικά τα όρια, για να τις διεκπεραιώσετε στον σωστό χρόνο. Καθώς αναλώνετε σε πολλές υποχρεώσεις ταυτόχρονα, μπορεί να δυσκολευτείτε να τις προωθήσετε. Χαλαρώστε και ακολουθείτε με σειρά τις προτεραιότητες. Αποφύγετε αυτή την εποχή τις διαφωνίες ή την μεγάλη αντίληψη ευθυνών, γιατί θα είναι αρκετά δύσκολο να εστιάζετε στα σοβαρά και ουσιαστικά θέματα. Παρανόηση ή αντιπαράθεση με τους οικείους, θα σας πικράνουν.

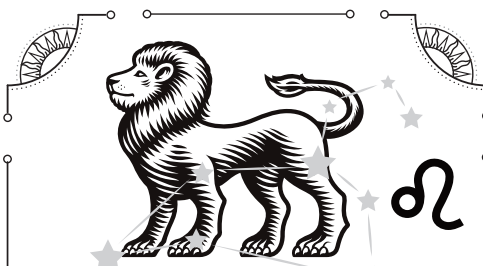
Δίδυμοι

Με τον Ερμή σε θετική γωνία προς το ζώδιό σας, είστε κοινωνικοί και χαρούμενοι, κάνετε σχέδια για ταξίδια και γνώση. Είναι τόσες πολλές οι ιδέες κι ίσως δεν μπορείτε να αποφασίσετε εύκολα ποια θα επιλέξετε ως προτεραιότητα. Με τις δραστηριότητές μας ωστόσο, θα υπάρξει ευχέρεια και ένα άνοιγμα προς το εξωτερικό, αν αυτό συνάγει με το ατομικό σας ωροσκόπιο. Δεν αποκλείεται να κάνετε κάποιο ταξίδι. Σε μία μετακίνηση ή ταξίδι, μία κατάκτηση θα σας προσελκύσει προφανώς, αλλά πρέπει να είστε επιφυλακτικοί πριν επενδύσετε. Η διάρκεια δεν είναι σίγουρη. Κάποιες υποχρεώσεις οδηγούν σε μακρόπνοους στόχους, αλλά μην αποθαρρύνετε αν απαιτείται χρόνος. Χειρίζεστε τα θέματα με υπευθυνότητα και σοβαρότητα πράγμα που εκτιμάται.

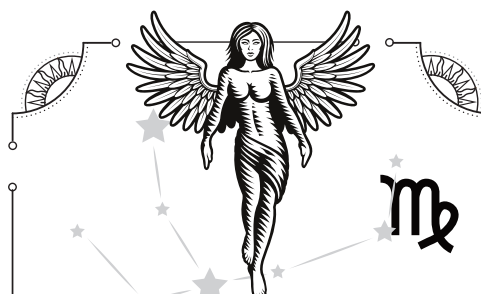
Καρκίνος

Αν συναντήσετε άτομα που είναι ενάντια στα πιστεύω σας ή στις προσωπικές σας ανάγκες, θα έχετε άγχος και ίσως θα ενδοχληθείτε ιδιαίτερος. Δεν αποκλείεται, να έρθετε σε λεκτική διαφωνία με τον/την σύντροφο ή έναν συνεργάτη σας, για οικονομικά θέματα και αυτό θα γίνει αφορμή να αλλάξετε στάση στις οικονομικές σας συναλλαγές. Ας είστε επιφυλακτικοί και συνετοί στη διαχείριση των οικονομικών σας. Συναισθήματα ζήλιας σας στενοχωρούν αλλά και προκαλούν να γίνετε περισσότερο εκφραστικοί στην ερωτική σας σχέση. Αναζητώντας την λογική αιτία για ό,τι σας απασχολεί αυτή την εποχή, αποφορτίστε ψυχολογικά. Είναι απαραίτητο, καθώς έχετε την τάση να διατηρείτε στη μνήμη τις εμπειρίες και να ταλαιπωρείστε. Οι αποφάσεις που θα πάρετε, πρέπει να διερευνηθούν σε βάθος για να έχουν την επιτυχία που επιθυμείτε.

Λέων

Θα αισθανθείτε ότι οι άνθρωποι με τους οποίους έρχεστε σε επαφή αντιμετωπίζουν με κάποια δόση επιπολαιότητας την ζωή. Αυτό μπορεί να σας ενοχλήσει, αλλά δεν υπάρχει λόγος να τους ασκήσετε κριτική διότι θα αντιδράσουν εριστικά. Δεν σας συμφέρει να χαλάσετε τις καλές σχέσεις που έχετε δημιουργήσει τον τελευταίο καιρό. Με το ταίρι σας μπορεί να έλθετε σε διαφωνία, αν προσπαθήσει ο ένας από τους δύο να περιοχύσει του άλλου. Υπάρχει όμως περίπτωση να κουραστείτε ή να παρεξηγηθείτε με κάποιους συγγενείς. Ίσως δημιουργηθεί παρανόηση ή σας έχουν δώσει λανθασμένες εντυπώσεις. Αυτό το διάστημα οι σκέψεις σας εστιάζονται έντονα σε θέματα προσωπικά ή οικογενειακά και κάνετε όνειρα που δεν μπορούν να προοδεύσουν -όπως θα έλατε- άμεσα. Κάποιες καθυστερήσεις σας καταπονούν, αλλά χρειάζεται να μην αποθαρρύνετε.

Παρθένος

Προσαρμόζετε τους τρόπους και την συμπεριφορά σας ανάλογα με τις επιθυμίες και τις ανάγκες των ανθρώπων που σας περιβάλλουν καθημερινά, για να πετύχετε καλύτερες σχέσεις. Εκφράζετε τα συναισθήματά σας και μοιράζετε τις σκέψεις και τις ανησυχίες σας μαζί τους. Η ανταλλαγή απόψεων και οι συζητήσεις για θέματα που σας απασχολούν, θα φανούν πολύ χρήσιμες διότι θα σας βοηθήσουν να βρείτε λύσεις στα προβλήματα που σας απασχολούν. Οι συμβουλές τους είναι αξιόπιστες, αν και σας περιορίζουν αυστηρά σε πλαίσια, γιατί προέρχονται από ευσυνείδητα και υπεύθυνα πρόσωπα. Ενδιαφέρεστε να κλείσετε εμπορικές συμφωνίες, να αρχίσετε μια καλή επαγγελματική συνεργασία και να κάνετε τις συναλλαγές εκείνες που θα σας ωφελήσουν. Ωστόσο, μην αναλωθείτε σε πολλές δραστηριότητες ή σε ενδιαφέροντα που είναι «ξένα» προς εσάς.

Τοξότης

Αυτή την περίοδο γίνεστε πιο κινητικοί και πιο ομιλητικοί. Όμως και πιο αγχώδεις γιατί έχετε πολλά να κάνετε αλλά δεν έχετε διάθεση για τίποτα, πιάνετε το ένα και το αφήνετε να ασχοληθείτε με κάτι άλλο. Κάνετε σχέδια μέσα στο μυαλό σας αλλά δεν έχετε διάθεση να τα εφαρμόσετε. Οι ιδέες είναι πολλές, ποικίλες, με εναλλαγές διαθέσεων. Είναι ένα διάστημα που θέλετε να περνάτε καλά, να έρχεστε σε επαφή με κόσμο, να συζητάτε και να φλερτάρτε. Δεν έχετε διάθεση να ασχοληθείτε με πρακτικά θέματα ή να χάνετε χρόνο με εργασίες που δεν σας προσφέρουν χαρά. Γίνεστε αγαπτητοί εύκολα στον περίγυρο, διεκδικώντας μία θέση στην συντροφιά σας. Τα φλερτ δεν θα λείψουν αυτές τις μέρες, ίσως απλά για να βιώσετε το παιχνίδι της κατάκτησης και της επιβεβαίωσης. Μπορείτε να γράψετε, να εκφράσετε τις ανησυχίες σας και τις σκέψεις σας.

Αιγόκερως

Ενδέχεται να υπάρξει η επιθυμία να αγοράσετε κάτι που είναι όμορφο ή χρήσιμο για σας. Είναι στα σχέδιά σας αλλά θα πρέπει να αποφύγετε να κάνετε σημαντική κίνηση βιαστικά. Είστε σε μια περίοδο όπου κάνετε αρκετά έξοδα για διάφορους λόγους. Κερδίζετε χρήματα από περισσότερες από μία πηγές, ίσως κάνετε ένα δεύτερο επάγγελμα ή μπορεί να έχετε κέρδη από μια διανοητική εργασία. Είστε περισσότερο κινητικοί από αυτό που επιτάσσει η φύση σας, ωστόσο, ας μην δημιουργείτε άγχος. Είναι η κατάλληλη περίοδος για περισσότερες ευκαιρίες και πρέπει να παλέψετε και να τις διεκδικήσετε! Ένα κρυφό σας όνειρο, είναι σε εφαρμογή και υλοποιείται σταδιακά, αρκεί να είστε ευέλικτοι και ευπροσάρμοστοι.

Υδροχόος

Ο Ερμής στο ζώδιό σας, βοηθά να αναπτύξετε το χάρισμα του λόγου. Κάνετε πολλές σκέψεις και έχετε πολλά σχέδια. Αυτά που θέλετε να κάνετε είναι πολλά και αισθάνεστε ότι δεν σας φτάνει το εικοσιτετράωρο για να τα προλάβετε. Ο πολυμερισμός των δραστηριοτήτων είναι ένα πρόβλημα για σας. Οι πολλές ανάγκες, ή τα πολλά ενδιαφέροντα δίχως να έχετε ένα μεθοδικό πρόγραμμα, θα σας κουράσουν. Προσπαθήτε να επιβληθείτε και να περάσετε τις απόψεις σας έντονα. Κάποιοι θα θεωρήσουν πως είστε καυστικοί, αν δεν προσέξετε. Ας διατηρήσετε την λεπτότητα στην συμπεριφορά και ας συζητήσετε περισσότερο διαλλακτικά. Προσέχετε όταν οδηγείτε και όταν χειρίζεστε αιχμηρά αντικείμενα γιατί είστε επιρρεπείς σε ατυχήματα. Η εικόνα σας μετρά και είστε αποφασισμένοι να την υποστηρίξετε!

Ιχθείς

Αυτή την περίοδο γίνεστε περισσότερο κινητικοί αλλά με ένα εσωτερικό άγχος.

Θα έχετε πολλές ιδέες, σκέψεις, οραματισμούς, αλλά δεν έχετε διάθεση να κάνετε τίποτα, θα ξεκινήσετε ένα θέμα και μπορεί το αφήσετε μετά αυτό που ξεκινήσατε για κάτι άλλο. Κάνετε σχέδια μέσα στο μυαλό σας, αλλά δεν έχετε διάθεση να τα εφαρμόσετε. Πρόκειται για μία περίοδο με εσωτερική αναζήτηση, ίσως ενασχόληση με τον εσωτερισμό, με τα βαθύτερα βιώματα και μία παροδική απόσυρση.

Θα αναπτύξετε τις ψυχικές σας δυνάμεις, τη διαίσθηση κυρίως και θα ονειρευτείτε τα επόμενα βήματα της ζωής. Δεν αποκλείεται να έχετε μία κρυφή σχέση, δραστηριότητα, προσδοκία για δράση. Λόγω άγχους μπορεί να έλθετε σε λεκτική αντιπαράθεση με τον/την σύντροφο.

Είμαστε οι μεγαλύτεροι νεροπότες της υδρογείου...

Του Θωμά Σιταρά, Συγγραφέας-Αθηναιογράφος

«Αριστον ύδωρ» είπε ο Πίνδαρος. Αλλά δεν μας είπε να πίνουμε δέκα ποτήρια το δευτερόλεπτο. Γιατί αυτό συμβαίνει στην Ελλάδα μας μόλις αρχίζει να καλοκαιριάζει.

Η ημέρα μας αρχίζει με ένα ποτήρι νερό, που το πίνουμε με κλειστά τα μάτια -σκέτη απόλαυση- πλαταγίζουμε τα χείλη και μετά σταυροκοπιόμαστε! Η ημέρα μας μπορεί να ξεκινήσει...

Στα εστιατόρια, τα ζαχαροπλαστεία, τα καφενεία χρειάζεται ειδική υπηρεσία για την διανομή των νερών.

- Αλλο ένα ποτηράκι νερό, παιδί μου, σε παρακαλώ.

Και σε λιγάκι άλλο και πάλι άλλο, και διαρκώς άλλο. Γι' αυτό οι διακριτικοί άνθρωποι, που λυπούνται τα γκαρσόνια, κάνουν την παραγγελία τους χονδρικώς.

- Φέρε καμιά δεκαριά νερά, παιδί μου, να μη σε ενοχλούμε κάθε λίγο και λιγάκι.

Και βλέπει κανείς το πρωτοφανές στον κόσμο θέαμα να μετακομίζεται ένας πελώριος δίσκος με δέκα ποτήρια νερού σε ένα τραπέζι που κάθονται δύο μόνο άνθρωποι.

Αλλά μήπως αυτή η κίνηση των νερών παρατηρείται μόνο στα δημόσια κέντρα; Στα σπίτια η μεγαλύτερη περιποίηση που μπορεί να κάνει κανείς σε άνθρωπο, είναι να του προσφέρει ένα ποτήρι νερό.

- Παίρνετε ένα γλυκό;

- Ευχαριστώ μην ενοχλείστε.

- Για να πιείτε ένα ποτηράκι νερό.

- Αν είναι έτσι ευχαριστώ.

Το γλυκό του κουταλιού και το λουκούμι είναι απλούστατα προφάσεις για να απολαύσουμε το νερό. Και η μεγαλύτερη έκφραση δυσαρέσκειας προς έναν άνθρωπο είναι να πει κανείς γι' αυτόν:

- Δεν θυμάμαι να μου έχει δώσει ο άθλιος ένα ποτήρι νερό στο σπίτι του!

Οι Έλληνες είναι απλούστατα οι αλκοολικοί του νερού!

...

Αλλά πού οφείλεται η εθνική αυτή διψομανία;

Στο κλίμα υποθέτω. Άνθρωποι που έζησαν σε τροπικές χώρες βεβαιώνουν ότι οι κάτοικοι των τόπων αυτών δεν πίνουν ούτε το εκατοστό του νερού που πίνουμε εδώ.

Υστερα έχουμε και την εθνική μας μαγειρική που ανάβει φωτιές στα χαλασμένα μας στομάχια. Γι' αυτό ακριβώς μόνο στην Ελλάδα υπάρχουν δοκιμαστές -degustateurs για να πούμε και το γαλλικό μας!- νερού!

Αυτοί γνωρίζουν τα διάφορα νερά του τόπου, όπως άλλοι γνωρίζουν τα κρασιά. Το μεγαλύτερο εγκώμιο που μπορεί να κάνει κανείς για το κτήμα του, είναι να μας πληροφορήσει

ότι έχει θαυμάσιο και προπάντων χωνευτικό νερό.

Πώς να περισσεύει μετά νερό για να πλυθούμε;

Κάποιος φίλος μου αγόρασε πριν μερικές μέρες ένα βαρέλι νερό για να παίρνει το λουτρό του.

- Πώς πήγε με την καινούργια ντουζιέρα; τον ρώτησα.

- Με τι νερό; μου απάντησε. Το βαρέλι που αγόρασα με τις ζέστες που έπιασαν το ήπιαμε όλο στο σπίτι. Να ήτανε και άλλο!

Μεγάλη πλάνη τελικά στη φήμη για τους Έλληνες ότι τάχα δεν κάνουν λουτρά. Κάνουν και παρακάνουν αλλά μόνο εσωτερικά!

(Βασισμένο σε χρονογράφημα του Παύλου Νιρβάνα για την εφημερίδα «Εστία», 1928)

Θωμάς Σιταράς, Συγγραφέας-Αθηναιογράφος, FB: Σιταράς Θωμάς

Ζαν Μπαλούκας: Μία ξεχασμένη πρωταθλήτρια

Του Steve Frangos

Είναι εκπληκτικό το γεγονός ότι, κατά κάποιον τρόπο, η ελληνοαμερικανική κοινότητα φαίνεται να έχει ξεχάσει εντελώς την Ζαν Μπαλούκας (Jean Balukas). Ένα παιδί θαύμα που, σε εξαιρετικά νεαρή ηλικία, έγινε μία από τους κορυφαίους σε παγκόσμιο επίπεδο παίκτες αμερικανικού μπιλιάρδου όλων των εποχών και τώρα φαίνεται να έχει διαγραφεί τελείως από τη μνήμη των Ελλήνων που ζουν στη Βόρεια Αμερική.

Η Μπαλούκας, στην εποχή της μια αναγνωρισμένη Ελληνοαμερικανίδα, δεν ήταν απλώς μια από τις καλύτερες πρωταθλήτριες αμερικανικού μπιλιάρδου που έπαιξαν ποτέ, αλλά και μια αναγνωρισμένη υπέρμαχος των δικαιωμάτων των γυναικών τη δεκαετία του 1960. Για κάποιο λόγο έχει διαφύγει από τη συλλογική μας συνείδηση.

Πριν από χρόνια, ήμου σίγουρος ότι ο Τομ Γουλφ (Tom Wolfe), αφού έγραψε για τον Ελληνοαμερικανικό σχεδιαστή αυτοκινήτων Τζορτζ Μπάρις (George Barris) (1925-2015) στη συλλογή δοκιμών του «The Electric Kool-Aid Acid Test» (Bantam, 1968), αναμφίβολα σύντομα θα έγραφε ένα δοκίμιο για τη Ζαν Μπαλούκας. Αλλά ενώ ο Γουλφ δεν έγραψε ποτέ αυτό το δοκίμιο για τις απίστευτες αθλητικές ικανότητες της Μπαλούκας, κυριολεκτικά αμέτρητοι άλλοι το έχουν κάνει με μεγάλη λεπτομέρεια. Το μόνο που μπορώ να προσφέρω εδώ δεν είναι παρά ένα μικρό μέρος των πληροφοριών που αντλήθηκαν από κείμενα της συγκεκριμένης περιόδου σχετικά με την καριέρα της Μπαλούκας - καθώς και μια φευγαλέα ματιά στις συνεχείς καθημερινές δραστηριότητες της από εκείνες τις πρώιμες αλκυονίδες ημέρες.

Η Ζαν Μπαλούκας γεννήθηκε στις 28 Ιουνίου 1959 στο Μπρούκλιν της Νέας Υόρκης από τον Άλμπερτ και την Πέγκυ Μπαλούκας (Albert και Peggy Balukas). Η νεαρή Ζαν άρχισε να παίζει μπιλιάρδο στο σπίτι της οικογένειάς της περίπου στην ηλικία των τεσσάρων ετών. Η Μπαλούκας συνέχισε αργότερα να εξασκεί τις ικανότητές της στο μπιλιάρδο της οικογένειάς της στο Bay Ridge, τότε που ονομαζόταν Ovington Billiards. Σύμφωνα με δημοσιευμένες μαρτυρίες, η νεαρή Μπαλούκας άρχισε να παίζει μπιλιάρδο στην αίθουσα της οικογένειάς της σε ηλικία επτά ετών και γρήγορα απέκτησε τη φήμη ενός παιδιού-θαύματος.

Η νεαρή Ζαν Μπαλούκας «θεωρήθηκε παιδί-θαύμα, καθώς έγινε γνωστή στο κοινό για πρώτη φορά σε ηλικία 6 ετών σε μια έκθεση μπιλιάρδου που πραγματοποιήθηκε στο Grand Central Terminal της Νέας Υόρκης και στη συνέχεια εμφανίστηκε σε τηλεοπτικές εκπομπές όπως το «To Tell the Truth», το «What's My Line» και το τηλεοπτικό σόου του CBS «I've Got a Secret»... Σε ηλικία μόλις 9 ετών κατέλαβε την

5η θέση το 1969 στο U. S. Open straight pool championship, και κατέλαβε την 4η και 3η θέση αντίστοιχα στα δύο επόμενα U.S. Open... Η νεαρή Μπαλούκας συμμετείχε επίσης σε μια εκπομπή με τίτλο «Superstars»... Από αυτό το πρώιμο ξεκίνημα, η Μπαλούκας κυριάρχησε στο γυναικείο επαγγελματικό μπιλιάρδο κατά τις δεκαετίες του 1970 και 1980 (Wikipedia.com)».

Το γεγονός ότι η νεαρή Ζαν ήταν απλώς ένα παιδί δεν περνούσε απαρατήρητο από κανέναν. Για παράδειγμα, το 1967 «η Μπαλούκας εμφανίστηκε σε έναν αγώνα επίδειξης στο Carom Club, που τότε βρισκόταν στο Μπρόντγουεϊ 1697 στο Μανχάταν. Μαθήτρια της δευτέρας τάξης εκείνη την εποχή, σύμφωνα με τη μητέρα της, Πέγκυ, έκανε τα μαθήματά της και πήρε έναν υπνάκο πριν εμφανιστεί στον προγραμματισμένο αγώνα. Στις διαφημίσεις για τον αγώνα, η Μπαλούκας χαρακτηριζόταν ως «η μικρή πριγκίπισσα του Αμερικανικού Μπιλιάρδου». Περιγράφηκε από έναν παρευρισκόμενο δημοσιογράφο ως «ένα μικρό κορίτσι με μελί ξανθά μαλλιά... που φοράει ένα κοντό κίτρινο φόρεμα και πράσινο κορμάκι... που μοιάζει με μια νεαρή Shirley Temple (Σίρλεϊ Τεμπλ)». Υπό το θερμό χειροκρότημα επικράτησε του αντιπάλου της, του Ρόλαντ ΝτεΜάρκο (Roland DeMarco), λάτρη του μπιλιάρδου και προέδρου του Finch College. Το τελικό σκορ ήταν 50 - 42 (Wikipedia.com)».

Στα 15 της χρόνια, η Ζαν Μπαλούκας ήταν ήδη μια από τις κορυφαίες παίκτριες της χώρας. Η νεαρή Ζαν σύντομα κυριάρχησε στους διαγωνισμούς μπιλιάρδου στους οποίους συμμετείχε, κερδίζοντας επτά συνεχόμενα U.S. Open από το 1972 έως το 1978, όλα αυτά ως έφηβη. Όπως θα φανταζόταν κανείς η Μπαλούκας γρήγορα «έγινε θρύλος και η μόνη γυναίκα εκείνη την εποχή που αγωνιζόταν στα ίσα με τους άνδρες σε επαγγελματικό άθλημα (Spec-

trum News NY1)». Και αυτό ήταν μόνο η αρχή. Η Μπαλούκας «κέρδισε επίσης έξι World Open 14.1 και τον τίτλο World Open Nine Ball το 1988. Συν τοις άλλοις, κατέχει 16 συνεχόμενους τίτλους στο Woman's Professional Billiards Association Nine-Ball, ρεκόρ που δεν έχει ακόμη καταρριφθεί. Η Μπαλούκας έχει αγωνιστεί ακόμη και σε μερικές επαγγελματικές διοργανώσεις ανδρών, με μέτρια επιτυχία (βλ. Steve Mizerak's Complete Book of Pool, Steve Mizerak with Michael E. Panozzo (Contemporary Books, 1990: 10)».

Όπως μπορεί κανείς να φανταστεί, η Μπαλούκας αναγνωρίστηκε ευρέως ως η μοναδική διεκδικήτρια του τίτλου της μεγαλύτερης παίκτριας όλων των εποχών. Περιγράφεται ως «πρωτοπόρος, παιδί-θαύμα, μοναχική που εξεγείρετο κατά των ενδυματολογικών κανόνων για τις γυναίκες - το αντίστοιχο της Μπίλι Τζιν Κινγκ (Billie Jean King) στο μπιλιάρδο», ενώ στα επιτεύγματά της συγκαταλέγεται και το πέντε φορές βραβείο παίκτριας της χρονιάς στο Billiards Digest, το οποίο είχε ως αποτέλεσμα να γίνει η νεότερη εισαχθείσα στο BCA Hall of Fame και η δεύτερη γυναίκα που της απονεμήθηκε αυτή η τιμή. Τελικά, η Μπαλούκας κατατάχθηκε στη δέκατη πέμπτη θέση της λίστας «Billiard Digest Greatest Players of the Twentieth Century».

Το 1985, η Μπαλούκας, μόλις 26 ετών, είχε ήδη κερδίσει τόσα πολλά πρωταθλήματα που μπήκε στο Hall of Fame του μπιλιάρδου. Μετά την ένταξή της, η οικογένειά της μετονόμασαν την ορανατοκτώ τραπεζιών αίθουσα μπιλιάρδου τους από Ovington Lounge σε «Hall of Fame Billiards» για να αποτυπώσουν την ύστατη τιμή της νεαρής Ζαν. Και ως μνη ξενάμει ότι η Ζαν ήταν αναμφισβήτητη με «διασημότητα» από τότε που ήταν έφηβη.

Για να αναφέρουμε μόνο μερικές από τις διακρίσεις της Μπαλούκας, έχει κερδίσει πέντε

τίτλους WPBA World Straight Pool Championship, τίτλους WPBA World Straight Pool Championship, το WPBA World 9-Ball Classic Championship, καθώς και τέσσερις τίτλους WPBA U.S. Open 9-Ball Championship. Ζαν να μην έφταναν όλα αυτά, η Μπαλούκας έχει επίσης κερδίσει πάνω από 100 επαγγελματικά τουρνουά, καθώς και ένα σερί ρεκόρ 16 συνεχόμενων τερματισμών στην πρώτη θέση σε τουρνουά, και ήταν η μόνη γυναίκα εκείνη την εποχή που συναγωνιζόταν με άνδρες σε επαγγελματικό παιχνίδι.

Η Μπαλούκας εγκατέλειψε το άθλημα το 1988, ενώ βρισκόταν στο απόγειο της καριέρας της, εξαιτίας μιας διαμάχης σχετικά με τη συμπεριφορά της σε έναν αγώνα στο Brunswick WPBA World 9-Ball Championship εκείνης της χρονιάς. Μόλις η Μπαλούκας σταμάτησε να παίζει επαγγελματικά, έβαλε στόχο τη συνταξιοδότησή της, όταν και άρχισε να πουλάει τραπέζια μπιλιάρδου.

Διαβάζοντας όλα τα παραπάνω -και αυτά στηρίζονται μόνο σε ένα μικρό μέρος των γραπτών αναφορών που έγιναν για την Μπαλούκας κατά τη διάρκεια της ζωής της- είναι τόσο δύσκολο να πιστέψει κανείς ότι αναγνωρίζεται ως «μία από τις μεγαλύτερες παίκτριες μπιλιάρδου όλων των εποχών» στον τομέα της - αλλά δεν τιμάται από την Κοινότητα.

Ως συνέπεια αυτής της δημόσιας καταγραφής, η Ζαν Μπαλούκας εισήχθη στο Hall of Fame του Αμερικανικού Μπιλιάρδου.

«Στο τέλος της δεκαετίας του 1970, η Μπαλούκας βρήκε χρόνο να γράψει το «Jean Balukas' Pocket Billiards: A Young Pool Champion's Story with Instructions on How to Play the Game», έναν αυτοβιογραφικό οδηγό και βιβλίο οδηγιών για μαθητές έκτης έως δωδέκατης τάξης (<https://www.brooklynpaper.com>).

Αν κάποιος αμφιβάλει για όσα έγραψα παραπάνω, το YouTube προσφέρει μια ποικιλία από αποσπάσματα βίντεο από την καριέρα της Ζαν Μπαλούκας. Στο επεισόδιο «I've Got a Secret» βλέπουμε (σε ένδοξο ασπρόμαυρο) μια 6 ½ ετών Ζαν να απαντά σε ερωτήσεις και να παίζει μπιλιάρδο. Δείτε επίσης το κλιπ «Cutest Cue Wizard 1967». Υπάρχουν αρκετά αποσπάσματα από διαγωνισμούς, συμπεριλαμβανομένου του σημαντικού αγώνα μεταξύ της Μπαλούκας και της Εύα Ματάγια (Eva Mataya). Και ίσως το μεγαλύτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η συνέντευξη της Ζαν Μπαλούκας με τον Μορτ Λούμπι τζούνιορ (Mort Luby jr.) με αφορμή την εισαγωγή της Μπαλούκας στο Hall of Fame του μπιλιάρδου το φθινόπωρο του 1985.

Όπως σημείωσα ξεκινώντας αυτή την αφήγηση, απλά δεν μπορώ να καταλάβω γιατί η Ζαν Μπαλούκας είναι σχεδόν ξεχασμένη από την Ελληνοαμερικανική κοινότητα στο σύνολό της.

Σχέση καρδιακής νόσου και μαστού

Δρ Χρήστος Μαρκόπουλος

Αν αναρωτηθεί κανείς τι σχέση μπορεί να έχει ο καρκίνος του μαστού με τις καρδιαγγειακές παθήσεις, θα διαπιστώσει εύκολα ότι υπάρχει μια «σταθερή και μακροχρόνια σχέση»! Πράγματι, αν δούμε ποιοι είναι οι παράγοντες κινδύνου που αυξάνουν την πιθανότητα ανάπτυξης καρκίνου του μαστού σε μια γυναίκα, τότε θα διαπιστώσουμε ότι αρκετοί από αυτούς είναι ίδιοι με εκείνους που οδηγούν και στην ανάπτυξη καρδιαγγειακών παθήσεων. Επιπρόσθετα, πολλές από τις παρενέργειες των μέσων θεραπείας που χρησιμοποιούμε για την αντιμετώπιση του καρκίνου του μαστού έχουν ήπιες ή σπανιότερα, ακόμη και σοβαρές επιπτώσεις στο καρδιαγγειακό σύστημα των ασθενών.

Η αύξηση της ηλικίας - γήρανση της γυναίκας, η κακή διαίτα με τροφές υψηλής περιεκτικότητας σε λίπος και η έλλειψη άσκησης που οδηγούν σε παχυσαρκία, το κάπνισμα και η υπερβολική χρήση αλκοόλ, αυξάνουν τον κίνδυνο και για τις δύο νόσους. Από την άλλη πλευρά, η αύξηση των επιπέδων χοληστερόλης στο αίμα -γνωστή παρενέργεια των Αναστολέων Αρωματάσης που χρησιμοποιούνται στη θεραπεία του ορμονοευαίσθητου καρκίνου του μαστού σε μετ-εμμηνοπαυσιακές γυναίκες- αλλά και ο κίνδυνος ανάπτυξης φλεβικών θρομβώσεων στις ασθενείς που λαμβάνουν ορμονοθεραπεία με Ταμοξιφένη, οδηγούν σε αύξηση του κινδύνου καρδιαγγειακών προβλημάτων μεταξύ των επιζώντων από καρκίνο του μαστού.

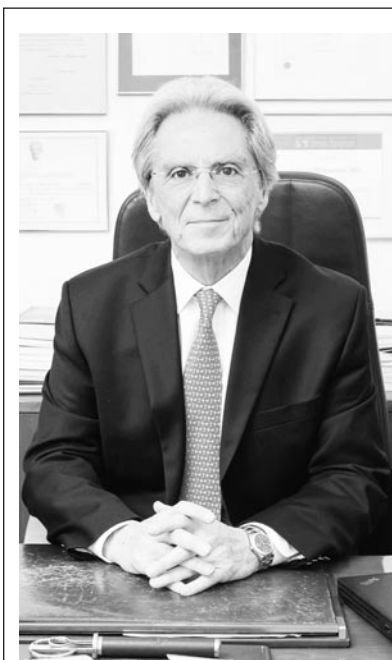
Αλλά και οι ασθενείς που θα αντιμετωπισθούν με επικουρική χημειοθεραπεία για μη-ορμονοευαίσθητο καρκίνο του μαστού, διατρέχουν επίσης κινδύνους που οφείλονται στις καρδιοτοξικές επιδράσεις αυτής της θεραπείας. Η χορήγηση ανθρακυκλίνης -κυτταροτοξικό φάρμακο που χρησιμοποιείται στη θεραπεία για το καρκίνο του μαστού με πολύ καλά αποτελέσματα- μπορεί πολύ σπάνια να προκαλέσει οξεία μυοκαρδίτιδα κατά τις πρώτες ώρες από τη χορήγησή της και συχνότερα, μυοκαρδιοπάθεια και συμφορητικού τύπου καρδιακή ανεπάρκεια, ακόμη και πολλά χρόνια αργότερα. Οι δε ασθενείς που έχουν όγκο με υπερέκφραση του HER2 και πρέπει να λάβουν επιπλέον βιολογική, αντι-HER2 θεραπεία με Trastuzumab για ένα χρόνο, κινδυνεύουν επίσης από την ανάπτυξη συμφορητικού τύπου καρδιακής ανε-

πάρκειας, που είναι όμως αναστρέψιμη μετά τη διακοπή της θεραπείας.

Όσον αφορά την Ακτινοθεραπεία, οι ασθενείς με καρκίνο του αριστερού μαστού και ιδιαίτερα εκείνες που αντιμετωπίστηκαν αρκετά χρόνια πριν ή με μεθόδους και μηχανήματα παλαιότερης τεχνολογίας, μπορεί να αντιμετωπίσουν καρδιαγγειακά προβλήματα. Η δόση της ακτινοβολίας που έλαβε η καρδιά κατά τη διάρκεια της θεραπείας μπορεί να έχει πολύ σπάνια άμεσες ή συννηθέστερα καθυστερημένες, μετά από μήνες ή χρόνια, επιπτώσεις. Οι ασθενείς μπορεί να εκδηλώσουν καρδιακή βλάβη του τύπου της μυοκαρδιοπάθειας ή της συμφορητικής περικαρδίτιδας, να εμφανίσουν στεφανιαία νόσο ή ακόμη και βλάβες του τύπου της στένωσης ή αποτιτάνωσης των μεγάλων αγγείων της περιοχής. Το καλό όμως είναι ότι, επειδή όλες οι ανωτέρω επιπτώσεις των θεραπευτικών μέσων εξαρτώνται τόσο από τη γενικότερη κατάσταση της υγείας της ασθενούς αλλά και από επί μέρους παραμέτρους της θεραπείας, μπορούν να προληφθούν σε μεγάλο βαθμό. Όλες οι ασθενείς αξιολογούνται προσεκτικά και οι θεραπείες, αν χρειάζεται, τροποποιούνται έτσι ώστε να έχουμε το καλύτερο αποτέλεσμα στη σχέση «κόστους / οφέλους», εξατομικεύοντας το είδος της θεραπείας, τις δόσεις των χορηγούμενων φαρμάκων ή προσθέτοντας την κατάλληλη αγωγή ώστε να αντιμετωπίσουμε τις αντίστοιχες επιπτώσεις. Η καρδιακή λειτουργία αξιολογείται πριν και κατά τη διάρκεια χορήγησης της χημειοθεραπείας ή της βιολογικής θεραπείας, ενώ παρακολουθούμε συστηματικά το λιπιδαιμικό προφίλ των ασθενών που είναι

σε μακροχρόνια ορμονο-θεραπεία. Καρδιοτοξικά φάρμακα δεν χορηγούνται στις ηλικιωμένες γυναίκες, οι δόσεις της ανθρακυκλίνης τροποποιούνται αν χρειάζεται και η υπερ-χοληστεριναίμια, η υπέρταση ή ο διαβήτης αντιμετωπίζονται με την κατάλληλη φαρμακευτική αγωγή. Στην εποχή μας, ο ακριβέστερος σχεδιασμός των πεδίων χορήγησης της ακτινοθεραπείας και οι χρησιμοποιούμενες τεχνικές, σε συνδυασμό με τις δυνατότητες των σύγχρονων μηχανημάτων, μειώνουν στο ελάχιστο τη δόση της ακτινοβολίας που λαμβάνει η καρδιά κατά τη διάρκεια της θεραπείας, ελαχιστοποιώντας τις πιθανότητες αρνητικών επιπτώσεων.

Η πρόληψη και η αντιμετώπιση των καρδιαγγειακών παρενεργειών της θεραπείας για τον καρκίνο του μαστού είναι ιδιαίτερα σημαντικό θέμα στην εποχή μας, δεδομένου ότι έχουμε όλο και μεγαλύτερο πληθυσμό γυναικών που με την έγκαιρη διάγνωση και την κατάλληλη αγωγή ξεπερνούν τη νόσο και επιβιώνουν μακροχρόνια. Η «ζωή μετά» το καρκίνο του μαστού θα πρέπει να είναι ελεύθερη από τη νοσηρότητα που μπορεί να προκαλέσει η θεραπεία του. Αλλά και οι ίδιες οι γυναίκες, είτε έχουν νοσήσει είτε όχι, μπορούν να βοηθήσουν τον εαυτό τους, υιοθετώντας ένα πιο «υγιεινό» τρόπο ζωής, προσέχοντας τη διαίτά τους, βάζοντας την άσκηση στο πρόγραμμά τους και διατηρώντας το σωστό βάρος. Με τον τρόπο αυτό μπορούν να μειώσουν τόσο τον καρδιαγγειακό τους κίνδυνο, όσο και τον κίνδυνο από καρκίνο του μαστού, μετατρέποντας αυτή τη μακροχρόνια σχέση των δύο παθήσεων σε «σταθερή και υγιή».

Ο Χρήστος Μαρκόπουλος είναι καθηγητής Χειρουργικής στην Ιατρική Σχολή του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Είναι ο ιδρυτής (2000) και πρόεδρος της Ελληνικής Χειρουργικής Εταιρείας Μαστού. Από το 2016 είναι πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Τμήματος Χειρουργικής Μαστού (UEMS – EBS - Division of Breast Surgery) και επικεφαλής των εξετάσεων για το Ευρωπαϊκό Δίπλωμα στη Χειρουργική Μαστού (European Board of Surgery Qualification - EBSQ in Breast Surgery). Έχει επίσης διατελέσει εκλεγμένο μέλος της Executive Committee της EUSOMA (Ευρωπαϊκή Ένωση Ειδικών στον Καρκίνο του Μαστού) κατά τα έτη 2010-2016. Παράλληλα με το κλινικό του έργο, ασχολήθηκε και με τις κλινικές μελέτες με αποτέλεσμα σημαντικές δημοσιεύσεις σε διεθνή ιατρικά περιοδικά υψηλού κύρους όπως το NEJM, Lancet, JAMA και BMJ. Είναι μέλος του Editorial board και Reviewer σε αρκετά διεθνή Ιατρικά περιοδικά. Συμμετέχει ως διδάσκων σε πολλαπλά διεθνή εκπαιδευτικά σεμινάρια και φροντιστήρια για την αντιμετώπιση του καρκίνου του Μαστού (ESSO, UEMS-DBS κ.ά.), όπως επίσης και στα μετεκπαιδευτικά μαθήματα της Ελληνικής Χειρουργικής Εταιρείας, της Ελληνικής Εταιρείας Παθολογίας και Παθολογικής Ανατομικής, της Κλινικής Χειρουργικής Ογκολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης, της Ελληνικής Εταιρείας Γηριατρικής Ογκολογίας και της Ελληνικής Χειρουργικής Εταιρείας Μαστού. Από το 1997, διοργανώνει την Ετήσια Διημερίδα & Μετεκπαιδευτικό Μάθημα για τον Καρκίνο του Μαστού με Διεθνή και Πανελλήνια συμμετοχή, για την ενημέρωση στις τελευταίες εξελίξεις της επιστήμης στο τομέα της αντιμετώπισης του Καρκίνου του Μαστού. Είναι μέλος 13 Ελληνικών και 11 Διεθνών Επιστημονικών Εταιρειών με συμμετοχή σε θέσεις του ΔΣ και μέλος του Επιστημονικού Συμβουλίου σε 3 μη επιστημονικές οργανώσεις (Ομίλος Εθελοντών κατά του Καρκίνου, Πανελλήνιος Σύλλογος Γυναικών με Καρκίνο Μαστού, EUROPA DONNA HELLAS). Έχει συμμετοχή σε 40 ερευνητικά προγράμματα, στα περισσότερα ως κύριος ερευνητής και Εθνικός αντιπρόσωπος σε πανευρωπαϊκά ερευνητικά προγράμματα (TRANS – BIG Network of Excellence, TEAM κ.ά.) και υπεύθυνος των κλινικών μελετών της Ελληνικής Χειρουργικής Εταιρείας Μαστού (2000-2016). Μετέχει σε διεθνείς, πολυκεντρικές, κλινικο/εργαστηριακές μελέτες και διεθνείς ερευνητικές ομάδες για το Καρκίνο το Μαστού. Έχει άνω των 350 δημοσιεύσεων σε διεθνή και ελληνικά ιατρικά περιοδικά, με περισσότερες από 7.500 αναφορές (citations) στη διεθνή βιβλιογραφία, και έχει δώσει περισσότερες από 200 διαλέξεις ως προσκεκλημένος ομιλητής σε διεθνή και παγκόσμια συνέδρια για τον μαστό και 200 διαλέξεις ως προσκεκλημένος σε Ελληνικά Συνέδρια Μαστού. Είναι συγγραφέας 8 βιβλίων για τις Παθήσεις και το Καρκίνο του Μαστού και Επιστημονικός Εκδότης επιπλέον 18 βιβλίων.

Επικοινωνία: Ιατρικό Κέντρο: 210-6862527 | klinikimastou@yahoo.gr | Ιατρείο: T.210-7221413, 210-7247168 | cmbreast@yahoo.gr

Οι επιπλοκές του συναισθηματικού στρες στην καρδιά

Το συναισθηματικό στρες μπορεί να προκαλεί μια νέα μορφή καρδιακής προσβολής, που μοιάζει πολύ με την εικόνα του εμφράγματος του μυοκαρδίου. Το έντονο και ξαφνικό στρες απελευθερώνει στην κυκλοφορία του αίματος, τις ορμόνες του στρες που είναι η αδρεναλίνη και η νοραδρεναλίνη. Τα ψηλά επίπεδα των ορμονών αυτών, φαίνεται ότι σε ορισμένους ανθρώπους, προσβάλλουν το μυοκάρδιο. Η πάθηση της καρδιάς που προκαλείται από το έντονο συναισθηματικό στρες, διαφέρει από την κλασική μορφή της καρδιακής προσβολής που είναι το έμφραγμα του μυοκαρδίου λόγω απόφραξης των στεφανιαίων αρτηριών και νέκρωσης του μυοκαρδίου.

Στην καρδιακή προσβολή λόγω συναισθηματικού στρες, το μυοκάρδιο προσβάλλεται αλλά δεν νεκρώνεται. Η κλινική εικόνα αρχικά είναι πολύ σοβαρή και μιμείται πλήρως την εικόνα του εμφράγματος. Όμως είναι ανατρέψιμη κατάσταση και η εξέλιξη των ασθενών είναι καλή με την κατάλληλη θεραπεία. Αρχικά η ασθένεια αυτή που ονομάζεται και καρδιομυοπάθεια του στρες, είχε περιγραφεί πριν 10 χρόνια στην Ιαπωνία με την ονομασία takotsubo και ήταν σχετικά άγνωστη στο Δυτικό κόσμο. Μερικοί αποκάλεσαν τη νόσο αυτή «το σύνδρομο της ραγισμένης καρδιάς».

Γιατροί από το Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο Johns Hopkins της Βαλτιμόρς, περιγράφουν σε κλινική τους έρευνα, μια σειρά από 19 ασθενείς με τη χαρακτηριστική εικόνα της καρδιακής προσβολής λόγω στρες. Αναφέρουν μάλιστα ότι δεν αποκλείεται ότι τα περιστατικά που έχουν περιγραφεί να είναι μόνο η κορυφή του παγόβουνου. Είναι πολύ πιθανό, όταν αυτή η μορφή της καρδιακής προσβολής γίνει ευρύτερα γνωστή και οι γιατροί θα μπορούν να την αναγνωρίζουν, ο αριθμός των περιστατικών λόγω καλύτερης διάγνωσης, να αυξηθεί δραματικά. Οι αιτίες που μπορούν να προκαλέσουν έντονο συναισθηματικό στρες και να δημιουργήσουν τη νέα αυτή μορφή καρδιακής προσβολής περιλαμβάνουν:

1. Μια είδηση, ότι ένα πολύ αγαπητό πρόσωπο πέθανε.
2. Η διάγνωση και ανακοίνωση μιας εξαιρετικά σοβαρής ασθένειας.
3. Βία και κακοποίηση στην οικογένεια.
4. Μεγάλη οικονομική καταστροφή, όπως μετά από προβλήματα στο Χρηματιστήριο ή λόγω τυχερών παιγνιδιών.
5. Αντιπαραθέσεις, διαμάχες, δικαστικές διαδικασίες.
6. Αυτοκινητιστικό δυστύχημα, φόβος λόγω μιας επικείμενης δημόσιας εμφάνισης και ομιλίας, σοκ λόγω μιας μεγάλης έκπληξης, ψυχική ταραχή σε θύματα κλοπής.

Οι καταστάσεις αυτές προηγούνται άμεσα της καρδιακής προσβολής λόγω στρες και είναι ο λόγος έναρξής της.

Η κλινική παρουσίαση και τα συμπτώματα της καρδιακής προσβολής λόγω στρες είναι:

1. Πόνος στο στήθος που είναι έντονος και εντοπίζεται κάτω από το στέρνο.
2. Πνευμονικό οίδημα, συλλογή υγρού στους πνεύμονες, δύσπνοια.
3. Καρδιογενές shock, καρδιακή ανεπάρκεια.
4. Αλλοιώσεις ηλεκτροκαρδιογραφήματος, ανάσπαση τμήματος ST ή και αντιστροφική κύματος T.
5. Αύξηση των καρδιακών ενζύμων στο αίμα, αλλά σε

χαμηλότερο επίπεδο από ότι στο έμφραγμα μυοκαρδίου.

6. Σημαντική αύξηση των κατεχολαμινών (αδρεναλίνη, νοραδρεναλίνη) στο αίμα. Οι συγκεντρώσεις των ορμονών του στρες είναι 2 με 3 φορές πιο ψηλές από ότι σε ασθενείς με την κλασική μορφή καρδιακής προσβολής και 7 έως 34 φορές ψηλότερες από τα φυσιολογικά επίπεδα.

7. Στο υπερηχογράφημα καρδιάς, παρατηρείται μείωση της συσταλτικότητας της αριστερής κοιλίας. Η εικόνα που παρατηρείται είναι χαρακτηριστική: Η βάση της αριστερής κοιλίας συστέλλεται κανονικά ενώ το μέσο και άνω επίπεδο της συστέλλεται αδύναμα.

8. Η αγγειογραφία των στεφανιαίων αρτηριών, συνήθως δεν δείχνει απόφραξη των αγγείων.

9. Η μαγνητική τομογραφία δεν δείχνει ανεπαρκή νεκρωτική βλάβη του μυοκαρδίου όπως στις περιπτώσεις του κλασικού εμφράγματος μυοκαρδίου.

10. Η βιοψία του μυοκαρδίου δείχνει ιστολογικές εικόνες που είναι συμβατές με βλάβες λόγω κατεχολαμινών και όχι λόγω εμφράγματος.

11. Οι ασθενείς ανακάμπτουν πολύ πιο γρήγορα από τους ασθενείς με έμφραγμα παρά το γεγονός ότι η αρχική εικόνα είναι ιδιαίτερα ανησυχητική. Σε μερικές μέρες η λειτουργία του μυοκαρδίου και ιδιαίτερα της αριστερής κοιλίας επανέρχεται στο φυσιολογικό. Σε δύο εβδομάδες οι ασθενείς ανακάμπτουν πλήρως. Σε αντίθεση, οι ασθενείς με έμφραγμα χρειάζονται εβδομάδες ή και μήνες για να ανακάμψουν έστω και μερικώς ενώ οι βλάβες στο μυοκάρδιο τους είναι μόνιμες.

Η γνώμη μας είναι ότι είναι εξαιρετικά σημαντικό, οι γιατροί να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν και να διαχωρίζουν το σύνδρομο της καρδιακής προσβολής λόγω στρες από την κλασική μορφή καρδιακής προσβολής λόγω εμφράγματος μυοκαρδίου.

Πρόκειται για μια διαφορετική ασθένεια που χρειάζεται διαφορετική αντιμετώπιση και σίγουρα δεν χρειάζεται τη θεραπεία του εμφράγματος. Σίγουρα έχουμε πολλά να μάθουμε για το «σύνδρομο της ραγισμένης καρδιάς» λόγω έντονου συναισθηματικού στρες. Η έκταση του προβλήματος δεν είναι γνωστή, διότι η πάθηση πρόσφατα άρχισε να αναγνωρίζεται. Ο τρόπος δράσης των κατεχολαμινών στο μυοκάρδιο, το γιατί προκαλούν μυοκαρδιοπάθεια, η γενετική προδιάθεση, ο ρόλος της ηλικίας και του φύλου στη γένεση της νόσου είναι πληροφορίες, που ακόμη δεν γνωρίζουμε. Αναμένουμε μελλοντικά να μάθουμε περισσότερα για την πάθηση αυτή που υποψιαζόμαστε ότι στην εποχή μας, με το έντονο στρες που την χαρακτηρίζει, έχει μεγαλύτερη συχνότητα από ό,τι σήμερα γνωρίζουμε.

Εδέσματα και γαστριμαργικές συνταγές των Αρχαίων Ελλήνων

Στα γεύματα και στα δείπνα τα τραπέζια ήταν γεμάτα με ψωμί, κρέατα και χορταρικά κι ακόμη με ελιές, πίτες, γλυκίσματα και φρούτα. Φυσικά και με άφθονο κρασί. Από τα όσπρια, γνωστά στους αρχαίους ήταν τα φασόλια, οι φακές, τα ρεβίθια (που τα προτιμούσαν ψημένα), τα μπιζέλια και τα κουκιά, που τα 'τρωγαν, συνήθως, σε πουρέ (έτνος). Για το έτνος, δηλαδή τη σημερινή φάβα, ξετρελαινόταν ο Ηρακλής, και ο Αριστοφάνης δεν χάνει την ευκαιρία να τον σατιρίσει:

Ηρθες, αγαπητέ Ηρακλή; Πέρασε μέσα.
Η Περσεφόνη μόλις έμαθε ότι έφτασες,
αμέσως βάλθηκε να ζυμώνει καρβέλια,
έβαλε δυο τρεις χύτρες στη φωτιά
με όσπρια τριμμένα και φάβα, και στη θράκα
ένα ολάκερο βόδι - ψήνει ακόμη
γλυκά και πίτες. Μα πέρασε μέσα.
(«Βάτραχοι» 503-507)

Μια γενική όμως ιδέα για τις γνωστές στους αρχαίους τροφές παίρνουμε απ' τους Δειπνοσοφιστές του Αθήναιου (Δ, 7):

Γιατί, τι λείπει απ' το σπίτι μας, ποία καλά, δεν είναι γεμάτο οσμές συριακής σμύρνας κι από ευχάριστο καπνό λιβανιού, δεν σε ευφραίνει να βλέπεις μάζες ψωμιού από λεπτό αλεύρι, τρυφερά χταπόδια, λουκάνικα, ως και πάχος, φούσκες, βραστά σέσκλα και φύλλα, φάβα και σκόρδα, μαρίδες, σκοουμπριά, ενθρυμματίδες, φάρο και χόνδρο, κουκιά, λαθούρια, αρακά, ρόβη, μέλι, τυρί, γεμιστά άντερα ως και σιτάρια, καρύδια, πληγουύρι, ψπτες καραβίδες, ψπτά καλαμάρια, βραστό κέφαλο, σουπιές βραστές, βραστή σμέρνα, κωβιούς βραστούς, ψπτες παλαμίδες, ψπτες φυκίδες, βατράχους, πέγκες, συνόδια, γάδους, ρίνες, ψησισιά, γαλέον, κούκον, φίσσες και νάρκες, κομμάτια σελάχι, κηρήθρες, σταφύλια, σύκα, γλυκίσματα, μήλα, ακράνεια, ρόδια, ρίγανη, μήκωνα, αχλάδια, κνήκον, ελιές, τσιπούρα, γαλατόπιτες, πράσα, αμπελόπρασα, κρεμμύδια, φονστή, βολβούς, γουλιά, σίλφιον, ξύδι, μάραθο, αυγά, φακή και τα τζιτζίκια, χυμούς, κάρδαμο, σουσάμι, κουαλούς, αλάτι, πίννες, πεταλίδες, μύδια, στρείδια και χτένια, μεγάλους τόνους. Και κοντά σ' αυτά αμέτρητο πλήθος από πουλιά, πάπιες, φάσσες, χίνες και σπουργίτια, τσίχλες, κορυδαλούς, κίσσεσ και κύκνους και ελεκάνους, σουσουράδα, μια γερανό. Για 'σένα θα είν' εκεί κρασιά λευκά, γλυκό εγχώριο, ευχάριστο, ο καπνίας.

Ένα σπίτι όμως με τόσα αγαθά θα ξεπερνούσε και τα σημερινά σουπερ μάρκετ.

Από τα απαραίτητα, στο τραπέζι,

ήταν και το λάδι. Κάτι που, όπως σημειώσαμε, ήταν απαραίτητο και στις παλαιότερες, για ν' αλείφουν οι αθλητές τα κορμιά τους. Ο Παιουσανίας, ο μεγάλος περιηγητής της αρχαιότητας, επαινεί, στα «Φωκικά», το λάδι της Τιθορέας:

Το λάδι που βγάζει η χώρα των Τιθορέων είναι λιγότερο σε ποιότητα, απ' εκείνο που βγάζει η περιοχή της Αττικής και της Σικυώνας. Στη χροιά του όμως και στη γέυση, είναι ανώτερο από το λάδι της Ιβηρίας και της νήσου της Ισθρίας.

Φημισμένα ήταν τα λάδια της Σάμου και της Ικαρίας. Οι αρχαίοι συνήθιζαν να βγάζουν λάδι από άγουρες ελιές, που το προτιμούσαν στις σαλάτες τους. Επίσης από τα αμύγδαλα και τα καρύδια έβγαζαν ένα είδος λαδιού, καλό για τα γλυκίσματά τους. Από τα απαραίτητα επίσης στο καθημερινό τραπέζι ήταν το γάλα και το τυρί, που όμως ήταν στις πόλεις από τα σπάνια αγαθά. Μάλιστα οι διαιτολόγοι συνιστούσαν, για τους αθλητές, το μαλακό τυρί. Πολλές φορές, για να πύξει καλά το τυρί, έβαζαν μέσα στο γάλα, που 'βραζε, ένα κωναροειδές φυτό, κνήκον ή οκνήκος. Φυσικά, τα σκόρδα και τα κρεμμύδια ήταν στο καθημερινό μενού. Ορισμένοι όμως έβρισκαν αυτό το είδος της διατροφής χωριάτικο (όπως και σήμερα). Από τα εκλεκτότερα εδέσματα ήταν οι κοχλιοί, τα σαλιγκάρια, που τα 'τρωγαν οι Κρητικοί από την εποχή του Μίνωα.

Τα μικρά πουλιά, σπίνους, τσίχλες, ακόμη και τους λαγούς, αφού τα ψήνανε, τα διατηρούσαν μέσα σ' ευωδιαστό λάδι. Μάλιστα, τα παραγεμίζανε με διάφορα καρυκεύματα, κάτι που συνθίζεται και σί-

μερα στα χωριά της Μάνης. Για τη φτωχολογία οι σούπες ήταν το πιο συνηθισμένο καθημερινό φαγητό. Έτρωγαν βέβαια και ψαρόσουπες, που η πλούσια όμως τάξη τις απέφευγε! Ένας ζωμός που ευχαριστούσε ιδιαίτερα τον Ηρακλή (οι αρχαίοι είχαν να λένε για τη λαιμαργία του) ήταν από μπιζέλια. Στα χορταρικά έριχναν μια σάλτσα φτιαγμένη από λάδι, δριμύ ξύδι, διάφορα καρυκεύματα, ακόμη και μέλι.

As ακούσουμε όμως μερικά «διαφημιστικά εδέσματα» του Αριστοφάνη:

ΛΑΜΑΧΟΣ: Φέρε μου παστό μες σ' ένα φύλλο.

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ: Πιάσε μου φύλλα - εκεί ψήνω τα ψάρια.

(«Αχαρνές», 1198-1199)

Γυναίκα, βράσε μπόλικά φασόλια, ρίξε και σιτάρι, φέρε μας λίγα σύκα (...)
Ας φέρει κάποιος απ' το σπιτικό μου την τσίχλα και δυο σπίνους, είχε κι ανθόγαλο και τέσσερα κομμάτια λαγού.

(«Ειρήνη», 1144-1145, 1149-1150)

Κι αλλού στο ίδιο έργο:
Η κότα ψήθηκε το παστέλι του σουσαμιού ζυμώθηκε
Τις τσαπέλες με τα σύκα και τις θρούμπες τις ελιές.

Τα κρέατα ήταν πανάκριβα, παρά τις πολλές θυσίες που γίνονταν για τους θεούς. Φθηνότερο, συγκριτικά, ήταν το χοιρινό, που για τους φτωχούς όμως ήταν κι αυτό απλυσίο.

Στην ύπαιθρο βέβαια έτρωγαν συχνότερα κρέας, αφού μπορούσαν να θρέψουν στις αυλές τους και τους κίπους πουλερικά, γουρουνόπουλα, κατσίκια κι αρνιά. Απέφευγαν να τρώνε χοιρινά μυαλά, γιατί τους το απαγόρευαν οι φιλόσοφοι (Αθήναιος, Β 72), ισχυριζόμενοι ότι «όποιοι τρώνε απ' αυτά είναι σαν να τρώγουν κουκιά στις κεφαλές όχι μόνο των γονέων αλλά και των άλλων απαγορευμένων πραγμάτων».

Οι Αθηναίοι, πλούσιοι και φτωχοί, είχαν μεγάλη αδυναμία στα θαλασσινά και στα όστρακα. Μεγάλη ζήτηση είχαν στην αθηναϊκή αγορά παστά ψάρια από τον Ελλάσποντο και τον Εύξεινο Πόντο και φυσικά κάθε τι που 'φτανε από την κοντινή λίμνη της Κοπαΐδας. Μια σκηνή στους «Αχαρνές», όπου ο Αριστοφάνης παρουσιάζει τον Δικαιοπόλι ν' αγοράζει

ψάρια από Βοιωτό ψαρά, είναι αρκετά εύγλωττη:

ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ: Μμ! αν φέρνεις τέτοια νοστιμάδα, την πιο γλυκιά που υπάρχει, δος μου τα χέλια να καλωσορίσω αμέσως.
ΘΗΒΑΙΟΣ: Νιράιδα ζηλεμέν' της Κουπαΐδας βγε και καλοχιραΐτισι τουν ξένον.
ΔΙΚΑΙΟΠΟΛΙΣ: Ω! Πολυπόθητε και πολυαγαπημένη λαχταριστέ μεζέ της κωμωδίας, μας ήρθες πια, μεράκι των φαγάδων. Το φουσερό, τη σκάρα φέρτε, δούλοι.

Και τα χέλια, όμως, ήταν πανάκριβα, αφού, γύρω στο τέλος του 5ου π.Χ. αιώνα, στοίχιζαν τρεις δραχμές το ένα, όσο κόστιζε κι ένα

μικρό γουρουνόπουλο, ποσό μεγάλο για την εποχή. Για το λαό, όμως, οι σαρδέλες του Φαλήρου ήταν το πιο συνηθισμένο θαλασσινό, μαζί με κριθαρένιο ψωμί. Κάθε αύξηση της φαληρικής σαρδέλας έβαζε σ' ανησυχία το φτωχόκοσμο.

«Και συμβούλεψα να υποσχεθούμε στην Αρτέμιδα την Αγρότιδα χίλια κατσίκια, αν οι σαρδέλες έκαναν, την επομένη, εκατό στον οβολό», λέει («Ιππίς») ο αλλαντοπώλης Αγοράκριτος, εκφράζοντας έτσι και την αγωνία του λαού για την ακρίβεια.

Οι αρχαίοι Έλληνες έτρωγαν συχνότερα ψάρι από κρέας, παρά την αποστροφή του Ομήρου. Ο Φλασελιέρ σημειώνει ότι η λέξη όψον αρχικά σήμαινε ό,τι τρώμε μαζί με το ψωμί, αλλά σιγά σιγά πήρε μια άλλη σημασία και κατέληξε να σημαίνει ψάρι. Το πιο διαδεδομένο πρωινό ρόφημα, αφού βέβαια αγνοούσαν τον καφέ, ήταν ο κυκεώνας, που προαναφέραμε, το γάλα, κυρίως το κατσικίσιο, κι ένα ανακάτεμα από χλιαρό νερό και μέλι, που προκαλούσε ιδιαίτερη ευχαρίστηση.

Στις κωμωδίες του Αριστοφάνη αναφέρονται εδέσματα που μας ξενίζουν. Στους «Ιππίς» μιλάει για «ξίγκι βοδινό ψημένο μέσα σε συκόφυλλα». Αναφέρει επίσης τον «κάνδυλο», ένα ανακάτεμα από μέλι, γάλα, τυρί και λάδι, τον «μυττωτό», ένα είδος σκορδαλιάς με πράσα, σκόρδα, τυρί και μέλι.

Ο Αισχύλος στον «Προμηθέα Λυόμενο», μια τραγωδία που δεν σώθηκαν παρά λίγοι στίχοι της, ξαφνιάζει τους Αθηναίους:

Μα οι Σκύθες οι φιλόνομοι που τρώνε τυρί αλογίσιο ανάκατο με γάλα.

Μια σπέσιαλ συνταγή σάλτσας, με την οποία γαρνίριαν τα φαγητά μας δίνει ο Αθήναιος:

Χύσε από πάνω σίλφιο, χύσε ξύδι, χύσε ακόμη λάδι, τρίψε τυρί ρίξε από πάνω λίπη και σάλτσες ζεστές.

Τα «θυλήματα» που αναφέρονται απ' τον Αριστοφάνη στην «Ειρήνη», ήταν χοντροαλεσμένο αλεύρι από στάρι ή κριθάρι, βρεγμένο

με κρασί και λάδι. Μ' αυτό ραντίζανε το σφαχτάρι ενώ ψηνόταν. Ο κάθε κυλός ήταν από τα προσφιλή φαγητά για το φτωχόκοσμο. Που διαφημιζόνταν κατάλληλα, ακόμη και από ένα στωικό φιλόσοφο, όπως ο Χρυσίππος, στην «Περί καλού» πραγματεία του (Αθήναιος, Δ 47):

Χυλός από βολβούς - φακές είναι σαν αμβροσία στις παγωνιάς το κρύο.

Στις θυσίες ετοίμαζαν κι ένα είδος πλακούντος, κάτι δηλαδή σαν πίτα, που το 'λεγαν «πελανό». Ήταν ένα παχύρρευστο κράμα από αλεύρι, μέλι και λάδι. Άλλα εδέσματα: «Εκχυτος», που αναφέρεται σ' ένα επίγραμμα της Παλατινής Ανθολογίας² (βιβλ. 9), ήταν ένα μείγμα από αλεύρι και ψημένο τυρί, που το 'ριχναν σε ειδικά καλούπια και τα γέμιζαν με κρασί μελωμένο.

«Κάνδαυλος», ένα είδος φαγητού της Μικράς Ασίας, κυρίως στην περιοχή της Αυδίας, με ό,τι ερεθιστικό καρύκευμα κυκλοφορούσε. «Μυττωτός», πίτα με τυρί, ανακατεμένο με μέλι και σκόρδα. Βέβαια, οι πιο περίφημες πίτες ήταν της Αθήνας, καύχημα της πόλης, και γίνονταν με μέλι, τυρί και λάδι, αλλά έβαζαν μέσα και διάφορα καρυκεύματα. Οι Αθηναίοι απέφευγαν ν' αρχίσουν το γεύμα τους ή το δείπνο με σούπα.

Σχετικά με την ετοιμασία ενός δείπνου, να τι μας άφησε ο Φερεπράτης (Αθηναίος πηοποιός και ποιητής, του 4ου π.Χ. αιώνα), στο «Δουλοδιδάσκαλο»:

Πώς ετοιμάζεται το δείπνο; πέστε μας; Λοιπόν σας λέω, έχετε ένα κομμάτι χέλι, καλαμαράκια και αρνί, ολίγο λουκάνικο βραστά πόδια και συκότι, παιδάκια και πουλιά, κοτόπουλα και τυρί που 'ναι μέσα στο μέλι, κι από κρέατα ένα μέρος.
(Αθήναιος, Δειπνοσοφιστά Γ 49)

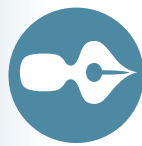
Ένα καλό τραπέζωμα μας παρουσιάζει και ο Αριστοφάνης («Εκκλιπιάζουσαι» 838-845).

Τα τραπέζια είναι έτοιμα και γεμάτα με όλα τ' αγαθά και τα κρεβάτια στρωμένα με χαλιά και προβιές. Μεσ στις κανάτες ανακατεύουν το κρασί, οι μυροπώλισσες περιμένουν στην αράδα - τα ψάρια κομμένα φέτες ψήνοντα, οι λαγοί στις σουβλες, ξεφουρνίζουν τις πίτες, πλέκονται στεφάνια, καβουρντίζουν ξερούς καρπούς κι οι πιο νέες βράζουν στις κύτρες τη φάβα.

Το σπαρτιατικό μενού δεν συγκινούσε βέβαια τους άλλους Έλληνες. Ακόμη και τις γιορτινές μέρες δεν ήταν τίποτα το σπουδαίο. Έφτανε ένα βραστό χοιρινό, λίγο κρασί και καμιά πίτα γλυκιά για να ενθουσιάσει τους Σπαρτιάτες, που το καθημερινό τους ήταν μια κούπα από «μέλι ζωμό» κι ένα κομμάτι από ψωμί. Αλλά ελάχιστοι μπορούσαν ν' αντέξουν στη σπαρτιατική λιτότητα.

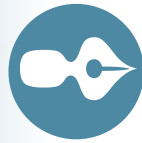
«Το πρώτο πιάτο», λέει ο γιος του Αριστοφάνη Νικόστρατος (ποιητής κι αυτός), «από τα μεγάλα, θα προηγηθεί με σκαντζόχοιρο (εχίνον) λακέρδα ως και κάππαριν, μια θρυμματίδα, φέτα, παστό ψάρι ως κι ένα βολβό μέσα σε μια σάλτσα πολύ πικάντικη» (Αθήναιος, Δειπνοσοφιστά Δ 10).

Αν θέλεις έγκυρη ενημέρωση γίνε ΤΩΡΑ συνδρομητής στον «Εθνικό Κήρυκα». Αν όχι... η ευθύνη είναι δική σου!

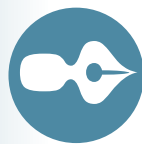
Γίνε τώρα συνδρομητής
στο φύλλο του Σαββατοκύριακου
(συμπεριλαμβάνεται και
«Το Περιοδικό»)

Με έκπτωση
25% ή \$33.00

στην ηλεκτρονική μας έκδοση
www.ekirikas.com

Με έκπτωση
30% ή \$41.65

στην έντυπη έκδοση
του Σαββατοκύριακου ΚΑΙ
στην ηλεκτρονική μας έκδοση

Με έκπτωση
35% ή \$51.02

**Η προσφορά είναι διαθέσιμη
για ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ
και αφορά συνδρομές
6 μηνών με ταχυδρομείο**

Εμείς κάνουμε το καθήκον μας. Τώρα, η ευθύνη είναι δική σας.
Τηλεφωνήστε μας στο **718-784-5255**

Από το 1915!

Για την Ομογένεια. Για τον Ελληνισμό!

